

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram: Lektorutdanning for 8-13	Vårsemesteret, 2020 Åpen
Forfatter: John Kenneth Haarr	 (signatur forfatter)
Veileder: Alexandre Dessingué	
Tittel på masteroppgaven: Historiebruk og historiemisbruk: En studie av historiebruken i Anders Behring Breiviks manifest Engelsk tittel: Use and abuse of history: An analysis of the uses of history in Anders Behring Breiviks manifesto	
Emneord: historiedidaktikk, historiebruk, historie, minner, Breivik, manifest, 2083, 22.juli, sannhet, identitet, diskurs, moral	Antall sider: 86 + vedlegg/annet: 12 Stavanger, 13.05.2020 dato/år

Forord

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært både spennende og slitsomt. Å arbeide innenfor et samfunnsaktuelt tema med et fag man brenner for har vært en fornøyelse.

Jeg vil uttrykke en takk til flere personer som har gjort arbeidet med denne masteren spennende, men også mulig. I første rekke vil jeg takke min veileder Alexandre Dessingué for utallige oppmuntrende og gode kommentarer. Uten råd og tips fra deg, og uten din tålmodighet, hadde ikke oppgaven vært mulig. Fremtidige studenter som får deg som veileder er i trygge hender.

Jeg vil takke mine nærmeste medstudenter, spesielt kollokviegruppen Kuleste Kidsa, for 5 herlige år ved Universitetet i Stavanger. Dere har gjort studietiden til den gode tiden den har vært. Uten deres mange gode kommentarer og oppmuntringer gjennom masterarbeidet hadde bakken vært bratt. Dere er virkelig kule, to streker under svaret.

Jeg vil også takke min nærmeste familie for flere oppmuntrende klapp på skulderen. Spesielt vil jeg takke John Terje, for de mange diskusjoner, men også for korrekturlesing av oppgaven.

Alle feil og unøyaktigheter i oppgaven står jeg selv ansvarlig for.

John Kenneth Haarr

Stavanger, mai 2020

Sammendrag

Denne studien undersøker hvordan fortiden blir brukt og med hvilken hensikt i introduksjonskapittelet og bok 1 av Anders Behring Breiviks manifest «2083 – a European Declaration of Independence». I denne sammenhengen har fokuset blitt rettet mot Breiviks forståelse av historiefagets epistemologiske utgangspunkt om subjektivitet og objektivitet, hvordan historiebruken i manifestet bidrar til å etablere et sett med ulike identiteter, og hvordan den lingvistiske fremstillingen av fortiden i stor grad legger en sterk og selektiv moralsk føring på hvordan fortiden forstås og fremstilles.

Problemstillingen som oppgaven har søkt å undersøke er: *Hvordan brukes historie i introduksjonskapitelet og i bok 1 av Anders Behring Breiviks manifest?*

For å svare på denne problemstillingen har oppgaven analysert empirimaterialet ved hjelp av James Paul Gee sitt bidrag innen diskursanalyse. Mer spesifikt blir empirimaterialet analysert ved å ta i bruk en modifisert versjon av Gee sine syv «building tasks».

Gjennom en undersøkelse av empirimaterialet via diskursanalysen finner oppgaven flere funn som peker i retning at historiebruken i Breiviks manifest kan beskrives som et forsøk på å underbygge en forutinntatt konklusjon, som i tur i stor grad preges av identitetsetablering gjennom et selektivt utvalg av hendelser som beskrives gjennom en selektiv og moralsk dømmende retorikk. I første rekke opererer Breivik med et svart/hvitt bilde av fortiden, hvor det i Breiviks meningsunivers eksisterer en objektiv og absolutt sann historie. Ulike identitetsfremstillinger etableres også i manifestet, da spesielt en fremstilling av samfunnets indre fiender, en kristeneuropeisk identitet som Breivik selv hører hjemme under, men også fremstillingen av islam og muslimer som en kontinuerlig og bred trussel. Etableringen av den islamske identiteten gjøres i stor grad ved å ta i bruk en selektiv og moralsk dømmende retorikk.

Denne oppgaven bidrar i første omgang med å si noe mer konkret om historiebruken som ligger nedfelt i Breiviks manifest. Videre bidrar også denne oppgaven med å synliggjør den sentrale diskursmessige dimensjonen i historiefremstillingen, og hvordan dette språklige rammeverket kan etablere selve grunnlaget for ulike fremstillinger av fortiden.

Abstract

This thesis examines how the past is being used and for what purpose in the introductory chapter and book 1 of Anders Behring Breivik's manifesto "2083 – a European Declaration of Independence". In this context, the focus of the thesis has been directed towards Breivik's understanding of the history subject's epistemological base of subjectivity and objectivity, how the past is being used to establish a set of different identities, as well as how the linguistic framing of the past largely places a strong and selective moral lead on how the past is being understood and portrayed.

The research question this thesis has sought to investigate is the following: How is history being used in the introductory chapter and in book 1 of Anders Behring Breivik's manifesto?

To answer this research question, this thesis has analyzed the manifesto using James Paul Gee's contribution to the method of discourse analysis. More specifically, the manifesto has been analyzed using a modified version of Gee's seven "building tasks".

The analysis concludes that the uses of history in Breivik's manifesto can be described as an attempt to support a preconceived conclusion of his, which is largely characterized by the establishing of several identities through a specific selection of past events that are being described using a morally judgmental discourse. Firstly, Breivik operates with a black and white image of the past, where an objective, total and true portrayal of the past is possible. Various forms of identities are also being established in the manifesto, in particular a representation of society's internal enemies, a Christian-European identity that Breivik himself belongs to, but also a framing of Islam and Muslims as a large and continuous threat to European society. The establishment of this Islamic identity is done by using a morally judgmental discourse.

This thesis' contributions and relevance is firstly connected to the fact that we are now able to discuss the way in which the past is being used in Breivik's manifesto. Furthermore, this thesis also contributes to the field of history didactics by highlighting the central discourse dimensions that exists in the way the past is continuously being understood and portrayed, as well as in how this linguistic framework can establish the very basis for various representations of the past.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammen drag	3
Abstract	4
1. Innledning og tematikk	7
1.1 Hvorfor ta for seg historiebruken i Breiviks manifest?.....	8
1.2 Forskningsstatus.....	11
1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	14
1.4 Oppgavens struktur.....	15
2. Det teoretiske grunnlaget	16
2.1 Historiebruk og minnestudier.....	16
2.1.1 Historiebruk.....	16
2.1.2 Minnestudier.....	21
2.2 Historie og identitet.....	25
2.3 Objektiv- og subjektiv historieskriving: narrativ fremstilling og moralsk vurdering av fortiden.....	27
2.3.1 Historie som fortelling.....	28
2.3.2 Moralsk vurdering av historien.....	31
3. Empiri og metode	34
3.1 Empiri – Introduksjonskapittel & Bok 1 av «2083».....	34
3.1.1 Kontekst: Kontrajihadismen og islamofobi.....	35
3.1.2 Kontekst: Konspirasjonsteorien og pseudohistorie.....	37
3.2 Metode – Diskursanalyse.....	39
4. Analyse	42
4.1 Etablering av sann- og falsk historie: en problematisk tilnærming til fortiden.....	43
4.2 Konstruksjonen av identiteter.....	46
4.2.1 Kulturmarxistene: Politikerne, academia og media.....	46
4.2.2 Det kristne Europa: Sivilisasjonens fremste frontfigur og beskytter.....	50
4.3 Voldelig islam som fellesnevner og kontinuitet.....	58
4.3.1 Den retoriske makten til å definere.....	59
4.3.2 Mistro og mistenksomhet.....	61
4.3.3 Kontinuitet gjennom 1400 år – Evig jihad.....	64
4.4 Selektiv moralsk vurdering av fortiden.....	69
4.4.1 Krig, plyndring og middelalderens «blitzkrieg».....	69

4.4.2 «Korsfarernes plyndring av Jerusalem må ses i lys av sin samtid»	72
4.4.3 Osmanerne på rettetten – Europa «får kontrollen»	73
5. Drøfting og kritisk refleksjon	75
5.1 Paradokset: Dekonstruksjon og konstruksjon	75
5.1.1 Sosialkonstruktivisme vs. Wie es eigentlich gewesen & den «sanne» historien	76
5.2 Forståelsen av identitetskonstruksjon.....	79
5.3 Moralsk språkbruk og -utvalg av historiske hendelser.....	84
5.4 Kontrajihadismens mål om å forhindre radikal islamisme – vårt mål om å forhindre begge	86
6. Konklusjon	87
6.1 Hovedfunn & svar på forskningsspørsmål og problemstilling.....	88
6.2 Forslag til videre forskning	91
8. Referanseliste og vedlegg	93
8.1 Referanseliste	93
8.2 Vedlegg	98

1. Innledning og tematikk

What you need to know, our falsified history and other forms of cultural Marxist/multiculturalist propaganda (...) History, Marxism and Islam – What your government, the academia and the media are hiding from you. Revisionism based on appeasement and anti-European thinking.¹

Slik er den innledende argumentasjonen i Anders Behring Breiviks (nå Fjotolf Hansen) første del i manifestet. I forkant av bombeangrepet ved regjeringskvartalet og skytingen ved Utøya den 22.juli 2011 publiserte Anders Behring Breivik, som videre vil bli omtalt som ABB, en tekstsamling på rundt 1500 sider. Dette manifestet – «2083: a European Declaration of Independence» - fungerer som en legitimering og forklaring for ABBs aksjon. Manifestet består av tre hoveddeler – eller bøker, som ABB omtaler dem som – som har ulike tematikk, med bidrag fra flere uvitende bidragsytere med varierende omfang. I tillegg til de tre bøkene, inneholder manifestet et introduksjonskapittel som i stor grad tar for seg en kort beskrivelse av de mest nærliggende problemene i samtiden og hvordan disse problemene kom til å eksistere, her sett fra forfatterens synspunkt. Bok 3, som omfatter rundt halvparten av manifestet, tar for seg planlegging og gjennomføring av terroraksjoner, samt ulike totalitære perspektiver og visjoner om fremtidssamfunnet. Bok 2 omhandler samtidsproblematikk og en videre beskrivelse av nåtiden slik ABB ser det. I Bok 1 fremstilles ulike aspekter av fortiden, hvor ulike tema blir konstruert for å gi leseren en forståelse av «hva som egentlig hendte i historien». Dette står da i kontrast til historisk tematikk vi trodde vi kjente til fra før, men som det blir hevdet er en forfalskning og en revidering av hva som egentlig hendte.

Hovedtematikken i bok 1 krinser rundt islam og muslimer. Introduksjonskapittelet til ABB kan nærmest bli betraktet som en kortfattet og nedkøkt utgave av bøkene 1 og 2.

Det å gripe etter historien for å kunne orientere seg i samtiden kan nærmest betraktes som et grunnleggende behov. Fortiden er for alltid borte, men vi mennesker tar i bruk ulike aspekter og tematikk av denne fortapte fortiden via rester og levninger som har overlevd fram til samtiden. Disse fortidsrestene settes sammen til en forståelig og overkommelig fortelling om den tidligere tiden. Disse historiene former våre inntrykk og forståelse av samtiden, samtidig som de i stor grad bidrar til å legge forventningsføringer på den usikre fremtid.

Dette orienteringsbehovet finnes selvsagt også hos ABB. Bok 1 er nettopp et godt eksempel på dette, hvor denne boken har denne funksjonen blant flere. I den sammenheng blir det

¹ Breivik 2011:45

interessante momentet videre å sette spørsmålstegn ved denne historieformidlingen. Hvordan blir historie tatt i bruk, og til hvilke formål?

Et viktig poeng som må understrekes allerede på dette tidspunktet i denne oppgaven, er at det må settes klare skiller mellom begrepene islamofobi, kontrajihadisme og høyreekstremisme på den ene siden, og genuin, kritisk og nyansert samfunnskritikk på den andre siden. Kritisk diskusjon knyttet til islams tilpassningsevne i det liberale og demokratiske samfunnet, samt utfordringer knyttet til minoriteter og integrering er en nødvendighet og spiller en viktig rolle i et flernasjonalt, demokratisk samfunn. Denne distinksjonen fraskriver derimot ikke samfunnet ansvaret for en imøtekommende og tolerant dialog, men den bidrar til å sette et skille mellom samfunnskritikk på den ene siden, og islamofobi, kontrajihadisme og høyreekstremisme på den andre siden. Islamofobi, kontrajihadisme og høyreekstremisme - temaer som denne masteravhandling er knyttet tett opp imot – er noe helt annet, selv om islamofobi og samfunnskritikk kan flyte over i hverandre i noen politiske miljøer.

1.1 Hvorfor ta for seg historiebruken i Breiviks manifest?

Dette spørsmålet står sentralt i legitimeringen av arbeidet med denne oppgaven. Det er flere argumenter for å ta for seg historiebruken i Breiviks manifest. Det viktigste argumentet er knyttet til forståelse, forebygging og videreformidling; det er problematisk å forebygge og videreformidle fenomener man ikke har forståelse for. Forfatteren bak masteravhandlingen «Anders Behring Breiviks manifest: En idéanalyse», Ingeborg Kjos, argumenterer i et innlegg i Aftenposten at «Norge lider av en usunn uvilje mot å ta i Breiviks tankegods».²

Totalitarismen kommer alltid forkledd som noe positivt, og det er dette poenget som må fremmes og videreformidles. Idealsamfunnet presenteres som et trygt, enhetlig og harmonisk samfunn. Samtidig preges veien fram til dette ideelle samfunnet av undertrykkelse, fjerning eller drap av meningsmotstandere. Dermed forblir disse tanke uforenelige med trygghet, ytringsfrihet og den demokratiske styreformen som sådan.³ Dissekering og avkledning av ekstremistenes tankegang og handlingsunivers fungerer dermed som et forebyggende tiltak.⁴ Redaktøren og forlagssjefene bak antologien *Motgift: Akademisk respons på den nye høyreekstremismen* argumenterer mye i samme bane; det verste du kan gjøre mot en

² Kjos 2014

³ Kjos 2014

⁴ Kjos 2014

ekstremist, er å slepe ham ut av det ideologiske ekkokammeret og behandle ham som den politiske medborgeren han egentlig ikke vil være.⁵

Den 15. februar 2019 publiserte Politiets sikkerhetstjeneste (PST) den årlige trusselvurderingen, her for året 2019. I rapporten, som presenterer de mest sannsynlige utviklingstrekkene i trusselbildet, ble det vurdert som «lite sannsynlig» at norske høyreekstreme ville forsøke å gjennomføre terrorangrep i 2019.⁶ Det ble presentert at selv om det fortsatt ville være mye spredning av innvandrings- og islamfiendtlig propaganda på internett, ville terskelen for å gjennomføre terrorhandlinger være høy. Det kommer fram at den største terrortrusselen per denne rapporten er terrorangrep utført av ekstreme islamister. Denne trusselen har vurderingsgrad av «mulig». PST opererer med fem ulike sannsynlighetsbegreper som spenner seg fra «meget sannsynlig» til «svært lite sannsynlig». «Lite sannsynlig» defineres her som at det er liten grunn til å forvente forsøk på gjennomføring av terrorangrep, hvor «mulig» defineres som at det er like sannsynlig som usannsynlig å forvente forsøk på gjennomføring av terrorangrep. Den 6. september 2019 la PST derimot fram en pressemelding angående en oppdatering av trusselbildet. Her høynes trusselvurderingen fra norske høyreekstreme fra «lite sannsynlig» til «mulig».⁷ Her legges det fram at PST har observert en negativ utvikling i trusselen fra høyreekstreme. Av hendelser med sentral verdi for begrunnelsen trekkes både Brenton Tarrant's terrorangrepet mot to moskeer i New Zealand, samt Philip Manshaus aksjon mot Al-Noor moskeen i Bærum fram som eksempler.⁸ Det blir hevdet at internasjonale nettsider, der også nordmenn er aktive, fremdeles vil bli brukt til å dele manifest, propaganda og terroroppfordringer av høyreekstrem karakter. På disse sidene blir høyreekstreme terrorister hyllet som helter og rangert etter hvor mange de klarer å ta livet av.⁹ Videre legger PST fram at norske høyreekstreme vil fortsette med å betrakte ikke-vestlige innvandrere, muslimer, jøder og LHBT-miljøet som en eksistensiell trussel mot Norge og Europa. Enkelte av disse vil mene at voldsbruk er en nødvendighet for å hindre at disse samfunnsgruppene gjør etnisk hvite og/eller deres kultur til en minoritet.¹⁰ Trusselvurderingen knyttet til ekstreme islamistisk ideologi forblir uendret fra selve trusselvurderingen 2019, altså lik sannsynlighet som med høyreekstrem terror: «mulig». Den 4. februar 2020 la PST fram den nasjonale trusselvurderingen for året 2020, hvor

⁵ Indregard, Wergeland & Wold 2012:14

⁶ PST 2019a

⁷ PST 2019b

⁸ PST 2019b

⁹ PST 2019b

¹⁰ PST 2019b

terrorangrep utført av enkeltpersoner motivert av høyreekstrem eller ekstrem islamistisk ideologi trekkes fram som én av de tre mest alvorlige truslene rettet mot grunnleggende nasjonale interesser.¹¹ Både ekstrem islamistisk ideologi og høyreekstrem terror forblir på samme sannsynlighetsnivå: «mulig». Samtidig poengteres det her at PST har observert en negativ utvikling blant høyreekstremismen, hvor antallet terrorhandlinger fra høyreekstremer i Vesten ble mer enn doblet fra 2018 til 2019.¹² På den andre siden har antallet ekstreme islamistiske terrorangrep mot Vesten gått dramatisk ned sammenliknet med toppåret 2017.¹³ Etersom trusselbildet har endret seg, da med en økt trussel fra høyreekstreme grupper, vil det være enda viktigere å kunne gjenkjenne og avkle ekstremistisk agitasjon, da for eksempel ved å ta utgangspunkt i hvordan ulike høyreekstreme grupper forholder til – og bruker – historie.

Et vesentlig poeng blir videre å etablere at yttergående holdninger knyttet til muslimer, jøder, minoriteter eller innvandrere, ikke utelukkende er knyttet til den høyre-radikale eller den høyreekstreme fløyen. I HL-senterets rapport fra 2017, med navn *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017: Befolkningsundersøkelse og minoritetsstudie*, kommer det blant annet fram at 40% av den norske befolkningen mener at det «stemmer nokså godt» eller «stemmer helt» at muslimer utgjør en trussel mot norsk kultur.¹⁴ Samme rapport legger blant annet også fram at 31% av befolkningen mener at det «stemmer nokså godt» eller «stemmer helt» at muslimer ønsker å ta over Europa, og at 48% av befolkningen mener at det «stemmer nokså godt» eller «stemmer helt» at muslimer har selv mye av skylden for økende muslimhets.¹⁵

For ordens skyld, er det ingen logisk og nødvendig automatikk mellom mer ytterliggående holdninger på den ene siden, og planlegging og gjennomføring av terror på den andre. Mens kontrajihadistisk litteratur selger godt verden over, er det et marginalt antall som støtter terroren gjennomført av ABB.¹⁶ Men, selv om dette er tilfellet, er det imidlertid også et forsvinnende fåtall som kan bli inspirert til å gå fra ord til handling.¹⁷

Som historiker Eric Hobsbawm argumenterer om forholdet mellom historie og våre tolkninger av fortiden, er historie «the raw material for nationalist or ethnic or fundamentalist ideologies, as poppies are the raw material for heroin addiction. The past is an essential element, perhaps

¹¹ PST 2020

¹² PST 2020

¹³ PST 2020

¹⁴ Hoffman & Moe 2017:57

¹⁵ Hoffman & Moe 2017:57

¹⁶ Indregard 2012:19

¹⁷ PST 2020

*the essential element, in these ideologies.»*¹⁸ I denne sammenhengen vil en kritisk analyse og en dissekering av ekstremistisk historiebruk være av høy prioritet ettersom det vil muliggjøre en forståelse og motargumentasjon av ulike former for bruk og misbruk av fortiden.

1.2 Forskningsstatus

Det finnes flere studier som er forankret i historiebruksfeltet. I tillegg har ABB og hans manifest, både som tematikk og som empirisk grunnlag, blitt lagt under lupen ved flere anledninger; både ABB, manifestet hans og terroraksjonen i seg selv har fungert som studieobjekter for et tverrfaglig akademisk søkelys. Så vidt jeg kjenner til er det ikke foretatt noen studier som knytter sammen ABBs manifest som empirisk grunnlag og fagfeltet historiebruk innen historiefaget. Det er her originaliteten i denne studien kommer frem. For å lettere kunne posisjonere denne analysen blant det som er blitt gjort av tidligere forskning, vil det nå bli trukket fram akademisk arbeid av ulikt omfang som ligger min analyse tematisk nært.

Jeg vil i første rekke trekke fram særlig fire mastergradsavhandlinger som ligger min avhandling enten empirisk eller tematisk nært. To avhandlinger er knyttet til manifestet som empirisk grunnlag, og to avhandlinger er teoretisk forankret i historiebruksfeltet.

Avhandlingene som er relevante ettersom de tar for seg ABBs manifest, er masteroppgaven *Anders Behring Breiviks manifest: En idéanalyse* av Ingeborg Kjos, og *Breivik og det europeiske Nye høyre* av Christian Lindeland. Ingeborg Kjos sin analyse tar for seg manifestet i en ideologisk kontekst, hvor idéanalyse som metode benyttes for å sammenlikne sentrale konsepter i manifestet med ideologiene kontrajihadisme, kommunisme, fascisme, nasjonalsosialisme og islamisme. Disse sentrale konseptene som analyseres er beskrivelsene av fiendebildet, idealsamfunnet, den revolusjonære strategien, samt forholdet til nasjonen, «rase» og opplysningsidealer. Funnene til Kjos peker i retning av at det er flere fellestrekk mellom ABBs tankegods og samtlige ideologier som analysen trekker frem, selv om ABBs ideologiske syn har størst grad av overlapping med kontrajihadismen.¹⁹

Christian Lindelands avhandling benytter hermeneutisk tekstanalyse for å sammenlikne ideologien i ABBs manifest med ideene til den kulturkonservative ideologiske strømmingen europeiske Nye høyre, hvor det stilles spørsmål til hvorvidt ABBs ideer kan plasseres i denne strømmingen. Spesielt fokus blir rettet mot aktørenes etablering av fiendebilde, samt hvilke

¹⁸ Hobsbawm 1997:kap. 1, avsn. 8

¹⁹ Kjos 2013:VI

ideer som danner grunnlaget for deres respektive idealsamfunn. Her sammenliknes og drøftes konsepter som egalitet, demokrati, andre kulturer og religioner og den moderne, globaliserte verden. I tillegg blir manifestet og det europeiske Nye høyre satt opp mot hverandre i lys av overordnede faglige begrep som (neo-)fascisme, høyreekstremisme og totalitarisme, samt eventuelle forskjeller i radikaliseringsgraden av ideene. Lindelands funn tyder på at det er sentrale likheter i etableringen av fiendebildet mellom aktørene, men at ABB skiller seg fra Nye høyre ved flere sentrale punkter. Dermed argumenterer Lindeland at det fremstår som unaturlig å kategorisere Breiviks tankegods som ideer tilhørende Nye høyre.²⁰

De to avhandlingene som er knyttet til historiebruksfaget, og som har nær tilknytning til min oppgave, er masteroppgaven *Nynazisme på nett: En studie av historiebruk på Vigrid og Nordfronts nettsider* av Ellen Nygård og *Konstruksjonen av en islamsk trussel: Et studie av kontrajihadismens historiebruk* av Christoffer Melkevik. Ellen Nygårds oppgave undersøker hvordan historier om 2.verdenskrig brukes på Vigrids- og Nordfronts nettsider. Nygård tar i bruk både en kontekstuell-, og en intertekstuell analyse for å besvare problemstillingen. Et interessant poeng er at deler av konklusjonen konkluderer med at både Vigrid og Nordfront plukker ut enkeltdele av historien som helhet, og presenterer disse enkeltstykkene som en sluttet helhet. Med Nygårds egne ord: «De plukker ut de delene som stemmer overens med deres virkelighetsbilde, og lukker øynene for det som er motstridene.»²¹

Christoffer Melkeviks mastergradsoppgave omhandler historiebruken i det kontrajihadistiske miljøet. Problemstillingen tar sikte på å besvare hvilken historiebruk som finnes i utvalgte kontrajihadistiske tekster, og videre hvordan fortiden blir brukt til å konstruere både en selvforståelse og et fiendebilde. I likhet med Nygard, konkluderer også Melkevik blant annet med at historie blir tatt i bruk på en selektiv måte, hvor kun historier som passer det kontrajihadistiske narrative blir trukket fram og brukt.²² Melkevik argumenterer videre at det historiske fokuset blir lagt til hendelser hvor både muslimer og vest-europeere har vært involvert. Her etablerer kontrajihadistene en kontinuerlig linje av hendelser via konflikt, hvor negative og konfliktfulle handling i Allahs navn er fellesnevneren gjennom 1400 år med historie.²³

²⁰ Lindeland 2016:V

²¹ Nygård 2015:129

²² Melkevik 2013:86

²³ Melkevik 2013:84

Muligens de største, samlede bidragene til den akademiske litteraturen i sammenheng med ABB, terrorhandlingen og hans manifest er antologiene (1) *Motgift: Akademisk respons på den nye høyreekstremismen*²⁴, (2) *Akademiske perspektiver på 22.juli*²⁵ og (3) *22.juli: Forstå – forklare – forebygge*²⁶ av henholdsvis Sigve Indregard (red.), Anders Ravik Jupskås (red.) og Svein Østerud (Red.). *Motgift* er en tekstsamling fra flere norske bidragsytere som tar for seg ABBs manifest og reflekterer og drøfter hver sine påstander. Disse påstandene fordeles på fem hovedemner: islam, demografi, feminisme, offentlighet og flerkultur. I tillegg diskuteres emnet «kontrajihadisme» i de to første kapitlene. Særlig kapitlene om kontrajihadisme og islam er nært knyttet til bok 1 i ABBs manifest.

Akademiske perspektiver på 22.juli, i likhet med *Motgift*, er også en tekstsamlinger som samler flere norske bidragsytere. Kapitlene i denne antologien spenner over mange ulike fagdisipliner, metoder og teoretiske perspektiver. Videre er disse kapitlene delt inn i tre avgrensede deler med ulik tematisk bakgrunn: (1) ideologi og forklaringer, (2) reaksjoner, og (3) forebygging og veien videre. De tar for seg både det ideologiske landskapet gjerningsmannen tilhører, mulige forklaringsmodeller på hans handlinger, bearbeiding av sorg og forebygging av hatefulle ideologier.²⁷ I motsetning til *Motgift* derimot, har altså denne tekstsamlingen et bredere utgangspunkt ettersom antologien ikke har manifestet i seg selv som grunnlag.

22.juli: Forstå – forklare – forebygge analyserer selve terrorhandlingen, men også våre reaksjoner på terroren. Antologien tar opp, og reflekterer rundt, spørsmål som: Var terroren en gal manns verk eller en ideologisk motivert handling? Forklares terrorhandlingene best gjennom et fokus på psykiatriske faktorer, eller på samvirket mellom psykologiske og politiske faktorer? Hvilket fokus, og hva slags kunnskap gjør oss i stand til å forebygge terror? I tillegg blir andre vesentlige spørsmål reist i boken, som for eksempel: Hvordan fungerte sentrale institusjoner etter terroranslaget? Hvilken rolle spilte mediene? Sviktet Universitetet i Oslo da Fjordman fikk godkjent sin masteroppgave? Og hvordan har egentlig rettsstaten Norge fungert etter 22.juli?²⁸

Dette akademiske arbeidet som nettopp er blitt trukket frem, representerer etter mitt inntrykk det akademiske arbeidet som enten ligger min masteravhandling empirisk eller teoretisk

²⁴ Indregard 2012

²⁵ Jupskås 2012

²⁶ Østerud 2012

²⁷ Jupskås 2012:bokomslag

²⁸ Østerud 2012:bokomslag

nærmest, eller som har hatt bredest dekning innenfor emnet på generell basis. Av litteraturen som er blitt trukket fram her, har mitt arbeid flest fellestrekk med mastergradsavhandlingen til Melkevik om kontrajihadistisk historiebruk. I den anledning vil jeg argumentere at det vil være nødvendig med en kort presisering om hva som skiller våre oppgaver. Melkevik tar for seg historiebruken på en bred basis ved et politisk fenomen. Min oppgave på den andre siden tar sikte på å analysere og avkle deler av et spesifikt dokument. På den måten vil ikke interessen ligge i det politiske fenomenet som sådan. For min del vil fokuset bli rettet mot diskursen som blir brukt, og hvorvidt denne diskursen legger rammene for historiekonstruksjonen i manifestet. På denne måten vil oppgaven min videre bidra til å gå i dybden på historiebruk og dens forhold til diskurskonstruksjon, da spesielt i ABBs anliggende. Et interessant poeng blir hvorvidt det er refleksjoner som har likhetstrekk med Melkeviks funn, og hva som eventuelt skiller seg fra Melkeviks analyse.

1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål

Den overordnede faglige forankringen for denne oppgaven er knyttet til det historiedidaktiske fagfeltet historiebruk. Denne forankringen kombineres med introduksjonskapitelet samt bok 1, som til sammen utgjør de første 286 sidene, av ABBs manifest, og danner dermed selve grunnlaget for denne studien.

Problemstillingen som oppgaven tar sikte på å besvare er den følgende:

«Hvordan brukes historie i introduksjonskapitelet og i bok 1 av Anders Behring Breiviks manifest?»

For å gjøre det mulig å nærme seg et eller flere konkrete svar på denne brede problemstillingen, vil det være absolutt nødvendig å stille ytterlige forskningsspørsmål for å tilspisse oppgaven. Problemstillingen vil dermed blir videre definert og besvart via flere forskningsspørsmål. Disse forskningsspørsmålene er de følgende:

- *Hvordan forholder ABB seg til historiefagets epistemologiske utgangspunkt om objektivitet og subjektivitet?*
- *Hvordan brukes historie for å etablere ulike identiteter?*
- *Hvilken historisk fremstilling konstrueres av islam og muslimer?*
- *Hvordan forholder ABB seg til moralske vurderinger av fortiden?*

Utarbeidelsen av forskningsspørsmålene er et resultat av analysen. Et viktig moment å få poengtert er dermed at denne oppgaven ikke hadde disse forskningsspørsmålene etablert i forkant av empirilesningen og analyseringen.

1.4 Oppgavens struktur

Denne mastergradsavhandlingen består totalt av seks deler, inkludert dette introduksjonskapittelet. Det første kapittelet har tatt sikte på å etablere oppgavens relevans, både i et samfunnsperspektiv, men også i lys av tidligere forskning og litteratur på feltet. Det vil bli knyttet en parallell tråd mellom problemstillingen og forskningsspørsmålene i dette kapittelet, og til underkapitlene i både analysekapittelet og i drøftingskapittelet.

Kapittel to legger grunnlaget for oppgavens teoretiske forankring, hvor sentrale fagfelt og begreper vil bli gjort rede for i lys av den valgte tematikken. Her vil fagfeltene historiebruk og minneteorier bli trukket frem, i tillegg til teoretiske begreper knyttet til historie og identitet, samt teoretiske perspektiv knyttet til narrativ fremstilling og moralsk vurdering av fortiden. Disse begrepene og perspektivene har en direkte relevans til avhandlingens problemstilling, forskningsspørsmål, analysekapittel og drøftingskapittel.

Det tredje kapittelet er viet til en beskrivelse av selve empirien – hvordan og hvorfor avgrensningene ble som de ble, i tillegg til empiriens kontekst – og analysemetoden for resten av oppgaven. Her utdypes det hvilke metodologisk valg som er lagt til grunn for analysen, hvor ønsket er å etablere et transparent innsyn i både forskningsprosessen og i de valgene som er tatt.

I mastergradsavhandlingens fjerde kapittel blir funnene som er blitt gjort kategorisert, presentert og argumentert for. Strukturen her er tematisk betinget, og har dermed ikke en struktur som hverken følger empirien eller analysemetoden slavisk. Som nevnt, er underkapitlene her direkte knyttet til forskningsspørsmålene som tidligere er presentert.

Kapittel fem knytter det teoretiske rammeverket sammen med funnene og argumentasjonen fra analysekapittelet. Hovedinnholdet i forskningsspørsmålene vil bli drøftet, her som en syntese mellom teorikapittelet og funnene i analysekapittelet. Forskningsspørsmålene følger dermed med videre.

I masteravhandlingens konkluderende kapittel oppsummeres oppgaven med sentrale momenter fra både analysekapittelet og drøftingskapittelet. På denne måten samles alle trådene fra avhandlingen, hvor selve problemstillingen kan besvares. De enkelte

forskningsspørsmålene vil bli direkte besvart, hvor de i etterkant fungerer som et samlet svar på problemstillingen. I tillegg vil det bli presentert forslag til videre forskning innen feltet.

2. Det teoretiske grunnlaget

I dette teorikapittelet vil oppgavens teoretiske forankring bli etablert og beskrevet. Det vil dermed bli beskrevet teoretiske fagfelt med tilhørende og sentrale begreper som har tilknytning til oppgaven. I første omgang vil historiebruksfeltet bli trukket frem, om hvordan nåtiden aktualiserer, forholder seg til, og bruker fortiden til ulike formål. I den sammenheng vil også fagtradisjonen minnestudier bli presentert, ettersom disse feltene på mange måter representerer to sider av samme sak. Som et steg videre i det teoretiske landskapet, vil del to av dette kapitlet omhandle det dualistiske forholdet mellom historie og identitet, og hvordan disse aspektene kontinuerlig påvirker hverandre. Tredje del er todelt, og vil på den ene siden ta for seg hvordan formidlingen av fortiden er lingvistisk betinget, og hvordan dette forholdet påvirker både forståelsen og utformingen av fortiden. På den andre siden vil del tre fokusere på moralske vurderinger av historien, et konsept som kan plasseres innenfor konseptet *presentisme*.

2.1 Historiebruk og minnestudier

For å få et dypere og samtidig oversiktlig overblikk over de nært beslektede fagtradisjonene historiebruk og minnestudier, vil de bli gjort rede for hver for seg i respektive delkapitler. Hensikten er å lettere kunne skille mellom sentrale teoretiske trekk og tilhørende begreper, ettersom fagfeltene på mange måter forholder seg til samme tematikk – nåtidens forhold, bruk og tilnærming til fortiden.

2.1.1 Historiebruk

Fagfeltet historiebruk er et fagfelt i sterk vekst, og som virkelig skjøt fart fra 1980-årene.²⁹ Navnet historiebruk, som det relativt intuitivt antyder, har som hovedfokus å analysere og drøfte hvordan historiske fortellinger blir brukt. Dermed ligger fagfeltets søkelys på den kontinuerlig endrede nåtiden, og hvordan nåtiden forholder seg til fortiden. Et oppklarende spørsmål som kan stilles for å lettere gjøre rede for hva som analyseres, er å stille følgende spørsmål: *Hvem bruker historien, til hvilket formål og med hvilke virkemidler?*³⁰ Mens historikeren er opptatt av å finne mønster i fortiden, altså å undersøke hva som hendte, å finne den historiske substansen eller det historiske innholdet, som Jan Bjarne Bøe og Ketil Knutsen

²⁹ Bøe & Knutsen 2012:15

³⁰ Bøe & Knutsen 2012:13

kaller det, er studier innen historiebruk opptatt av hvilken betydning dette innholdet blir gitt av ulike samfunnsaktører og hvordan disse samfunnsaktørene etablerer denne koblingen.³¹ Disse historiebruksundersøkelsene gjør det klarere å se forholdet mellom fortiden og nåtiden, og hvordan disse tidsrommene aktivt og kontinuerlig påvirker våre oppfatninger av hverandre. Det eksisterer altså et mer komplisert forhold mellom fortiden og nåtiden enn man først skulle antyde. På den ene siden bruker vi fortiden på en eksistensiell måte: for å orientere oss i samtiden, samtidig som fortiden kan legge grunnlaget for et verdigrunnlag, enten på individnivå eller på et bredere samfunnsnivå. Vi kan her si at fortiden får en prioritert stilling, hvor det er fortiden i seg selv som legger føringer på nåtidens vurderinger og behov. På den andre siden blir også fortiden tolket etter nåtidens behov, at vi minnes det vi ønsker å minnes. Her kan vi si at nåtiden får en prioritert stilling, hvor nåtiden legger føringer på hvordan fortiden tolkes og forstås, og på hvilke historier som blir trukket fram – og ikke minst – hvilke som bevisst eller ubevisst ikke blir glemt.³²

Videre innenfor fagfeltet har ulike fagpersoner operert med ulike typologier for å systematisk dele inn ulike former for historiebruk slik forfatterne ser det. Eksempler på slike typologier er Klas-Göran Karlssons typologi³³, systematiseringen til Bøe & Knutsen 2012³⁴ - som for øvrig viser til Karlsson - og historiebruksfunksjonene til Håkon Rune Folkenborg.³⁵ For å ta kategoriseringen til Bøe & Knutsen 2012 som eksempel, blir spørsmålet: «*Hvem bruker fortiden, til hvilket formål og med hvilke virkemidler?*» videre konkretisert gjennom typologien. Forfatterne definerer seks ulike former for historiebruk, hvor disse historiebruksformene har ulike brukere som fyller ulike behov med ulike funksjoner. Det skilles mellom *vitenskapelig*-, *eksistensiell*-, *moralsk*-, *ideologisk*-, *ikke-bruk* og *underholdene historiebruk*.³⁶ Uten å gå i dybden på alle de presenterte formene for historiebruk, kan vi ta vitenskapelig historiebruk og ideologisk historiebruk som eksempler. Vitenskapelig historiebruk springer ut ifra behovet for å oppdage og å rekonstruere, ifølge Bøe & Knutsen 2012. Brukerne av denne formen for historiebruk er historikere, og funksjonen kan knyttes til verifisering, falsifisering, og tolkning. Denne formen for historiebruk handler om å det profesjonelle yrket som historikere utfører, hvor levninger fra fortiden undersøkes og analyseres. Disse levningene stilles ovenfor kildekritisk granskning hvor de blir tolket i lys av

³¹ Bøe & Knutsen 2012:15

³² Bøe & Knutsen 2012:13

³³ Karlsson 2010:46 - 54

³⁴ Bøe & Knutsen 2012:18

³⁵ Folkenborg 2018

³⁶ Bøe & Knutsen 2012:18

en samtidshistorisk sammenheng og som en del av en etablert kunnskapstradisjon.³⁷ Den ideologiske historiebruken springer ut av behovet for å konstruere og for å oppfinne. Funksjonen denne bruken har er ifølge forfatterne i form av legitimering og rasjonalisering. Intellektuelle og politiske elitegrupper er ofte brukerne av denne ideologiske historiebruken. Denne bruken er altså med på å legitimere en bestemt måte å organisere samfunnet på eller et bestemt styresett.

Slike historiebrukstypologier fungerer godt når de har funksjonen som eksempel-givere til hvordan historie kan brukes, av hvem historie brukes av og hvorfor historie brukes. Historiebruksformene som typologiene presenterer, må bli betraktet som eksempler. Dette er tilfellet i både Bøe & Knutsen 2012 og Folkenborg 2018, hvor begge bøkene fungerer som introduksjonsbøker til emnet historiebruk, her for å poengtere hvilken funksjon historiebruk kan ha. Når det er nevnt, kan typologiene bli problematiske hvis de anvendes som mal i historiebruksundersøkelser. For det første kan det være problematisk avgjøre om utsagn som inneholder fortidsreferanser tilhører den ene eller andre formen for historiebruk.

Definisjonsforskjellen mellom *ideologisk-* og *moralsk historiebruk*, for å ta inndelingen til Bøe & Knutsen 2012 som et eksempel, kan være problematiske å få et ordentlig grep rundt. Fortidsreferanser kan derfor raskt plasseres innenfor flere former for historiebruk; historiereferanser kan ha flere brukere, dekke flere behov og ha flere funksjoner. Kategoriene er dermed ikke gjensidig utelukkende. Karlsson erkjenner også denne utfordringen.³⁸ For det andre kan det oppstå metodisk problematikk dersom kategoriene blir brukt som mal for en historiebruksanalyse. Her kan det ene problemet være knyttet til utfordringen: «Man finner det man leter etter.». Den tredje utfordringen er knyttet til kategoriens innhold og definisjoner. En analyse kan raskt bli overfladisk dersom det for eksempel konkluderes med at «tekst A preges i stor grad av underholdene historiebruk», uten å videre forklare og argumentere for hva den underholdene formen for historiebruk er bygget på. En kan dermed argumentere at typologiene kan fungere som eksempel-givende sluttprodukter, men ikke i motsatt retning, som en pragmatisk mal til historiebruksanalyser.

Som det er blitt poengtert, brukes historie av ulike aktører, med ulike funksjoner for å dekke ulike behov. Dermed finnes det flere eksempler hvor historiebruken har vært hovedfokuset i studier. Disse historiebruksundersøkelsene spenner et bredt spekter, fra nynazistisk historiebruk, til hvordan museer fremstiller og formidler fortiden, til hvordan byer viser til

³⁷ Bøe & Knutsen 2012:18

³⁸ Karlsson 2010:46

historie ved byjubileer. I denne sammenheng blir det klart at historiebruksfeltet dekker en stor flate. Ut ifra dette standpunktet blir det videre vrient å finne klare avgrensninger til hvilke problemer faget søker å belyse, og hvilken teori og empiri faget bygger på.³⁹

Fagtradisjonen er derimot ikke helt uten noen grunnbegreper, og det vil videre bli fremmet flere begreper som vil være sentrale i denne oppgaven.

Innen historiedidaktikken ble det i Vest-Tyskland på slutten av 70-tallet introdusert et begrep som videre skulle få stor betydning for fagfeltet, nemlig begrepet *historiebevissthet*. Selv om en rekke teoretikere kan trekkes inn og drøftes her, er det muligens ingen andre teoretikere som har påvirket dette nøkkelbegrepet i større grad enn Jörn Rüsen, da spesielt i nyere tid. Rüsen har på sin side presentert en forståelse av begrepet, hvor han argumenterer at begrepet historiebevissthet pragmatisk kan deles inn i fire ulike former.⁴⁰ Uten å gå nærmere inn på Rüsen eller hans fire former for historiebevissthet, kan historiebevissthet på generelt grunnlag bli definert som alle former for bevissthet rundt prosessene som fortid, nåtid og fremtid knyttes sammen gjennom, hvor prosessene blir betraktet som avhengige av, eller forårsaket av, handlinger fra mennesker.⁴¹ Historie blir i denne sammenhengen forstått som en fremstilling av fortiden som hjelper mennesker til å ilegge mening og orientering til den uoversiktlige opplevelsen av tid. Begrepet *historiebevissthet* vil bli hentet opp igjen i denne oppgavens kapittel 2.2 som omhandler forholdet mellom historie og identitet.

Mens historiebevissthet i stor grad kan bli forstått som en individuell konstruksjon, eksisterer det samtidig et begrep innen historiedidaktikken som gjør det mulig å bevege seg utenfor den individuelle rammen av opplevelser og forståelse, og over i et kollektivt og samfunnsmessig perspektiv. Dette begrepet er *historiekultur*.

Begrepet *historiekultur* viser til kilder, produkter og levninger, ritualer og sedvaner med historiske referanser, som videre muliggjør det å binde sammen fortid, nåtid og fremtid. Selve begrepet *historiebruk*, viser til anvendelsen av denne historiekulturen. Videre viser begrepet til hvordan en mindre kultur eller et større samfunn tar i bruk fortiden for å vedlikeholde og videreutvikle verdier og holdninger, da i form av for eksempel minnesmarkeringer, høytider eller andre former for feiring. Som dosent i historie ved Södertörns högskola Erik Sjöberg utdyper, eksisterer det sjeldent, om i det hele tatt, en monolittisk og altinkluderende form for

³⁹ Bøe & Knutsen 2012:16

⁴⁰ Se Rüsen 2004

⁴¹ Sjöberg 2011:6-8

historiekultur. Selv om noen forståelser av historien kan være dominerende i et gitt samfunn, kan det samtidig eksistere varierende eller motstridende forståelser på historien i ett og samme samfunn.⁴² Ulike historiekulturer kan dermed variere ut ifra sosiale, økonomiske, politiske, etniske, religiøse eller andre grunner. Samtidig argumenterer universitetslektor ved Stockholms universitet Robert Thorp at det er innenfor en gitt historiekultur at enkeltmennesker først møter historie. Ettersom det ikke er mulig å samhandle direkte med fortiden, skjer denne samhandlingen alltid gjennom en kulturell eller sosial kontekst. På denne måten må historie representeres ved hjelp av fysiske eller abstrakte manifestasjoner av fortiden, som for eksempel taler, tekster, tradisjoner eller kulturelle sedvaner. Dermed påvirkes individer av hvordan familien, vennene, skolen, mediene eller staten forstår og fremstiller fortiden.⁴³ Et viktig poeng her er å understreke at visse hendelser eller forhold aktivt minnes, og at andre hendelser eller forhold bevisst eller ubevisst glemmes, alt avhengig av samfunnets eller gruppens historiekultur.

Hukommelse og *minne* på den ene siden, og *glemsel* på den andre siden, er derfor også viktige begreper innen fagtradisjonen. På den ene siden kan disse begrepene enklest settes opp mot hverandre som rake motsetninger; vi kan huske eller glemme, alltid den ene over den andre. På denne måten blir hukommelsen en viktig evne, for uten den vil erfaringer, verdier og forståelse fra fortiden forsvinne, nettopp fordi vi glemmer. På den andre siden har ulike teoretikere på feltet bidratt til å nyansere feltet ytterligere, som videre medfører at begrepene har et mer komplekst forhold enn først antatt. Dersom mennesker eller samfunnet som helhet ikke hadde hatt evnen til å glemme, ville egenskapen hukommelse mistet sin verdi.⁴⁴ Glemsel i denne sammenhengen er ikke bare en passiv motsetning av hukommelse - at det som ikke huskes automatisk glemmes - glemselen kan også være intensjonell og aktiv, hvor aspekter, kunnskap, verdier, og forståelser fra fortiden bevisst ikke minnes.⁴⁵ Dette henger sammen med historiens- og glemselens bruk og ikke-bruk; hvem er aktørene som husker eller glemmer, med hvilken hensikt minnes eller glemmes det, og hvem ser seg tjent med den aktive hukommelsen eller glemselen.⁴⁶

Dette forholdet problematiseres blant annet i Aleida Assmanns artikkel fra 2008a 'Canon and Archive', hvor hun definerer historisk kanon som «the actively circulated memory that keeps

⁴² Sjöberg 2011:9-10

⁴³ Thorp 2016:23-24

⁴⁴ Bøe & Knutsen 2012:17

⁴⁵ For en grundigere gjennomgang av intensjonell og aktiv glemsel, se også: Knutsen 2015

⁴⁶ Bøe & Knutsen 2012:17

the past present», og det som omtales som «arkivet» som «the passively stored memory the preserves the past».⁴⁷ På denne måten skiller hun mellom en aktiv måte å minnes, og en passiv måte å minnes: «arkivet» kan i denne sammenhengen ikke betraktes som en rak motsetning til den aktuelle og aktive historiske kanon, men heller som et lager av fortidsreferanser som på et gitt tidspunkt ikke er blitt et aktivt bidrag i samfunnsmessige historiske kanon. Stillhet, eller ikke-bruk av historie, blir på denne måten ikke en nødvendig motsetning til historiebruk eller et synonym til «glemsel», men heller et aspekt av et individs eller et samfunns aktive eller passive aktualiseringsbehov for hvilke sider av fortiden som tjener enn hensikt ved å aktivt huskes, og hvilke sider av fortiden som ikke tjener dette formålet.

Jay Winter argumenterer i liknende baner i introduksjonskapittelet 'Thinking about silence' i boken *Shadows of War: A Social History of Silence in the Twentieth Century*, hvor han argumenterer at konseptet «stillhet» også må kunne blir betraktet som «the absence of conventional verbal exchanges», og ikke bare som «the absence of sound».⁴⁸ Dermed blir også stillhet betraktet som en aktiv prosess, hvor det da videre blir nødvendig å vurdere stillhet som en dynamisk prosess ved en samfunnsgruppes historiebruk, og ikke bare gruppens aktive former for minnebruk.

Fagtradisjonen *Memory studies* – med tilknytning til hukommelse, minner, stillhet og glemsel – tar opp samfunnsmessige problemstillinger med denne typen tematikk.

2.1.2 Minnestudier

Det teoretiske grunnlaget for fagtradisjonen minnestudier regnes å være et utspring av den franske teoretikeren og sosiologen Maurice Halbwachs sitt konsept om *collective memory* i 1925. Minnestudier som vitenskapelig fagfelt kan videre regnes å ha skutt fart fra perioden rundt Sovjetunionens fall og Øst-Europas liberalisering, hvor flere nye stemmer bidro til å nyansere flere aspekter av fortiden via hittil ukjente perspektiver og minner fra fortiden. Denne eksplosjonen av nye stemmer og perspektiver på fortidsproblematikk blir gjerne omtalt som *the memory boom*.⁴⁹

Som fagtradisjon tar feltet sikte på å studere og forklare hvordan subjektive minner og forståelser av fortiden påvirker nåtiden. Det etableres med andre ord et klart forhold mellom

⁴⁷ Assmann 2008a:98

⁴⁸ Winter 2010:3-4

⁴⁹ Se Winter 2000

fortiden og nåtiden, noe som bidrar til at fagtradisjonen er svært nært beslektet med historiebrukstradisjonen som sådan. På norsk blir fagfeltet og dets terminologi også omtalt som erindringsstudier – om individuelle og kollektive evner til erindring og glemsel.

Det kan neppe betraktes som særlig oppsiktsvekkende å hevde at det finnes kognitive, individuelle, personlige minner. Lykkelige minner fra solfylte dager i barndommen eller minner om familiehunden kan være tilstrekkelige eksempler her. Halbwachs sitt begrep *collective memory*, som i enkleste lag kan oversettes til *kollektive minner*, viser derimot til et samfunns kollektive og felles evne til minnes.

I lys av dagens minneteoretiske landskap har Halbwachs sitt begrep blitt utfordret og videreutviklet ytterligere. Professor ved Universitetet i Stavanger, Alexandre Dessingué har i «From Collectivity to Collectiveness: Reflections (with Halbwachs and Bakhtin) on the Concept of Collective Memory» blant annet drøftet hvordan ulike teoretikere på et tverrfaglig nivå har ulike tilnæringer til begrepet *kollektive minner*. Her drøftes blant annet Jan Assmanns *cultural memory* og *communicative memory*⁵⁰, Michael Rothbergs *multidirectional memory*⁵¹ og Alison Landsbergs *prosthetic memory*⁵². Ifølge Dessingué inneholder begrepet *kollektive minner* på et overordnet plan - i første omgang, da med fokus på «det kollektive» - (1) en kompleks forståelse av kollektivet som ‘collectivity’, altså i form av en bestemt sosiokulturell gruppe, (2) som et resultat av en kombinasjon av individuelle minner og (3) som en innvendig og individuell form av flerstemthet ‘collectiveness’, hvor minnene våre forblir kollektive ettersom som vi påminnes dem av andre. «Minner» blir i denne begrepsmessige sammenhengen betraktet som (1) en rekonstruksjon av en tidligere hendelse, men også (2) som en form for individuell erindring.⁵³ I tandem med den endrende tolkningen og tilnærmingen som har fulgt begrepet *collective memory*, hevder A.Assmann at begrepet burde bli betraktet som et paraplybegrep, hvor hun i denne sammenhengen argumenterer:

«The term collective memory, I would argue, is not necessarily a spurious notion, but it is much too vague to serve as a critical term. It is an umbrella term for different formats of memory that need to be further distinguished, such as family memory, interactive group memory, and social, political, national, and cultural memory. »⁵⁴

⁵⁰ Se Assmann 2011

⁵¹ Se Rothberg 2009

⁵² Se Landsberg 2004

⁵³ Dessingué 2015:98-100

⁵⁴ Assmann 2008b:55

For å unngå misforståelser til hvordan et ikke-levende samfunn har mulighet til å huske og minnes, introduserte Halbwachs - i tandem med *collective memory* - begrepet *social frame* – sosialt rammeverk. Ved å oversette de personlige minnene ved hjelp av språk og bilder, kan de personlige og individuelle minnene langt på vei deles med andre individer. Dermed forblir disse minnene ikke utelukkede i en personlig og individuell tilstand: de eksisterer i et større sosialt rammeverk.⁵⁵ Begrepet *communicative memory*, eller *kommunikative minner* blir også brukt om samme fenomen, når personlige minner videreføres i et større sosialt og kommuniserende fellesskap.⁵⁶ Når minner deles via språk, bilder, filmer eller andre kommunikasjonsformer, med andre ord når de blir en del av Halbwachs sitt sosiale rammeverk, kan minnene deles, bekrefte, avkreftes, korrigeres, bestrides og approprieres av andre.⁵⁷ Minner kan altså være kollektive - ikke i form av individuelle, kognitive, erfaringsbaserte tanker i ens egen hjerne – men via kommuniserbare minner som blir en del av et større sosialt rammeverk.

Et eksempel: Person X befinner seg to kvartaler unna regjeringskvartalet i det bomben går av den 22.juli 2011. Denne personen opplever denne hendelsen en gitt måte, en opplevelse som bidrar til formingen av personens personlige og individuelle minner fra denne dagen. I etterkant forteller denne personen om sine opplevelser til andre familiemedlemmer, i tillegg til en journalist som ønsker å skrive en sak fra vitners perspektiver i den regionale avisen. Dermed går disse minne fra å være utelukkende personlige, til å eksistere i et mindre kollektivt rom – familiemedlemmene – eller et større kollektivt rom – den regionale avisens rekkevidde.

Det sosiale rammeverket som Halbwachs omtalte kan bli betraktet som et sett med felles oppfatninger, bekymringer, verdier, erfaringer eller fortidsfortellinger. Mennesker handler og eksisterer ikke utelukkende som enkeltpersoner som omtaler seg selv som «jeg», vi opererer også som deltakere og medlemmer av et større sosialt nettverk eller rammeverk. Vi mennesker blir en del av et større vi-fellesskap. Disse fellesskapene kan variere ut ifra hva som er fellesskapets felles fundament, men også i fellesskapenes omfang. Er det historien, kulturen, språket, nasjonen, det geografiske området eller relasjonene som binder fellesskapet sammen, og er det omfangsmessig snakk om familien, skolen, lokalsamfunnet, byen, regionen, staten eller verdensdelen som knyttes sammen i et felles rammeverk? Hvert vi-

⁵⁵ Assmann 2008b:50

⁵⁶ Assmann 2011:16

⁵⁷ Assmann 2008b:50

felleskap konstrueres gjennom felles former for praksis og diskurser som setter visse grenser i omfanget, og som videre definerer prinsippene for hvem eller hva som inkluderes og hvem eller hva som ekskluderes.⁵⁸ For å være en del av større vi-felleskap som kulturen eller nasjonen må individer dele og adoptere fellesskapets historie.⁵⁹ Denne historien har selvsagt større tidsmessig rekkevidde enn individenes livsløp. Historien kan ikke «minnes», den må memoreres. Dermed må historien læres og internaliseres, og bare gjennom denne prosessen skapes det en felles identitet som binder individer sammen til et «vi».⁶⁰

Et eksempel på dette er setningen: «I 1814 fikk vi vår egen grunnlov.» Eksempelet viser til undertegningen av den norske grunnloven i 1814, hvor Norge gikk fra å være en del av den samlede staten Danmark-Norge til å få status som egen stat, da i union med Sverige. Setningen er ikke uvanlig å høre i sammenheng med nasjonaldagsfeiringen den 17.mai. Personen som potensielt ytrer denne setningen bruker ordet «vi», i motsetning til «de» eller «Norge». Personen minnes den historiske hendelsen som om det var et personlig og levd minne, selv om denne hendelsen åpenbart hendte utenfor personens eget livsløp. Dermed fører den internaliserte historien til muligheten til å etablere seg selv i et større identitetsfellesskap.

Selve definisjonen på minnebegrepet, da i kollektiv forstand, begynner å komme til syne; større sosiale fellesskap har ikke kognitive minner i seg selv, de må konstrueres.⁶¹ Denne konstruksjonen av minner skjer ved hjelp av det A.Assmann kaller *memorial signs*, som innebefatter symboler, tekster, bilder, ritualer, seremonier, minnesteder og monumenter.⁶² På mange måter har A.Assmanns term *memorial signs* stor grad av overlapping med begrepet *historiekultur*, hvor begge termene viser til fysiske eller abstrakte redskaper som kan brukes for å knytte sammen fortid og nåtid. Ved å skape minner ved hjelp av ulike *memorial signs* har ulike grupper, fellesskap og institusjoner muligheten til å konstruere en felles identitet. Innholdet i disse minnene, og hva som inngår i denne gruppeidentiteten, er basert på subjektiv utvelgelse og utelatelse, hvor hva som anses som relevant og irrelevant, nyttig og unyttig, blir utsatt for en seleksjonsprosess.⁶³ Konstruksjonen av minner og identitet er med andre ord basert på en selektiv og subjektiv prosess, hvor nåtiden bevisst eller ubevisst skaper en forståelse av fortiden for å fylle et eller flere behov i nåtiden. Dermed kan politiske og

⁵⁸ Assmann 2008b:52

⁵⁹ Assmann 2008b:52

⁶⁰ Assmann 2008b:52

⁶¹ Assmann 2008b:55

⁶² Assmann 2008b:55

⁶³ Assmann 2008b:55

kulturelle former for kollektive minner – via institusjoner som biblioteker, museum, skolebøker, arkiver og minnesmerker – formidles og viderefører fra generasjon til generasjon. Kollektive minner og fortolkninger av fortiden som overkommer den muntlige og kommunikative livsformen, og manifester seg i mer langvarige former for kulturelle artefakter og redskaper, har tendensen til å innta et mer homogent og ovenfra-og-ned perspektiv.⁶⁴

2.2 Historie og identitet

Det er allerede blitt gjort rede for hvordan A.Assmann argumenterer for hvordan kollektive minner og identitet er knyttet sammen i et binært forhold. Hovedtesen hennes tok utgangspunkt i at større eller mindre grupper må konstruere en egen, subjektiv identitet ved hjelp av og basert på *memorial signs* – symboler, tekster, bilder, ritualer, seremonier, minnesmerker med mer.

Samtidig så kan forholdet mellom historie og identitet forstås på en rekke andre måter. Ola Svein Stugu belyser problematikken rundt historie og identitet i boken *Historie i bruk*. Grunnprinsippene mellom Stugu og Assmann er i stor grad overlappende, men samtidig vektlegger Stugu i større grad forholdet mellom historie og identitet på et mer individuelt, kognitivt og konstruktivistisk nivå. I kapittel én «Å bruke fortida» argumenterer Stugu blant annet at identitetsforståelsen til individer er udeleglig knyttet til individers historiebevissthet.⁶⁵ Med begrepet historiebevissthet viser Stugu til:

*ei meir eller mindre klart utforma førestelling om korleis individ og kulturar inngår i historiske hendingsgangar som ikkje er avslutta, og som ein sjølv er ein del av. I historiemedvitet inngår såleis både førestellingar om fortida, forståingar av samtida og forventningar om framtida.*⁶⁶

Historiebevissthet kan med andre ord defineres som ens forståelse av historien i lys av ens egen posisjon, både på individuelt- og kollektivt plan, og hvordan denne historien knytter sammen fortiden, nåtiden og fremtiden. Identiteten og selvforståelsen til alle individer er etter denne forståelsen basert på hver enkeltes historiebevissthet. Videre hevder Stugu at hvor stor grad av historiebevissthet individer har varierer sterkt, men at individer med en bevisst og reflektert historiebevissthet kan trekke slutningen til at individer selv kan skape og påvirke historie selv. Dermed skapes det et skille mellom å oppfatte historie som noe statisk og uendrende, til å oppfatte historie som noe dynamisk og skiftende. På den ene siden kan fortiden oppfattes som en uforanderlig kilde som supplerer nåtiden med kunnskap og identitet.

⁶⁴ Assmann 2008b:56

⁶⁵ Stugu 2008:18-19

⁶⁶ Stugu 2008:18

På den andre siden kan historie forstås som dynamisk som stadig kan bli påvirket av nåtidens forståelse av fortiden og nåtidens behov. I motsetning til A.Assmann, som legger stor vekt på den kollektive konstruksjonen av identitet, legger Stugu her mer vekt på historie og identitet på et mer individuelt, kognitivt og konstruktivistisk nivå, da ved å argumentere at historisk reflekterte individer kan ha en mer dynamisk forståelse av forholdet mellom fortiden og identitet. Følger man denne argumentasjonen, men da i motsatt retning, kan man argumentere at historisk ureflekterte individer - om vi kan bruke et slikt begrep - kan forstå seg selv og sin egen identitet som «forutbestemt» og «gitt» i lys av fortiden, i motsetning til en forståelse hvor identitet aktivt skapes i nåtiden, da i lys av ulike forståelser av fortiden og ulike behov.

Stugu poengterer også samtidig at en kultur eller en kollektiv gruppe, i tillegg til individuelle individer, bærer i seg ulike og kryssende identiteter på en og samme tid. I den sammenhengen kan ett og samme individ ha en sammensatt historiebevissthet, hvor ulike aspekt blir aktivisert og gjellende i ulike kontekster. Siden minner og historisk forståelse er et sentralt element i individers historiebevissthet, innebærer dette at også minner er knyttet til konteksten de fremmes i, og at ulike minner bli aktivisert i ulike situasjoner.⁶⁷

Det kan argumenteres for at forholdet mellom identitet og historie eksisterer i et kontinuerlig, todelt og dialektisk forhold - at historien påvirker identiteten, og at identiteten påvirker historien.

Identitetskonstruksjon handler åpenbart om å skape en forståelse om hvem «vi» er. Samtidig kan dette vi-fellesskapet også innebære en skarp ekskludering av hvem eller hva som *ikke* inngår i «oss». Det kan argumenteres at en aktiv bevissthet rundt ens forståelse av egen identitet kan bringe med seg positive sider, og at det ikke er noe galt i verken å skape en identitet, eller å erkjenne at historie står sentralt i denne konstruksjonsprosessen. Problematisk kan det dermed bli dersom enkelte identiteter blir altoverskyggende og ukritisk godtatt, når forståelsen av «de andre» blir basert på hat og mistenksomhet, når de som ikke er en del av vi-fellesskapet blir til et klart fiendebilde, eller når fortiden bevisst blir brukt og konstruert til identitetspolitiske formål.⁶⁸

Jan Assmanns perspektiver på forholdet mellom historie og identitet er heller ikke til å komme unna. J.Assmanns argumenter kan på mange måter bli betraktet som en videre utdyping av A.Assmanns argumenter fra tidligere i denne oppgaven. Han hevder at både

⁶⁷ Stugu 2008:19

⁶⁸ Stugu 2008:37

minnene og identiteten individer tilegner seg ved å tilhøre en større gruppe ikke har muligheten til å overleve over et spenn på flere generasjoner. «Redskapet» som brukes for å løse dette problemet er konseptet med *kulturelt minner*, som videre defineres som et kollektivt konsept for all kunnskap som styrer adferd og erfaring i det interaktive samfunnets rammeverk, og som oppnås av individer gjennom gjentatte former for samfunnspraksis og innvielse, og som skiller seg både fra den kommunikative- og den akademiske dimensjonen.⁶⁹ Fortalt med andre ord: for at kommunikative minner og identiteter skal kunne overleve i samfunn over flere generasjoner må disse minnene og identitetene ta en ytre og konkret form. Når disse formene for minner- og identitetsformidling gjøres om til objekter og institusjonaliseres gjennom monumenter, skolebøker, bilder eller andre former for kulturelle manifestasjoner, har både minnene og identitetene mulighet til å overleve over et mye større tidsrom. Disse kulturelt bærende manifestasjonene av minne og identitet er igjennom Aleida- og Jan Assmann blitt kjent som *kulturelle minner*.⁷⁰ Kulturelle minner fungerer som et steg videre i den omfangsmessige trappen, hvor kulturelle minner er et steg opp i omfang fra kommunikative minner, som i sin tur igjen var et steg opp fra individuelle minner.

J.Assmanns *kulturelle minner* har også mye til felles med A.Assmanns *memorial signs* og begrepet *historiekultur*. Den vesentlige forskjellen ligger i at kommunikative former for å minnes fortiden, altså abstrakte minneformer som tradisjoner, sedvaner, ritualer med mer, ikke regnes som kulturelle minner i J.Assmanns forstand. Kulturelle minner omfavner kun ytre, konkrete og objektifiserte minneformer.⁷¹ Abstrakte minneformer inngår derimot i A.Assmanns *memorial signs* og i begrepet *historiekultur*.

2.3 Objektiv- og subjektiv historieskriving: narrativ fremstilling og moralsk vurdering av fortiden

De to neste delkapitlene i denne oppgavens teoridel vil bli viet til en teoretisk drøfting rundt historiefagets epistemologiske spørsmål om objektivitet og subjektivitet, hvorvidt vi kan snakke om et konsept som 'objektiv historisk sannhet' eller ei, samt argumenter til hvordan historiefremstilling kan forholde seg til en slik teoretisk problematikk. I første omgang vil det bli løftet fram flere perspektiv knyttet til historie som fortelling og narrativ, og hvordan

⁶⁹ Assmann 1995:126

⁷⁰ Assmann 2011:15-18

⁷¹ Assmann 2011:17

språket kan bidra til å påvirke ulike former for historiefremstilling. Deretter vil perspektiver rundt presentistisk moralsk vurdering av historien bli trukket frem.

2.3.1 Historie som fortelling

Muligens en av de større teoretiske utviklingene innenfor historieskrivingsmetaplan er problematikken knyttet til den språklige vendingen fra slutten av 1970-tallet. Denne problematiseringen av teoretisk historie utfordret et hittil uproblematisk aspekt av historieskriving og historiefaget som sådan, nemlig forholdet mellom historieformidling og språket som et kontinuerlig rammeverk. Det sentrale i den teoretiske utviklingen var ikke det at språk er meningsbærende og at språket er et produkt av et flertall av subjektive faktorer på et individuelt eller kollektivt plan, men heller at selve virkeligheten er språklig betinget, og at det ikke er mulig å samkjøre vår subjektive virkelighetsforståelse med en objektiv virkelighet utenfor språket.⁷² Med den språklige vendingen som bakteppe, blir gjerne Hayden White betraktet som en av historikerne som har hatt størst påvirkning på faget. White er mest kjent for verket *Metahistory*, hvor han analyserer historieskrivingen til flere fremtredende historikere fra 1800-tallet. Fokuset er rettet mot språkbruken, altså retoriske og litterære tendenser, i historieverkene. White kategoriserer historieskrivingen etter tekstenes hovedtendenser, her ved hjelp av kategoriene romanse, tragedie, komedie og satire. Hensikten med dette delkapittelet er ikke å ta i bruk Whites fire kategoriseringer av teksters hovedtendens og knytte disse til manifestet til ABB. Hensikten er heller å trekke fram perspektiver til hvordan språket bevisst eller ubevisst legger føringer på historieformidling og historiebruk. Vi har å gjøre med hvordan språket og konstruksjonen av et historisk narrativ er to uadskillelige aspekter innen historiefaget og historiebruken.

Redaktør i *Historie og fortelling: Utvalgte essay* Heidi Norland argumenterer nettopp at det er en nødvendighet å undersøke historieskrivings fortellende form - det narrative - når analysene har som mål å undersøke hva historieskriving er og hva den enkelte tekst egentlig formidler.⁷³

I tillegg til å være fungerende redaktør, står Norland ansvarlig for utvalget av Hayden Whites essay i boken. Hun har også skrevet introduksjonskapittelet, hvor hun presenterer flere av Whites mange poeng, i tillegg til hva kritikken mot han retter seg mot.

⁷² Melve 2010:222

⁷³ Norland 2003:8

Etter Whites argumentasjon er historieskriving mye mer enn bare en samling med fakta som er trukket ut av det utallige kildematerialet. Historikernes kildemateriale omtales og forklares ved å ta i bruk et språk som allerede har iboende bestemte betydninger. Selve opplysningene som blir presentert som «fakta» blir tillagt ekstra verdi, nettopp fordi opplysningene i seg selv blir betraktet som sentrale nok for å fremstilles som fakta, samtidig som de også er prioritert utvalgt fremfor andre opplysninger. Selve innholdet i den historiske fremstillingen følger en bestemt oppbygning, hvor denne oppbygningen er et uttrykk for et bestemt meningsinnhold. Den helhetlige meningen som tillegges en fortidshendelse og betydningen som tillegges de ulike fakta, er kontinuerlig avhengig av hvilket begrepsmessige konstruksjonsunivers forfatteren benytter seg av, enten bevisst eller ubevisst, eller intensjonelt eller ei. På denne måten kan, og vil, også politiske eller ideologiske føringer påvirke den ferdige fremstillingen av fortiden.⁷⁴

White representerer på mange måter den subjektive historieskrivings ytterkant, og i denne sammenheng har argumentasjonen hans blitt lagt under sterk kritikk. Kritikere av Whites subjektive formidlingsposisjon har beskyldt hans posisjon for å representere historieskriving fra et «telling it as you like it»-perspektiv.⁷⁵ Ifølge kritikken argumentasjon, vil det etter Whites syn ikke være problematisk å sidestille nynazistiske fremstillinger av holocaust med hvilke som helst andre fremstillinger av holocaust, ettersom alle fremstillinger er subjektivt betinget i deres natur. Ifølge denne argumentasjonen vil begge fremstillingene være likestilte, med ulike subjektive forankringer som det eneste skillet. Som en respons, tar White sterk avstand nynazistenes historiefremstilling, men argumenterer at slike fremstillinger må avvises basert på hvilke meningsbærende og ideologiske strukturer som ligger nedfelt i teksten. Tar man nynazismens fremstilling av holocaust som eksempel, må denne fremstillingen ifølge White avvises ettersom fremstillingen basert på en klar fascistisk og antisemittisk føring, altså et etisk og moralsk grunnlag vi som samfunn ikke kan godta.⁷⁶

I artikkelen «Historie og forteljing» av Narve Fulsås hevder Fulsås at det finnes minst tre historieteoretiske leirer med ulike syn på forholdet mellom, historieskriving, språk og sannhet.⁷⁷ Den første oppfatningsleiren er representert av White med flere, og har fått størst oppmerksomhet i den faglige debatten. Leiren representerer et syn på forholdet mellom historieskriving og språk, hvor historiske narrativ er knyttet til fortolknings- og

⁷⁴ Norland 2003:8-9

⁷⁵ Norland 2003:20

⁷⁶ Norland 2003:22-23

⁷⁷ Fulsås 2005

definisjonsmakt, altså at all skriving er utelukkende subjektiv i sin natur. Etter et slikt syn, må alle historiske tekster møtes med ideologisk mistanke, samt spørsmål knyttet til forfatterens formål og motiv. Historieskrivingen blir nærmest et motstykke til frasen: «hvordan historien egentlig var».⁷⁸ Den andre leiren er ifølge Fulsås representert av Paul Ricoeur, og representerer en mellomposisjon mellom disse tre oppfatningene.⁷⁹ Den historiske fortellingen utgjør her et ekstra og positivt tilskudd til virkeligheten og konseptet med «den egentlige historien» slik det blir presentert i sammenheng med Ranke; vår oppfatning og erfaring med tid, i tillegg til ideer som begynnelse, midtdel, avslutning, aktører, mål og middel, har ikke rotfeste i den levde erfaringen som historier viser til. Den tredje oppfatningen argumenterer at det ikke er mulig å navigere seg rundt selve språket og fortellingen, og videre ende opp med en mer objektiv eller mulig virkelighet. Det er ikke slik at fortellingen først i etterkant av hendelsene at mening og orden blir skapt. Vi strever kontinuerlig med å oppnå en fortellerposisjon i våre egne liv – å organisere og ordne våre erfaringer i forståelige strukturer.

Fulsås bidrar videre med særlig tre interessante perspektiver, da med flere fellestrekk til den andre og tredje oppfatningsleiren. For det første hevder han at historikeren aldri befinner seg i det han kaller *et hermeneutisk nullpunkt*, at historikeren alltid ankommer forskningsposten med eksisterende kunnskaper, holdninger, mistanker, perspektiver eller antagelser om emnet. I denne sammenheng blir alle påstander om et fritt og upåvirket ståsted en idealistisk fiksjon som i større grad legitimerer samtidsbaserte og konstruktivistiske tolkningspraksiser.⁸⁰

For det andre poengterer Fulsås at kritikere som viser til at historieskriving ikke kan knyttes til «historien slik den faktisk var», ser ut til å ha tilgang til en posisjon hvor dette faktisk er mulig. Et retorisk spørsmål blir reist, hvor hvis noen har mulighet til å sammenlikne historieskriving og historie «slik den faktisk var», hvorfor ikke bare skrive om historien slik den faktisk var?⁸¹

For det tredje kritiserer forfatteren utsagnet «slik historien faktisk var». Fulsås argumentasjon baseres på at dette utsagnet viser til fortiden slik den ble forstått av samtiden. Dersom ønsket om å «skrive historien slik den faktisk var» viste til nåtidens tolkning, hadde dagens historikere allerede oppfylt dette ønsket. Dersom «historien slik den faktisk var» skulle bli skrevet, hadde det krevd en allvitende samtidsobservatør som skrev ned alt i det det hendte.⁸²

⁷⁸ Fulsås 2005

⁷⁹ Fulsås 2005

⁸⁰ Fulsås 2005

⁸¹ Fulsås 2005

⁸² Fulsås 2005

En historiker skal også rekonstruere oppfatninger, meninger og holdninger fra fortiden, men slike rekonstruksjoner får først sin mening og verdi i etterkant, når vi allerede vet hva som hendte i etterkant. I tillegg oppfyller ikke historikerprofesjonen kun dette formålet.

Historieskriving er ikke bare en rekonstruksjon av fortiden, historieskriving er også en dialektisk og dynamisk prosess mellom fortiden og nåtiden.⁸³

Dermed knytter Fulsås denne tematikken opp til historiefagets samtidsrelevans, som blant annet blir drøftet av Knut Kjeldstadli i *Fortida er ikke hva den en gang var: En innføring i historiefaget*. Ifølge Kjeldstadli kan ikke målet med å studere historie bli begrunnet i selve fortiden. Historiefaget bør ha en samfunnsmessig nytteverdi, nettopp fordi historikeren aldri befinner seg utenfor et sosiokulturelt rammeverk. Historieskriving gir på denne måten svar på spørsmål og tanker som i høyeste grad er i live i historikerens samtid.⁸⁴

Alexandre Dessingué, i artikkelen «Developing Critical Historical Consciousness: Rethinking the Dynamics between History and Memory in History Education», poengterer viktigheten av å vurdere den retoriske fremstillingen av fortiden. Ifølge Dessingué er historiefremstillingens diskurs basert på en rekke spor eller levninger fra fortiden som medfører at en fremstilling bare kan bli betraktet som en synekdoke, som mindre deler av en mer kompleks og nyansert fortid, og at historikere på denne måten aldri vil kunne få tilgang til fortiden som en samlet enhet.⁸⁵ Ettersom historiefremstillingen baserer seg på levninger fra fortiden, kan vi på denne måten snakke om en *relativ objektivitet* i den fasen av historieskrivingen, som Dessingué - da via Ricoeur – omtaler som ‘the documentary phase’, eller dokumenteringsfasen. På denne måten vil en vurdering av den språklige fremstillingen være en relevant vurdering av enhver fremstilling av fortiden.

2.3.2 Moralsk vurdering av historien

I dette delkapittelet vil det bli redegjort for konseptet med historikers moralske vurderinger av ulike hendelser i fortiden. Denne tematikken er i første omgang relevant ettersom den direkte er knyttet til et av forskningsspørsmålene som er utarbeidet for å svare på problemstillingen til oppgaven. Igjen vil jeg minne om at forskningsspørsmålene er utarbeidet som et resultat av selve analysen av empirimaterialet. Via problematikk knyttet til denne

⁸³ Fulsås 2005

⁸⁴ Kjeldstadli 1999a:314-315

⁸⁵ Dessingué 2020:6

tematikken vil det videre bli mulig å ta et kvalitativt standpunkt deler av historiebruken til ABB.

Moralsk vurdering av historie kan i stor grad knyttes til begrepet *presentisme*, som viser til bruken av moderne konsepter i studie av fortiden.⁸⁶ På norsk nyttes også begrepet *nåtidisme* om samme fenomen. Når det er nevnt, dekker begrepet presentisme mye mer enn moralske vurderinger av fortiden; presentisme knyttes også til metodologiske problemstillinger i historiefaget. Et eksempel er *the availability principle*, som kan oversettes til tilgjengelighetsprinsippet. Tilhengere av prinsippet setter krav til historieskriving, hvor det argumenteres at ingen tolkninger av fortiden bør være basert på kunnskap, beskrivende begrep eller klassifikasjoner som ikke var tilgjengelig for tidsperioden som det skrives om.⁸⁷ Det er, som nevnt, ikke denne problematikken som vil bli tatt opp her.

Å ilegge moralske vurderinger til mennesker og hendelser i fortiden er et emne som er betraktelig mer omstridt enn det man ved første øyekast skulle anta. På et grunnleggende nivå kan det argumenteres at de fleste historikere er svært skeptiske til ideen om å fungere som en moralsk dommer; ønsket er ikke å dele opp historiske aktører mellom «de gode» og «de onde».⁸⁸ Slike åpenbare og subjektive moralske vurderinger er uadskillelig knyttet til nåtidens moralske normer, og bidrar ikke videre med noen former for kunnskap eller innsikt om fortiden. På den andre siden foretar alle historikere seg bevisste valg av hvilke historiske fenomener de selv ønsker å undersøke, og videre hvilke fakta eller synspunkt som blir vektlagt mest. I tillegg blir det foretatt et konkret og begrenset utvalg av kilder som undersøkelsene blir basert på. Selv om disse prosessene oftest ikke er basert på et bevisst ønske om å presentere fortiden på en bestemt måte, er det alltid en kontinuerlige vurderinger som blir lagt til grunn. Det er på denne måten problematisk å hevde at moralsk vurdering og dømmekraft ikke har noen påvirkning i akademisk historisk arbeid.⁸⁹

Problematikken kan betraktes som et glidende spekter. På den ene siden finnes historikere som argumenterer for at historiedisiplinen skal holde seg strengt verdinøytral i rekonstruksjonen av fortiden. På den andre siden finner man historikere som er sterkt kritiske

⁸⁶ Spoerhase 2008:49

⁸⁷ Spoerhase 2008:59

⁸⁸ Boobbyer 2002:83

⁸⁹ Boobbyer 2002:84

til andre historikere som forsøker å holde seg verdinøytrale til moralske spørsmål som for eksempel er knyttet til totalitære regimer.⁹⁰

Philip Boobbyer, i artikkelen «Moral Judgements and Moral Realism in History», drøfter denne problematikken, og argumenterer for en gyllen middelvei, med sentrale elementer fra både den mer passive, nøytrale, umoralske leiren og den aktive, moralske leiren. På den ene siden argumenterer forfatteren for at det er klart upassende for historikeren å ilegge fortiden moralske synspunkt. Jobben til en historiker er ikke å pålegge fortiden deres personlige moralske holdninger og meninger. På den andre siden blir det objektive og ikke-moralske ståstedet kritisert. I tillegg til sammenhengen mellom moralsk overbevisning og tolkning av bevismateriale, er selve den umoralske holdning en del av et større europeisk og teorifilosofisk grunnlag; den objektive posisjonen er i seg selv teoretisk betinget. Samtidig er det problematisk å hevde at historikere har muligheten til å løsrive seg selv fra selve språket de tyr til, med alle dets innebygde assosiasjoner og moralske kategorier.⁹¹ Denne tematikken er som kjent knyttet til Hayden White og den språklige vendingen.

Respektert akademisk historie er, i en forstand, en moralsk disiplin i seg selv hevder Boobbyer.⁹² Ifølge forfatteren kreves egenskapene rettferdighet og ærlighet i akademisk historieskriving, i tillegg til en stor mengde selvinnsikt og selvdisiplin. Historikeren må ikke bare ta et oppgjør med kildematerialet og opplysningene som potensielt eksisterer der, historikeren må også ta et oppgjør med seg selv. Det som kreves er en forutbestemt kapasitet til å skape en form for avstand mellom ens egne spontane oppfatninger og overbevisninger, og den akademiske prosessen. Som det har blitt nevnt, så er ikke denne målsetningen oppnåelig i sin reneste form, men ifølge argumentasjonen til Boobbyer, må denne målsetningen alltid eksistere som et ærlig og moralsk mål for den akademiske skribenten. God historieskriving krever dermed et høyt nivå av moralsk integritet og en selvbevisst og selvdisiplinert skribent. Uten disse grunnleggende egenskapene, vil bevis- og kildematerialet bli manipulert til å passe inn i forfatterens moralske eller politiske overbevisning.⁹³

Knut Kjeldstadli sine perspektiver følger i liknende baner. Ifølge Kjeldstadli er det en nødvendighet at historieskriving er bygd på alminnelig anstendighet, intellektuell redelighet og samvittighetsfull granskning, ettersom historie som fagfelt spiller en sentral rolle i det

⁹⁰ Boobbyer 2002:85-87

⁹¹ Boobbyer 2002:105-106

⁹² Boobbyer 2002:107

⁹³ Boobbyer 2002:107

offentlige samfunnet. Dermed blir det å forsøke å forstå hva som faktisk hendte, da i motsetning til å subjektivt fordreie fortiden, et påtrengende behov dersom vi ønsker å fremme visse verdier i et dynamisk og nyansert samfunn.⁹⁴

3. Empiri og metode

I dette kapittelet vil det bli gjort rede for det empiriske grunnlaget for denne avhandlingen, nærmere bestemt hvilke avgrensninger som er tatt og hvorfor beslutningene om disse avgrensningene ble fattet slik som de ble. Empirimaterialet vil også i korte trekk bli plassert i en større kontekst. Deretter vil det bli gjort rede for analysemetoden for empirien.

3.1 Empiri – Introduksjonskapittel & Bok 1 av «2083»

Som det ble nevnt innledningsvis, består manifestet som ABB publiserte i forkant av terrorhandlingen den 22.juli 2011 av et introduksjonskapittel og tre bøker. Manifestet i sin helhet er på rundt 1500 sider.

Introduksjonskapittelet og Bok 1, som er mastergradavhandlingens empiriske grunnlag, utgjør de 286 første sidene i ABBs manifest. Utslagsgiveren for hvilke deler av manifestet som skulle inkluderes som undersøkelsesmateriale var hvorvidt kapitlene eller delkapitlene i manifestet inneholdt referanser til fortiden eller ei. Dette er mer eller mindre innlysende, ettersom at det er vrient å undersøke ulike teksters historiebruk dersom tekstene ikke viser til historiske hendelser eller fenomen på noen måter. Dermed faller det oppgaven naturlig å ta utgangspunkt i manifestets bok 1, som ABB selv presenterer som:

What you need to know, our falsified history and other forms of cultural Marxist/multiculturalist propaganda...History, Marxism and Islam – What the government, the academia and the media are hiding from you. Revisionism based on appeasement and anti-European thinking.⁹⁵

Bok 1 er inndelt i 30 delkapitler hvor samtlige delkapitler inneholder fortidsreferanser i varierende grad. Introduksjonskapittelet ble hovedsakelig inkludert som empirimateriale ettersom introduksjonskapittelet på mange måter etablerer et rammeverk som i korte trekk etablerer deler av ABB samtidsforståelse. Her viser ABB både til nåtiden og fortiden.

Spørsmålet blir videre om hvorvidt andre delkapitler i bok 2 eller bok 3 viser til historiske hendelser eller ei. Etter en gjennomgang av manifestet, og basert på kapiteltitlene som er benyttet av ABB, ble det besluttet å rette fokuset mot introduksjonskapittelet og bok 1 alene,

⁹⁴ Kjeldstadli 1999a:315

⁹⁵ Breivik 2011:45

både for å avgrense empirien til en overkommelig mengde, men også for å tydeliggjøre hvilke deler av manifestet som vil bli behandlet. Med andre ord: mulig relevante delkapitler i bok 2 og bok 3 vil bli utelatt, da for å få et mer oversiktlig og klart definert empirimateriale.

Eksempler på historiebruk som kommer tydelig fram i bok 2 eller bok 3, men som ikke nevnes i stor grad i bok 1, er hvordan ABB etablerer en kobling mellom seg selv som en motstandsmann i en tempelridderorden og selve korstogene fra middelalderen.⁹⁶ I bok 3 beskriver også ABB hvordan fremtidens rettsoppgjør mot de han anser som forrædere bør foregå, en prosess som omtales som «future Nuremberg trials», med en klar kobling til etterkrigstidens rettsoppgjør med ledende tyske nasjonalsosialister.⁹⁷ Manifestets tittel «2083: a European Declaration of Independence» er også en fortidsreferanse i seg selv, hvor året 2083 viser til slaget ved Wien i 1683. Slaget trekkes ofte fram i kontrajihadistisk litteratur som et kritisk vendepunkt for Europa, hvor det muslimske osmanske riket ble slått tilbake.

3.1.1 Kontekst: Kontrajihadismen og islamofobi

I lys av et større idépolitisk landskap, kan ABB og hans manifest i første omgang knyttes til det ekstreme høyre. Videre har denne idépolitiske posisjonen blitt beskrevet med flere merkelapper, inkludert kontrajihadisme, islamofobi, høyreekstremisme og høyreradikalisme. Denne uklare begrepsbruken finner man både i den offentlige debatten, men også i academia. Ifølge nestleder for Senter for ekstremismeforskning Anders Ravik Jupskås er det en todelt forklaring på hvorfor begrepsbruken i flere tilfeller kan opptre som delvis flytende: Delvis skyldes det uenighet om hvordan begrepene best mulig kan defineres, og delvis skyldes det uenigheter om hvilke forhold som faktisk er eksisterende.⁹⁸ Det kan for eksempel eksistere uenigheter om et parti, et enkeltindivid eller en politisk gruppe faktisk står inne for rasistiske holdninger eller ei, eller om disse politiske aktørene står inne for voldsbruk eller ei. Selv om flere av de politiske begrepene som tidligere ble nevnt har flere fellesnevnerne, vil det være både upraktisk og lite presist å omtale disse som ett og samme fenomen. Det vil derfor være nødvendig med en kort begrepsavklaring.

Ekstremisme og *radikalisme* er to begreper som er skjellsettende og sentrale når politiske ytterkanter skal behandles og diskuteres. Begrepene viser til politiske ideer som befinner seg i ytterkantene av det gjeldende samfunnets rådende, normative verdier og normer.

Ekstremistene og radikalistene befinner seg dermed i ytterkant av et mer eller mindre definert

⁹⁶ For perspektiver om ABB som motstandsmann i en tempelridderordning, se Wollenberg 2014

⁹⁷ Breivik 2011:938

⁹⁸ Jupskås 2017:37

politisk «sentrum». Det er forholdsvis større enighet om hva disse begrepene rommer, ettersom begrepene beskriver et høyere «nivå» av politisk tankegods, enn det for eksempel begrepet «kontrajihadisme» gjør. Ekstremisme og radikalisme kan dermed bli betraktet som sekkebetegnelser for flere politiske ideer og retninger. Ekstremisme viser til anti-demokratiske personer eller grupper som har økt toleranse for voldsbruk for å oppnå politiske resultater. På den andre siden opererer radikale personer, grupper eller partier innenfor de samfunnsdemokratiske rammene.⁹⁹ Det er i lys av denne distinksjonen at Jupskås argumenterer at høyreekstremisme må bekjempes, mens høyreradikalisme må bli tatt på alvor som en demokratisk politisk aktør.¹⁰⁰

Kontrajihadisme blir av Øyvind Strømme definert som en moderne og sterk anti-islamisk ideologisk bevegelse som i hovedsak springer ut fra amerikanske og europeiske internettmiljøer. Bevegelsen er preget av flere forhold: konspirasjonsteorier knyttet til en påstått islamisering eller arabisering av Europa, anti-marxisme, anti-feminisme og av en motstand mot multikulturalismen. Kontrajihadistiske trekk er i lys av denne definisjonen å finne både innenfor høyreekstre- og høyreradikale miljøer.¹⁰¹ I kapittelet «Den nye høyreekstremismen» i *Motgift: Akademisk respons på den nye høyreekstremismen* presenterer Strømme og Indregard kontrajihadismen som en løst sammensatt ideologi med noen felles grunnprinsipper som fungerer som et filter for tolkningen av virkeligheten. Ifølge forfatterne kan kontrajihadismen beskrives som konsekvensen av tre læresetninger:

(1) islam er ikke en religion, men en hatideologi, og i tillegg til sitt grunnleggende hat til ikke-muslimer har islam en enorm evne til å ensrette sine troende, (2) Europa er i ferd med å bukke under for islam, og det lar seg ikke gjøre å løse dette med konvensjonelle, demokratiske midler; og (3) hele problemet er forårsaket av en villet politikk, tenkt ut av venstre-elite i media, academia og politikken, der begrepet «venstre-elite» inkluderer de fleste liberale og borgerlige.¹⁰²

Et viktig moment her er å påpeke at ifølge denne definisjonen, kan kontrajihadismen som fenomen plasseres i den høyreekstre leiren. Årsaker er da legitimeringen og aksepten av å bevege seg utenfor det demokratiske systemet for å oppnå politiske resultater. Denne klassifiseringen avhenger dog av hva de ulike tilhengerne aksepterer eller ei.

Islamofobi er et mye omdiskutert begrep som har blitt kritisert fra flere hold. Selve begrepet islamofobi kan deles opp i forleddet «islamo-» og etterleddet «-fobi», hvor begge leddene er

⁹⁹ Se både Jupskås 2017:7 og Strømme 2011:7

¹⁰⁰ Jupskås 2017:7

¹⁰¹ Strømme 2011:8

¹⁰² Indregard & Strømme 2012:21

omdiskuterte. «Islamo-» i islamofobien retter seg i første rekke mot muslimer som mennesker, som representanter for et forestilt og negativt ladet kollektiv, og ikke mot islam som religion som sådan. Det andre leddet «-fobi» kan gi klare assosiasjoner til en irrasjonell og sykkelig frykt eller skrekk som kan behandles. For en islamofob er muslimer like farlige som jøder er for antisemitter. «De», muslimene, er dogmatiske, kvinneundertrykkende og motstandere av ytringsfrihet og andre menneskerettigheter. «Vi» er ikke det.¹⁰³ Denne oppgaven vil ta utgangspunkt i definisjonen av islamofobi slik som den ble foreslått av Mattias Gardell. Gardell, som er professor i religionshistorie ved Uppsala universitet, argumenterer at: «med *islamofobi* menes sosialt reproduerte fordommer om og aversjoner mot islam og muslimer, samt handlinger og praksiser som angriper, ekskluderer eller diskriminerer mennesker på bakgrunn av at de er eller antas å være muslimer eller assosieres med islam.»¹⁰⁴ Det er med andre ord snakk om en fremtredende forskjellstenkning som fremstiller «islam» og «muslimer» som religiøse og kulturelle monolittiske enheter som etablerer hvordan individer innen denne religionen eller kulturen tenker og handler, altså hvordan disse individene «er».¹⁰⁵

3.1.2 Kontekst: Konspirasjonsteorien og pseudohistorie

Konspirasjonsteorien spilte en grunnleggende rolle i planleggingen og gjennomføringen av ABBs aksjon ved regjeringskvartalet og ved Utøya. ABBs terrormål var Arbeiderpartiet, som ifølge ABB står i sentrum av en bevisst og ond sammensvergelse hvor Europa sakte, men sikkert blir islamisert. Som det også er blitt løftet frem, spiller ulike konspirasjonsteorier en viktig rolle innad i kontrajihadismen på et mer generelt grunnlag.

At mennesker i ulike sammenhenger sammensverger seg med eller mot andre er et helt vanlig fenomen. Vi planlegger og samarbeider om saker som vi gjerne holder hemmelig for andre. I disse tilfellene handler det ofte om å skaffe oss selv eller vår gruppe ekstra goder eller fordeler, også på andres bekostning.¹⁰⁶ Det er imidlertid ikke dette konspirasjonsteorier handler om.

Asbjørn Dyrendal og Terje Emberland presenterer begrepet konspirasjonsteori som relativt utarbeidede tanker om sammensvergelse som kjennetegnes av en del typiske feil både når det gjelder logisk resonnement og hva som er faktiske forhold. Det er altså snakk om fortellinger

¹⁰³ Gardell 2011:16

¹⁰⁴ Gardell 2011:17

¹⁰⁵ Gardell 2011:17

¹⁰⁶ Dyrendal & Emberland 2019:15

om skjulte sammensvergelses som står bak negative og destruktive hendelser.

Konspirasjonsteori forklarer hvorfor ting går galt ved å påstå at mektige, skjulte og onde aktører sørger for at det skjer.¹⁰⁷

Konspirasjonsteorien som nærmest knyttes til ABB, er den såkalte Eurabia-teorien. Denne teorien hevder at EU i samarbeid med flere stater langs Middelhavet, både i Nord-Afrika og i Midtøsten, gjennom «Den euro-arabiske dialogen» helt siden 1970-tallet i hemmelighet har sammensverget seg for å gjøre Europa til et islamsk kalifat.¹⁰⁸ Teorien er godt kjent i konspirasjonsteoriens akademiske sirkler, og har blitt behandlet ved flere anledninger. Denne spesifikke teorien kan i første omgang knyttes til den kontroversielle Bat Ye'or, pseudonymet til Gisèle Littman. Hun publiserte i 2005 boken *Eurabia*, som kom til å etablere Ye'or blant moderate islamkritikere, samt i mer islamfientlige miljøer. Denne konspirasjonsteorien er med andre ord et internasjonalt fenomen, men befester seg på ulike vis ved ulike steder. I ABBs tilfelle, og i en norsk kontekst, ble - og blir ofte - Arbeiderpartiet betraktet som de onde bakmennene som står bak.¹⁰⁹

Strømmen og Indregard beskriver tonen og spørsmålssettingen som blir etablert i Ye'ors *Eurabia*. Teksten tar ikke utgangspunkt i et åpent spørsmål om hvorvidt Europa er på vei mot stupet, eller om Europa tvert imot klarer seg bra. Forskningsmetodikken blir etablert i motsatt rekkefølge. Ye'or starter med konklusjonen, nemlig at Europa skal etableres som et islamsk kalifat, hvor hun deretter leter etter forklaringsmåter som besvare denne forutinntatte konklusjonen.¹¹⁰

I sammenheng med denne formen for undersøkelser, må også temaene pseudovitenskap og pseudohistorie trekkes frem. I *Invented Knowledge: False History, Fake Science and Pseudo-Religions* beskriver Ronald H. Fritze hvilke nytter pseudohistorie kan ha i ulike sammenhenger, og videre hva som kjennetegner pseudohistorie. Pseudohistorie defineres av Fritze ved å vise til hvordan pseudohistorie skiller seg fra akademisk historie. Ifølge forfatteren, er det særlig to forhold som skiller pseudohistorie fra anerkjent historieskriving. For det første er det en kvalitetsmessig og kvantitetsmessig forskjell når det gjelder forholdet til kildematerialet. For det andre eksisterer det også en forskjell i bruken og forholdet til objektiv og empirisk metodologi for analyse og evaluering av bevismateriale.¹¹¹ Ifølge Fritze

¹⁰⁷ Dyrendal & Emberland 2019:17

¹⁰⁸ Dyrendal & Emberland 2019:117 og Indregard & Strømmen 2012:27-30

¹⁰⁹ For en dypere gjennomgang av mistenksomhet og hat rettet mot Arbeiderpartiet, se Emberland 2019

¹¹⁰ Indregard & Strømmen 2012:24

¹¹¹ Fritze 2009:11

forsøker anerkjente og respekterte historikere i aller høyeste grad å holde en ærlig og redelig agenda, eller i det minste å gardere seg mot sin subjektivitet så langt dette lar seg gjøre. Pseudohistorikere på den andre siden har en tilnærming som er tett knyttet til forutinntatte antagelser, eller som bevisst har en agenda som de ønsker å fremme. Som et resultat av denne tilnærmingen, blir utvalget og presentasjonen av bevismaterialet bevisst valgt ut. Bevisene som motsier pseudohistorikernes forutinntatte konklusjon ignoreres, og bevis som støtter konklusjonen brukes. Respekterte og anerkjente akademiske historikere sikter etter å ta i betraktning all tilgjengelig bevismateriale, for å så utarbeide en tolkning eller en analyse som omfatter hele kildegrunlaget i all sin kompleksitet.¹¹²

3.2 Metode – Diskursanalyse

Som det er blitt vektlagt og poengtert ved flere anledninger i denne oppgaven, så har språket et nært forhold til historieskriving og historisk representasjon. Forfatterens rekonstruksjon av fortiden er kontinuerlig avhengig av forfatterens språkbruk og formidling, og utelukker dermed en objektiv og «sann» historie fra å eksistere. Denne problemstillingen eksisterer for både akademisk historieskriving, men også for mer eksistensiell hverdagslig minnebruk. Mens blant historikere vil forholdet til objektivitet og sannhet alltid være et viktig grunnlag for deres arbeid, er ikke objektivitetsprinsippet så relevant i minnestudier. Subjektivitet er en integrert del av minnekonstruksjon.

I denne sammenhengen faller valget av metode på diskursanalyse. Diskursanalyse tar sikte på å analysere i hvilken grad språket, både skriftlig og muntlig, bidrar til å innføre kulturelle perspektiver og identiteter. Videre kan diskursanalyse som metode bli tatt i bruk på ulike måter. I denne oppgaven har jeg valgt å ta utgangspunkt i metodikken foreslått av James Paul Gee. I *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and method* presenterer Gee syv såkalte *building tasks* som kan tas i bruk når en teksts språk skal analyseres. Ifølge Gee konstruerer vi syv ulike virkelighetsområder når vi kommuniserer med andre.¹¹³ Jeg vil nå presentere Gees syv *building tasks*, i tillegg til metodespørsmål som vinkler disse konseptene inn mot problemstillingen og empirimaterialet i denne oppgaven. De syv konseptene som presenteres er: *significance, practices, identities, relationships, politics, connections og sign systems and knowledge*.¹¹⁴

¹¹² Fritze 2009:12

¹¹³ Gee 2011:17

¹¹⁴ Gee 2011:17-20

1. Signifikans – Vi bruker språket for å gi ulike ting mening, verdi eller relevans.
Hvordan brukes språket i manifestet for å gi visse ting verdi eller ei, og på hvilken måte?
2. Aktivitet – Vi bruker språket for å bli gjenkjent som aktivt deltakende i former for aktiviteter.
Hvilke(n) aktivitet(er) brukes språket i manifestet til å få andre til å gjenkjenne at foregår?
3. Identiteter – Vi bruker språket for å bli gjenkjent som en del av en rolle eller identitet.
Hvilke(n) identitet(er) konstrueres ved hjelp av språket i manifestet?
4. Forhold – Vi bruker språket for å signalisere hvilke forhold vi har eller ønsker å ha til våre mottakere.
Hvilket forhold mellom avsender og mottaker brukes språket i manifestet til å konstruere?
5. Politikk – Vi bruker språket for å formidle en formening om sosiale praksiser eller sosiale aktiviteter i samfunnet. Språkbruken sier noe om hva avsender mener er rett og galt, normalt, bra, verdifullt, korrekt og så videre.
Hvilke politiske perspektiver kommer til syne i manifestet gjennom språkbruken?
6. Forbindelser – Vi bruker språket til å etablere et forhold, en forbindelse eller en relevans mellom ulike ting eller fenomener.
Hvordan brukes språket i manifestet til å konstruere en forbindelse mellom ulike ting eller fenomener?
7. Tegnsystemer og språk – Vi bruker språk for å fremme noen former for kommunikasjon over andre, for å gi prestisje til en form for tegn- eller språkbruk over en annen form.
Hvordan brukes språket i manifestet for å privilegere en kommunikasjonsform eller en måte å ordlegge seg over en annen?

I denne oppgaven vil task nummer fire: relationships, og task nummer seks: connections bli slått sammen. Årsaken til denne sammenslåingen er at task fire og -seks er svært like.

Relationships stiller spørsmål til hvorvidt språket søker å etablere et forhold eller en kobling mellom avsender og mottaker, og connections stiller spørsmål til hvorvidt språket søker å etablere et forhold, en forbindelse eller en kobling mellom to ulike ting eller fenomen.

Dermed handler begge konseptene om hvorvidt språket blir brukt til å skape en eller annen

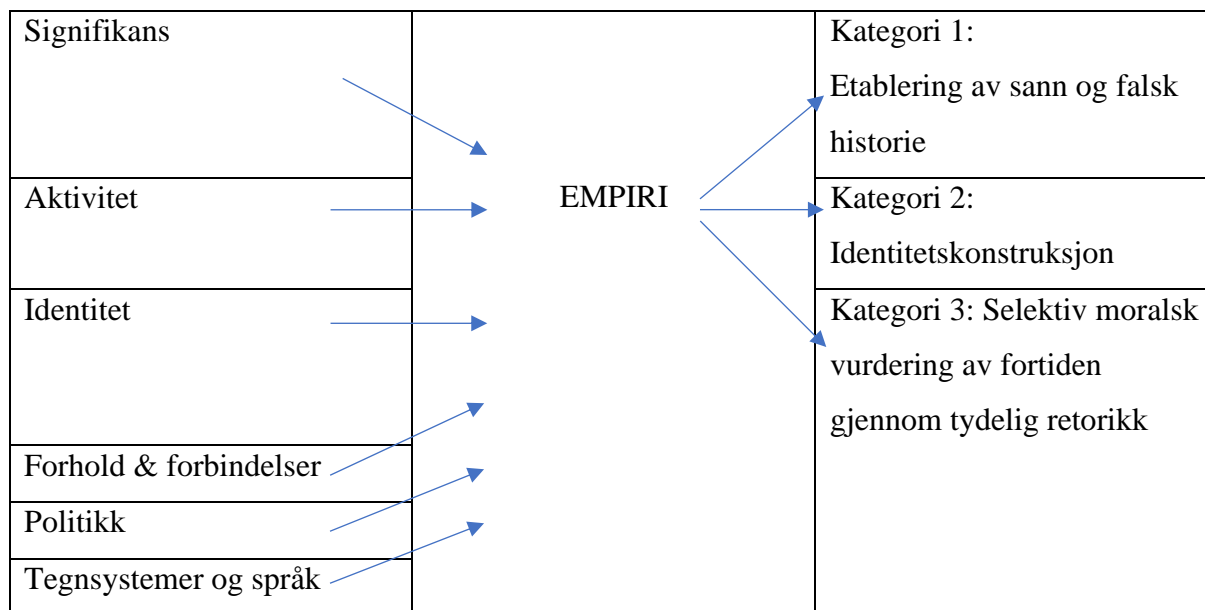
form for forbindelse, enten mellom avsender og mottaker, eller mellom ulike ting og fenomener.

Spørsmålene som er formulert i kombinasjon med Gee sine building tasks danner grunnlaget for hvordan kategoriene vil bli brukt for å analysere empirimaterialet. Dermed vil disse spørsmålene bli stilt direkte til empirimaterialet for hvert avsnitt.

Det ble vurdert i forkant av arbeidet om det skulle tas utgangspunkt i diskursanalyse eller kvalitativ innholdsanalyse. I tillegg til å være oppmerksom på det nære forholdet mellom språket og historiekonstruksjon, vil jeg samtidig argumentere for at diskursanalyse ikke utelukker meg fra å få et godt innblikk i tekstenes innhold. Tvert imot, så vil jeg argumentere at metoden gir veldig god mulighet til å få tilgang til tekstenes innhold, nettopp via språkbruken og diskursen som er til stede.

Jeg vil samtidig understreke at metoden og analysespørsmålene som er presentert vil fungere som et personlig hjelpemiddel for min egen del. Hensikten er at ved å ta i bruk metoden og analysespørsmålene under gjennomgangen og analyseringen av empirimaterialet, vil det muliggjøre en mer tematisk struktur i det argumenterende analysekapittelet som følger. Det vil dermed ikke være en egen målsetning å forsøke å besvare de ulike analysespørsmålene som nettopp ble presentert, ei heller si noe om Gees building tasks kan knyttes sammen med empirimaterialet.

Etter hvert som empirimaterialet ble analysert og kodet, dannet det seg et mer eller mindre tydelig mønster, da med tanke på hvilke hovedtendenser som gikk igjen i empirimaterialet. Disse hovedtendensene danner dermed selve grunnlaget for hvordan empirimaterialet er delt opp i ulike temaer. Disse temaene vil bli presentert i kapittel 4. Temaene som vil bli presentert omhandler (1) etableringen av sann- og falsk historie, (2) konstruksjonen av ulike identiteter og (3) selektiv moralsk vurdering av fortiden gjennom tydelig retorikk. Se figur 1 på neste side for en illustrasjon om hvordan diskursanalyse som metode ble tatt i bruk for å dele inn empirimaterialet i ulike temaer/kategorier.

Figur 1. Hvordan diskursanalyse som metode ble tatt i bruk for å dele inn empirimaterialet i ulike temaer/kategorier

Et siste moment må også poengteres. Det vil alltid være en tilstedeværende bias ettersom mastergradsavhandlingen er kvalitativ. Den fortolkende analysemetoden som er valgt bidrar ei heller i å føre avhandlingen mot det objektive målet. Denne problematikken har også blitt presentert tidligere i oppgaven, både under punkt 2.3.1 og 2.3.2. Hensikten med dette avsluttende avsnittet er å demonstrere at jeg som skribent er klar over denne problematikken. Når det er nevnt, vil alltid målsetningen være å opptre så transparent og objektivt som overhodet mulig.

4. Analyse

Inndelingen av de ulike kapitlene og delkapitlene i denne analyseseksjon reflekterer hvilken tematikk jeg mener er mest fremtredende og synlig i manifestet.

Et punkt som må nevnes, men som ikke har vært en del av selve analysen, er forholdet mellom ABB som forfatter og fungerende redaktør i manifestet på den ene siden, og kildebruken ut gjennom hele manifestet på den andre siden. Denne oppgaven har ikke rettet et spesifikt fokus mot manifestets kildebruk, men jeg har blitt oppmerksom på at store deler av kildene som brukes viser til sterkt tvilsomme nettsider som jihadwatch.org, arabnews.com og brusselsjournal.com med flere. Det er ikke blitt tatt noen stilling til kildenes innholdsmessige kvalitet, ei heller om kildene faktisk hevder det som ABB påstår de gjør. Dermed blir det problematisk å avgjør om fortidsreferansene som ABB viser til faktisk har rotfeste i virkeligheten eller ei. Dette er en problematikk som er gjellende gjennom hele

empirimaterialet. På et tidspunkt trekkes den amerikanske historikeren Thomas Madden inn som kilde, hvor Madden tilsynelatende skal svare på spørsmål angående korstogene. I og med at ABBs manifest i beste fall kan knyttes til et pseudovitenskapelig utgangspunkt, er det i høyeste grad tvilsomt om det faktisk er Madden som har kommet med disse utsagnene, eller om utsagnene er manipulert eller ei for å underbygge et av ABBs poeng. Som det også er blitt etablert, er manifestet fylt av flere uvitende bidragsytere.

I forlengelse av analysekapittelet vil det bli etablert et eget kapittel 5 i denne oppgaven som vil være dedikert til reflekterende drøfting. Dermed vil store deler av drøftingen havne utenfor analysekapittelet (kapittel 4. Analyse).

4.1 Etablering av sann- og falsk historie: en problematisk tilnærming til fortiden

Dette delkapittelet har i utgangspunktet mindre å gjøre med hvordan ABB aktivt bruker historie, men kapittelet er ikke uten relevans på tross av dette. Tvert imot, hensikten er å argumentere for ABBs forståelse av historisk sannhet, og hvordan denne forståelsen kolliderer med andre fremstillinger av fortidshendelser på. ABBs forståelse medfører at alt av historie som trosser denne «sannheten» må simpelthen avfeies som løgner og forfalskning.

Allerede i introduksjonskapittelet til 2083 etablerer ABB en rekke forklaringer for manifestets hensikt. Om historie skriver han:

It [manifestet] covers most topics related to historical events and aspects of past and current Islamic Imperialism, which is now removed or falsified by our academia by instruction of Western Europe's cultural relativist elites (cultural relativism=cultural Marxism). It offers thorough analysis of Islam, which is unknown to a majority of Europeans.¹¹⁵

Det interessante poenget her er selvsagt at ABB hevder at historien, eller historier, som omhandler det han beskriver som «islamic imperialism», er fjernet og forfalsket av akademien og av de som ABB omtaler som *kulturmarxister*.¹¹⁶ Historien om islam slik det kollektive kjenner den er altså en ren forfalskning ifølge ABB.

Forfatteren beskylder akademien, samt kulturmarxistene, for historisk revisjonisme i første kapittel i bok 1 «Historical revisionism (negationism)». Han skriver i kapittel 1.1:

Given the ignorance with which it is treated, the history of the last 1400 year Islamic Jihad against non-Muslims and Europe comprises one of the most radical forms of historical negationism. The First chapter of this book is therefore dedicated in memory of this ongoing Jihad. We must strive to combat

¹¹⁵ Breivik 2011:11-12

¹¹⁶ Se denne oppgavens kapittel 4.2.1.

and reverse state sanctioned falsification process by preparing for the time when the true history of Islam will be re-introduced. When our current European regimes fall (and our current systems based on multiculturalism will collapse) within the next 150 years it will allow us to once again re-introduce and make use of the true history of Islam, including: Islamic history, Islamic jurisprudence, and true descriptions of Jihad, Dhimmitude and other falsified aspects of Islam. The essential aim of this is to prevent historical amnesia by preserving this true uncensored history.¹¹⁷

Historisk revisjonisme viser i begrepets rette betydning til en reevaluering av - eller en utfordring av - veletablerte eller tradisjonelle historiske hendelser, da for eksempel med tanke på bevismaterialet, motivasjon eller beslutningsprosesser. Reevaluering av historie eller av tolkninger av historien inngår kontinuerlig som en normal prosess i historiografisk metodikk på akademisk nivå.¹¹⁸ Begrepet blir samtidig også brukt med en negativ konnotasjon, hvor begrepet viser til en bevisst forfalskning eller en benektelse av etablerte historisk hendelser for å forfalske eller bevisst endre oppfatningen av en historisk hendelse. Holocaustbenektelse, folkemordet på armenerne i Tyrkia eller nanjingmassakerens betydning i Japan er eksempler på en slik form for historisk revisjonisme. ABB viser til den sistnevnte definisjonen av begrepet.

En interessant bemerkning er at i tillegg til å hevde at den etablerte historien er bevisst forfalsket, sitter altså ABB på «den sanne historien om islam». Hva denne «sanne historien om islam» innebærer, vil bli omtalt og behandlet i kapittel 4.3 i denne oppgaven. Poenget her blir videre at ABB opererer med en klart dualistisk sannhetsforståelse av historiefaget, hvor sann historie ikke bare er mulig, men at ABB også er innehaver av denne sannheten. Som det ble forsøkt etablert gjennom kapittel 2.3.1 og 2.3.2 i denne oppgavens teorikapittel, kan det bli særdeles problematisk å hevde at en form for objektiv historieskriving i det hele er mulig. Det er imidlertid en slik objektiv sannhet ABB både hevder eksisterer, og som han også er innehaver av. I tillegg blir ABBs forhold til en form for objektivitet historie enda mer problematisk ettersom manifestet inneholder en høyst tvilsom og ikke-vitenskapelig standard av kildehandtering. Som det ble poengtert i oppgavens teorikapittel, er det nettopp forholdet til kildene – historiefagets *relative objektivitet* jamfør Dessingué¹¹⁹ – som gjør det mulig å snakke om en form for objektivitet i historiefaget. Ettersom ABBs håndtering av kilder ikke når opp til et respektabelt nivå, faller all troverdighet innen historisk objektivitet bort.

¹¹⁷ Breivik 2011:45

¹¹⁸ Molbæk-Steensin 2011

¹¹⁹ Dessingué 2020:6

Samtidig som ABB hevder at en objektiv historisk sannhet eksisterer, og at manifestet inneholder denne sannheten, motsier han samtidig seg selv ved et senere tidspunkt. I kapittel 1.3 «The failure of Western Universities», som opprinnelig er skrevet av den kontra Jihadistiske bloggeren Fjordman, demonstreres det en noe mer nyansert forståelse av historisk sannhet. ABB, som fungerende redaktør, står dermed inne for følgende:

It is true that we may never fully reach the ideal of objective truth, since we are all more or less limited in our understanding by our personal experiences and our prejudice. However, this does not mean that we should abandon the ideal. That's what has happened during the past decades. Our colleges aren't even trying to seek truth; they have decided that there is no such thing as "truth" in the first place, just different opinions and cultures, all equally valid. Except Western culture, which is inherently evil and should be broken down and "deconstructed." Western Universities have moved from the Age of Reason to the Age of Deconstruction.¹²⁰

Denne bevisstheten om et mer nyansert sannhetsbegrep i historiefaget, selv om den blir ledsaget av usann påstand fylt med mistro, er ellers fullstendig fraværende i resten av empirimaterialet. Avsnittet vitner om en sterk mistro til universitetene, en mistro som vil bli behandlet i denne oppgavens kapittel 4.2.1.

Et kort men godt eksempel på hvordan denne forståelsen av sann historie kommer fram i manifestet er gjennom manifestets kapittel 1.11 «What the Crusades Were Really Like». Den dualistiske sannhet-forfalskningsforsåelsen til ABB ligger innbakt i språkbruken, da i form av tittelen på kapittelet. Ved å hevde å kunne beskrive hvordan korstogene *egentlig* var, diskreditter han den etablerte historien - eller de etablerte historiene – om korstogene som usanne. I tillegg vitner dette todelte sannhet-løgn-paradigme som ABB opererer med om hans svært begrensede forståelse av hva historie er, eller hva historieskriving innebærer. Konseptet med en «egentlig og sann historie» - for å bruke ABB sin formulering – kolliderer allerede a priori, før skriveprosessen i det hele har begynt. Idet nåtidsforfatteren velger et studieområde, og etablerer et sett med opplysninger som ansees som historiske fakta - hvor disse faktaene blir presentert på en gitt måte – utelukkes en objektiv historiefremstilling. En objektiv historie eksisterer i beste fall som en uoppnåelig målsetning for kritiske, selvreflekterte og selvkritiske historikere, men selv disse historikerne er klar over at denne objektive historien kun eksisterer som en uoppnåelig målsetning. Disse perspektivene på historiefagets epistemologiske utgangspunkt om objektiv sannhet og subjektivitet vil bli hentet opp igjen i avhandlingens drøftingskapitler.

¹²⁰ Breivik 2011:66

4.2 Konstruksjonen av identiteter

Som det har blitt argumentert ved tidligere anledninger i denne masteravhandlingen, eksisterer historie og identitet i et tett, binært forhold. Hovedårsaken til at det er lagt så stor vekt på forholdet mellom historie og identitet er at store deler av ABBs historiebruk sirkler rundt ulike former for identitetskonstruksjon, enten historien brukes for å si noe om hvem som hører til i ABBs vi-fellesskap, hvilke indre fiender i samfunnets midte som konspirerer mot «oss», eller hvem som truer «oss» utenfra og hvorfor. Hele delkapittel 4.2 og 4.3 omhandler denne identitetskonstruksjonen, hvor ABBs indre fiender etableres i 4.2.1, og hans idé om hans vi-fellesskap belyses i 4.2.2. Konstruksjonen av en nærmest evig islamsk trussel behandles alene i større detalj i kapittel 4.3. Hovedårsaken til at denne tematikken behandles i et eget delkapittel på denne måten er at store deler av historiebruken til ABB omhandler islam og muslimer på ulike måter. Etter mitt syn bør dermed denne identitetskonstruksjonen behandles noe grundigere, ettersom denne tematikken utgjør en større andel av empirimaterialet. I tillegg vil jeg hevde at ABBs identitetskonstruksjon kommer til uttrykk på ulike måter, noe som også bidrar til at det vil være nødvendig å dele opp denne konstruksjonen i to separate delkapitler. Det eksisterer med andre ord ulike strategier for identitetskonstruksjon i empirimaterialet. Mens 4.2 omhandler en identitetskonstruksjon som på mange måter er basert på en rekontekstualisering av historiske hendelser, handler kapittel 4.3 i større grad om en retorisk-basert identitetsetablering. Denne distinksjonen vil bli tatt opp igjen i drøftingskapittelet.

4.2.1 Kulturmarxistene: Politikerne, akademika og media

Multiculturalism (cultural Marxism/political correctness), as you might know, is the root cause of the ongoing Islamisation of Europe which has resulted in the ongoing Islamic colonisation of Europe through demographic warfare (facilitated by our own leaders). This compendium presents the solutions and explains exactly what is required of each and every one of us in the coming decades.¹²¹

Ifølge ABB er Vest-Europa truet. Europeisk identitet, europeiske tradisjoner, europeisk kultur og til og med europeiske nasjonalstater er i stor fare for å bli avviklet. Hvem står så bak denne planen? Ifølge ABB er det de såkalte *kulturmarxistene* som står bak.¹²² Hvem er disse kulturmarxistene? Svaret som blir gitt er delvis flytende og blir ikke gitt i ett og samme avsnitt, selv om denne tematikken i helhet blir tatt opp i ABBs introduksjonskapittel.

¹²¹ Breivik 2011:16

¹²² Breivik 2011:12

Kulturmarxistene eksisterer ifølge ABB i de store samfunnsinstitusjonene, som for eksempel i politikken, ved academia og i media, men mer spesifikt enn det blir det ikke.¹²³ I empirimaterialet trekker ABB fram flere eksempler på tidligere kulturmarxister, men ingen spesifikke eksempler på kulturmarxister i dagens samfunn. Dermed eksisterer disse kulturmarxistene som enkeltindivider bak kulissene i de større institusjonene, som skjulte bakmenn som trekker i trådene.

Hva mener ABB med begrepet kulturmarxisme? Svaret på dette spørsmålet er også delvis flytende, og blir heller ikke besvart på et samlet sted. Begrepene kulturmarxisme, politisk korrekthet, multikulturalisme, kulturkommunisme og kulturel relativisme blir brukt noe om hverandre, men denne delvis flytende begrepsbruken peker i retning til hva innholdet i begrepene viser til. Hovedsaken i ABBs bruk av begrepet handler om at kulturmarxistene i samfunnets institusjoner bevisst knebler ytringsfriheten til innbyggere, og som videre tilrettelegger – så langt som det er mulig – for en muslimsk invasjon av Vest-Europa, hvor vesteuropeisk identitet og kultur¹²⁴ avvikles:

But what happens today to Europeans who suggest that there are differences among ethnic groups, or that the traditional social roles of men and women reflect their different natures, or that homosexuality is morally wrong? If they are public figures, they must grovel in the dirt in endless, canting apologies. If they are university students, they face star chamber courts and possible expulsion. If they are employees of private corporations, they may face loss of their jobs. What was their crime? Contradicting the new EUSSR ideology of "Political Correctness."¹²⁵

I dette tekstutdraget kommer det også klart fram hvordan ABB etablerer en forbindelse mellom dagens Europeiske Union, og den tidligere Sovjetunionen – USSR, her ved å omtale EU som EUSSR. Avhengig av leserens assosiasjoner med Sovjetunionen, kan denne historiske sammenkoblingen vise til hvordan ABB betrakter EU som totalitært, uten muligheter for ytringsfrihet. Jamfør eksemplene som ABB viser til i sitatet ovenfor, er det selvsagt ikke straffbart eller ulovlig «å foreslå at det eksisterer en forskjell mellom etniske grupper» og så videre, slik som ABB antyder.

Innledningsvis i bok 1 av manifestet, hevdes det også at politikerne, academia og media fører en appeasementpolitikk.¹²⁶ Det nevnes ikke konkret hvem eller hva det drives

¹²³ Det er kjent at Arbeiderpartiet var målet til ABB i terroraksjonen 22.07.11., nettopp fordi AP (blant flere) ble betraktet som kulturmarxister av terrordømte. Dette kommer derimot ikke fram i selve empirimaterialet for denne oppgaven.

¹²⁴ Se kapittel 4.2.2 i denne oppgaven for hvordan ABB konstruerer vesteuropeisk identitet og kultur.

¹²⁵ Breivik 2011:18

¹²⁶ Breivik 2011:45

appeasementpolitikk ovenfor, men etter alt å dømme henviser ABB til Vest-Europas forhold til det som forfatteren bredt definerer som islam.¹²⁷ Appeasementpolitikk knyttes først og fremst til den mislykkede utenrikspolitikken fra de alliertes side mot det nasjonalsosialistiske Tyskland i mellomkrigstiden. Det kan argumenteres at dette uttrykket i etterkant av andre verdenskrig har fått negative assosiasjoner, knyttet til ettergivenhet eller svakhet. På denne måten knyttes vår posisjon sammen med de alliertes posisjon før andre verdenskrig på den ene siden, og islam - som en samlet og bred masse - sammen med Nazi-tyskland som den aggressive parten på den andre siden. Dermed forsøker ABB å etablere en kobling mellom dagens samfunn og en uunngåelig krig eller konflikt i fremtiden.

Ifølge ABB har denne kulturmarxismen klare historiske røtter, og argumenterer videre at dersom man ønsker å forstå dagens kulturmarxistiske institusjoner, må man forstå hvor og hvorfor kulturmarxismen begynte å spire. For å etablere et klart skille mellom tiden før og etter denne kulturmarxismen, beskriver forfatteren et idealsamfunn på 50-tallet som står i sterk kontrast til dagens samfunn:

Most Europeans look back on the 1950s as a good time. Our homes were safe, to the point where many people did not bother to lock their doors. Public schools were generally excellent, and their problems were things like talking in class and running in the halls. Most men treated women like ladies, and most ladies devoted their time and effort to making good homes, rearing their children well and helping their communities through volunteer work. Children grew up in two-parent households, and the mother was there to meet the child when he came home from school. Entertainment was something the whole family could enjoy.¹²⁸

Denne fremstillingen kan i beste tilfelle beskrives som svært naiv. Denne gullalderen som etableres fremstår som idealistisk og homogen, med nærmest stereotypiske trekk til et hvitt, amerikansk forstadssamfunn i etterkrigstiden med rykende ferske eplepaier og kontorjobb fra 09 – 17.¹²⁹ Som det ble nevnt, stilles denne homogene beskrivelsen av fortiden opp mot ABBs syn på nåtiden, som beskrives som dyster og utrygg. Dette gjøres ved å introdusere en hypotetisk 50-tallsfamilie inn i nåtidens samfunn slik ABB ser den. Denne 50-tallsfamilien vil etter ABBs syn oppleve alt fra ran og biltyveri til pornografi og dop. Det vil være ulike bydeler familien ikke vil ønske å oppsøke, og på skolen læres det at homoseksualitet er normalt og bra. Om kvelden må alle dører og vinduer lukkes og låses.¹³⁰

¹²⁷ Se denne oppgavens kapittel 4.3 for ABBs definisjon og konstruksjon av islam.

¹²⁸ Breivik 2011:19

¹²⁹ von Brömssen 2013:25

¹³⁰ Breivik 2011:19

Hendelsen som førte til denne drastiske endringen mellom 50-tallet og nåtiden, var etableringen av politisk korrekthet og kulturmarxisme ifølge ABB. Det hele har sitt utspring i frankfurtskolen hevder ABB, og skjøt fart på 1960-tallet:

The turning point in the academy came in the 1960s, when militant students launched a guerrilla attack on the traditions of Western culture and the liberal arts. Seeing that they could not gain lasting power through demonstrations alone, many of these militants opted to remain “in the system,” going on to become professors themselves. This generation of “Cultural Marxist radicals” has now become the establishment in the vast majority of our institutions of higher learning. As university head masters, deans, and department chairmen, they have set about hiring other ideologues in their own image and have instigated the repressive policies we know as political correctness.¹³¹

Igjen finner vi eksempler på hvordan kulturmarxistene «eksisterer i systemet», eller slik ABB muligens ville ha karakterisert dem, som skjulte trådtrekkere for ulike marionettregjeringer.

Hovedideen bak hva ABB legger i begrepet kulturmarxisme, og hva disse kulturmarxistene konspirerer mot som oppsummeres godt i to adskilte avsnitt:

- (1) Political Correctness now looms over Western European society like a colossus. It has taken over both political wings, left and right. Among so called Western European ”conservative” parties the actual cultural conservatives are shown the door because being a cultural conservative opposes the very essence of political correctness. It controls the most powerful element in our culture, the media and entertainment industry. It dominates both public and higher education: many a college campus is a small, ivycovered North Korea. It has even captured the higher clergy in many Christian churches. Anyone in the Establishment who departs from its dictates swiftly ceases to be a member of the Establishment.¹³²
- (2) Most Western Europeans and Americans do not realise that they, through their institutions, are being led by social revolutionaries who think in terms of the continuing destruction of the existing social order in order to create a new one. The revolutionaries are New Age Elite Boomers. They now control the public institutions in Western Europe and the United States. ... Not only have they managed to destroy fundamental structures of European society. They are allowing millions of Muslims to colonise Europe. In just five decades Muslim populations have increased from a few thousand to more than 25 million.¹³³

ABB viser dermed til et tidligere og naivt idealsamfunn på 50-tallet som videre har blitt avvirket fra innsiden av kulturmarxistene. De samme kulturmarxistene legger videre til rette for islamsk kolonisering av Europa, hvor koloniseringsbegrepet som blir brukt har en klar og negativ historisk referanse. Islam karakteriseres som noe stort og dominerende som er på vei

¹³¹ Breivik 2011:30

¹³² Breivik 2011:21

¹³³ Breivik 2011:38

til å overta styringen av kontinentet. Ikke-voldelige muslimer, samt religionens brede tolkningsrom forsvinner og blir bagatellisert og nedspilt. På denne måten brukes ABBs fortidsforståelse til å etablere et svart-hvitt forhold til ulike identiteter. På den ene siden blir han selv og andre «kulturkonservative», slik som ABB omtaler seg selv, portrettert som normativt rette borgere som lengter etter en idyllisk fortid. På den andre siden blir det resterende storsamfunnet karakterisert som en samlet masse av kulturmarxister – som politisk omfavner både venstre- og høyresiden – som søker å uthule og undergrave denne idylliske identiteten fra 50-tallet.

Ved å etablere et sett med altomfattende, skjulte aktører i samfunnets kulisser, undergraver ABB tillitten til alt av etablerte institusjoner. Dette fører til at ingen kan stoles på, ettersom alle som ytrer seg mot og kritiserer språkbruken og argumentasjonen til ABB vil bli stemplet som en del av de etablerte kulturmarxistene. Dermed kan en slik språkføring og argumentasjon finne og peke på skjulte fiender overalt, hvor alt av informasjon og historie blir mistenkeliggjort og subjektivt. Det eneste som har troverdighet etter en slik mistenkeliggjøring, er ens egne holdninger, i tillegg til ens egne meningsfeller.

4.2.2 Det kristne Europa: Sivilisasjonens fremste frontfigur og beskytter

I tillegg til å konstruere et bilde av det moderne samfunnets indre fiender, blir deler av historien som blir trukket fram brukt til å konstruere en fremstilling og en identitet av ABBs eget vi-fellesskap. Dette kapittelet, samt hele kapittel 4.3, vil bli dedikert til hvordan forfatteren konstruerer to enorme og generelle sivilisasjoner som har vært i nærmest konstant konflikt i 1400 år. De to sivilisasjonene er det kristne Europa på den ene siden, og et aggressivt islam på den andre. Dette kapittelet vil dermed omhandle ABBs konstruksjon av den vest-europeiske identiteten, som her inngår i ABBs egen identitet – hans vi-fellesskap.

Hovedtrekkene som etableres i ABBs identitetskonstruksjon av Europa er todelt. For det første blir en europeisk identitet skildret som en av sivilisasjonenes fremste frontfigurer, da med tanke på vitenskapelig utvikling. Samtidig etableres også den europeiske identiteten som den siviliserte verdens viktigste forsvarer; uten den etablerte europeiske identiteten ville kontinentet ha blitt annektert av islam, hvor – etter ABBs argumentasjonsbaner - tvangskonvertering, undertrykking, slaveri, vold og mord ville blitt normen.

I kapittel 1.23 “Western vs. Islamic Science and Religion”, opprinnelig skrevet av Fjordman, blir – som kapittelittelen antyder – konseptet med «vesten» satt opp mot og sammenliknet med «islam», da med tanke på akademisk vitenskap. Kapittelets funksjon er å peke på flere

årsaker til at vestens academia var islams academia overlegen. Eksempelet som blir trukket fram er oppfinnelsen av mekaniske klokker, samt oppfinnelsen av briller. Det blir hevdet at disse oppfinnelsene kom til å spille en viktig rolle for senere teknologiske fremskritt:

In this case, we are dealing with an example where three different civilisations, the Islamic world, the Christian East (the Byzantine Empire) and the Christian West had access to much of the same material, yet where the end results were quite different. I have read a lot about the history of mechanical clocks and eyeglasses, both of which were invented in Europe in the second half of the thirteenth century AD. These inventions had no counterparts in any other civilisation and were important for later scientific and technological advances, which often benefited from more accurate timekeeping. The creation of microscopes and telescopes was to some degree an extension of the invention of eyeglasses and the use of glass lenses.¹³⁴

Poenget blir – ifølge ABB – at samtlige store sivilisasjoner i tidsperioden hadde informasjonsgrunnlag til å kunne finne opp disse oppfinnelsene, men at det bare var det kristne Vest-Europa som maktet dette:

I cannot point out any significant piece of information that Europeans had access to at this time which Muslims didn't also have access to. If anything, Middle Easterners had more knowledge at their disposal since they had regular contacts with the major Asian civilisations and could supplement Greek natural philosophy with Indian and Chinese inventions. Europeans were prevented from having extensive direct contacts with these civilisations because they were geographically isolated from them by a large bloc of hostile Muslims. The only possible conclusion why Europeans invented mechanical clocks is that they were more efficient and creative than Muslims in using the body of information they had at their disposal. Muslims could have done the same, but they didn't. They failed, pure and simple.¹³⁵

Dermed blir forfatterens spørsmål: Hvorfor var det kun Vest-Europa som klarte å finne opp brillene og den mekaniske klokken? Gjennom hele kapittelet forekommer det flere og ulike argumenter. Blant annet hevder ABB, via Fjordman:

In my online essay *The West, Japan, and Cultural Secularity*[2], I discuss the ideas of French thinker Remi Brague as outlined in his book *Eccentric Culture: A Theory of Western Civilisation*. Brague claims that Muslims largely lacked the European instinct for self-criticism and appreciation of "the other." They did translate works from Greek and other languages like Sanskrit and Persian, but they usually didn't preserve the originals. This made "renaissances," the act of going back to the sources to reinterpret them, impossible in the Islamic world.¹³⁶

¹³⁴ Breivik 2011:253

¹³⁵ Breivik 2011:253

¹³⁶ Breivik 2011:255

ABB viser her til et iboende europeisk instinkt for selvkritikk og verdsettelse som muslimer da ikke hadde. Tekstutsnittene vitner om svære og rigide klassifikasjoner av samfunn, her ved bruken av «the Islamic world, the Christian East (the Byzantine Empire) and the Christian West».

Samtidig hevder ABB blant annet at en av Europas viktigste fordeler over den islamske verden var forholdet mellom religionen og staten, hvor ABB viser til en separasjon mellom kirken og staten i Europa:

One of the most important advantages Catholic Europe enjoyed during this period was the separation between church and state. Edward Grant, page 246-247:

"[Byzantines and Muslims] paid a heavy price for failing to separate church and state. In both societies, Aristotle's natural philosophy was regarded as potentially dangerous because it encompassed ideas and concepts that were hostile to both religions, and because it was often felt that scholars who focused too much on natural philosophy would either neglect religion or come to regard it as inferior to natural philosophy. Islam's failure to separate church and state nullified an institutional advantage it had over Western Christendom. Where the latter was organised as a centralised, hierarchical religion with a single individual – the Pope – holding ultimate power, Islam was a decentralised religion with no hierarchical structure. What power there was derived from local religious leaders who drew on the support of their fellow Muslims. Under these circumstances, we might expect that freedom of inquiry and the cultivation of a vibrant, sustained natural philosophy would have been more likely to occur within the decentralised Muslim religion than within the highly centralised Catholic Church of Western Europe. As we now know, the reverse occurred: the West developed a lively natural philosophy, whereas in Islam natural philosophy became a peripheral and suspect discipline, whose study could even prove dangerous."¹³⁷

Kirken og staten i Europa var gjerne de jure separert, men det er videre utfordrende å se bort i fra kirkens posisjon og makt i Europa ved perioden.

Europa har også, ifølge ABB, fungert i rollen som portvakt gjennom historien. I manifestet trekkes det fram særlig tre historiske tilfeller hvor denne identiteten, med denne funksjonen, etableres. De tre historiske hendelsene er korstogene, slaget ved Tours/Poitiers i 732 og slaget ved Wien i 1683.

¹³⁷ Breivik 2011:257

Korstogene blir i all hovedsak behandlet i kapitlene 1.11, 1.12, 1.13 og 1.14 i ABBs manifest. I kapittel 1.13 «The factors that led to the Crusades» beskriver forfatteren nettopp hvilke faktorer som ledet opp til korstogene slik han ser det. ABB skriver:

The Islamic Conquests - really a Naqba (Catastrophe), if there was ever one, began with the foundation of Islam in the sixth century. On the contrary, the Crusades began only in the eleventh century, under Pope Urban II (Otto von Lagery), who, at Clermont, France, in November, 1095 inaugurated it, proclaiming it 'God's Will.'

The Crusades, were thus, chronologically latter to the Islamic Aggressions and in response to them, and specifically to immediate and gross provocations.

The immediate provocation for the first crusade was the Islamic mistreatment of Christian pilgrims to Israel — to Jerusalem and the sites connected to Lord Jesus Christ, together with attempts to deny Christians access to these sites.¹³⁸

Argumentasjonen blir som følger: Utbredelsen av islam hendte først, dermed blir korstogene en logisk forsvarsrettet respons på muslimsk provokasjon. Den aggressive religionen islam med de aggressive muslimene utgjorde en reel trussel ifølge ABB, og det kristne Europa måtte dermed ta saken i egne hender. I kapittel 1.11 «What the Crusades Were Really Like» beskrives videre europeernes defensive utgangspunkt, her i lys av opprettelsen av korsfarerstater som fyrstedømmet Antiokia og kongedømmet Jerusalem langs Levanten:

The Crusader States, founded in the wake of the First Crusade, were not new plantations of Catholics in a Muslim world akin to the British colonisation of America. Catholic presence in the Crusader states was always tiny, easily less than 10% of the population. These were the rulers and magistrates, as well as Italian merchants and members of the military orders. The overwhelming majority of the population in the Crusader states was Muslim.

They were not colonies, therefore, in the sense of plantations or even factories, as in the case of India. They were outposts. The ultimate purpose of the Crusader states was to defend the holy places in Palestine, especially Jerusalem, and to provide a safe environment for Christian pilgrims to visit those places.¹³⁹

Korstogsstatene beskrives som defensive utposter som videre kunne bli brukt i ulike forsvarssammenhenger, som å forsvare hellige steder for de kristne pilegrimene. Denne retorikken forsterkes og understrekes i kapittel 1.14 «Modern Aftermath of the Crusades». ABB skriver:

¹³⁸ Breivik 2011:150

¹³⁹ Breivik 2011:146

Pope Urban II, who called for the First Crusade at the Council of Clermont in 1095, was calling for a defensive action — one that was long overdue.

As he explained, he was calling the Crusade because without any defensive action, "the faithful of God will be much more widely attacked" by the Turks and other Muslim forces.

"For, as most of you have heard, the Turks and Arabs have attacked them and have conquered the territory of Romania [the Greek empire] as far west as the shore of the Mediterranean and the Hellespont, which is called the Arm of St. George," Pope Urban II said in his address. "They have occupied more and more of the lands of those Christians, and have overcome them in seven battles. They have killed and captured many, and have destroyed the churches and devastated the empire.

"If you permit them to continue thus for a while with impunity, the faithful of God will be much more widely attacked by them."

He was right. Jihad warfare had from the seventh century to the time of Pope Urban conquered and Islamised what had been over half of Christendom. There had been no response from the Christian world until the Crusades.¹⁴⁰

Et interessant moment er hvordan det ikke demonstreres noen former for bevissthet rundt landområders rettmessige eierskap eller ei. Araberne tok land fra øst-romerne, som igjen tok land fra kongedømmet Pontos i Lilleasia og fra det ptolemeiske kongedømmet i Egypt og så videre. Landområder har selvsagt ingen iboende rettmessig eier, bare skiftende perspektiver på hvem som «eier», hvem som «angriper» og hvem som «forsvarer», og en enighet eller uenighet mellom disse perspektivene. I ABBs tilfelle fremstilles landområdene som rettmessige europeiske eiendeler som frarøves dem av en fremmed og aggressiv fiende. Den europeiske identiteten som ABB konstruerer etableres i en defensiv og ansvarsfull sammenheng, hvor det ifølge ABB og hans fremstilling var Europa som satte en stopper for «de islamske bølgene».

I tillegg til korstogene, trekkes slaget ved Tours og slaget ved Wien inn som sentrale historiske hendelser ved denne identitetsetableringen.

Slaget ved Tours i 732, som også er kjent som slaget ved Poitiers, blir beskrevet i et eget kapittel i ABBs manifest, nemlig kapittel 1.20 «Battle of Poitiers (Battle of Tours) – First Islamic Wave – Year 732». Allerede i kapittelets tittel, da hvordan med tanke på hvordan tittelen er språklig formulert, etableres hovedessensen av hva innholdet vil være: islam skylder over Europa i bølger. Slaget ved Tours markerer ifølge ABB et viktig vendepunkt. Selv om slaget i all hovedsak presenteres i kapittel 1.20 av manifestet, omtales slaget også ved

¹⁴⁰ Breivik 2011:151

andre anledninger. Et særlig godt eksempel på hvordan slaget omtales, og hvilke virkninger slaget hadde, beskrives i kapittel 1.13 «The factors that led to the Crusades»:

Let me list the Christian lands and peoples that Islam encroached upon: Roman Arabia, Arabia Felix, Israel (Philistia), Jordan, Iraq (Chaldea, Assyria and Hadiabene), Syria (Aram), Lebanon (Phoenicia), Turkey (Bythinia, Cappadocia, Cilicia, Galatia, Caria, Pontus, etc.), Thrace, Egypt (the Copts), Sudan (Nubia and Axum), Libya (Lybia, Cyrenaica and Tripolitania), Tunisia (Roman Africa Nova et Vetera & Carthage), Algeria (Roman Africa, Numidia & Gætulia), Morocco (Roman Mauretania), Spain (Roman Iberia), Portugal (Lusitania), South France ("**The Muslims were at last defeated by Charles Martel at Tours, in 732, just one hundred years from the death of Mohammed**"), Southern Italy (Sicilia & Neapolitania), Malta (Melita), Armenia (Hayastan), Georgia, Azerbaijan (Roman Albania, not modern Albania which was Roman Illyrica), etc¹⁴¹

Skriften i fet font er ABBs eget verk, og ikke en tydeliggjøring fra min side. Fremhevelsen, samt diskursen i setningen, vitner om en lettelse for forfatteren at muslimene «endelig» ble stoppet ved Tours i 732. Et av slagets mest sentrale virkninger blir dermed at muslimenes inntog i Europa stanses på dette tidspunktet. Samtidig gjøres det klart at landområdene som overtas av muslimer i utgangspunktet tilhørte de kristne ifølge ABB.

Hele kapittel 1.20 «Battle of Poitiers (Battle of Tours) – First Islamic Wave – Year 732» kan i all hovedsak beskrives som krigshistorie, med detaljerte beskrivelser om troppstørrelse, taktikker med mer. Kapittelet er i denne sammenhengen relativt lite performativt. Samtidig finnes det flere uttalelser hvor slaget blir beskrevet som et av de viktigste – hvis ikke det viktigste – slaget for å redde Europa fra muslimsk dominans:

As later chroniclers praised Charles Martel as the champion of Christianity, pre-20th century historians began to characterise this battle as being the decisive turning point in the struggle against Islam, a struggle which preserved Christianity as the religion of Europe. "Most of the 18th and 19th century historians, like Gibbon, saw Poitiers (Tours), as a landmark battle that marked the high tide of the Muslim advance into Europe." Leopold von Ranke felt that "Poitiers was the turning point of one of the most important epochs in the history of the world."

While modern historians are divided and there is considerable disagreement as to whether or not the victory was responsible — as Gibbon and his generation of historians claimed, and which is echoed by many modern historians — for saving Christianity and halting the conquest of Europe by Islam, there is little dispute that the battle helped lay the foundations of the Carolingian Empire and Frankish domination of Europe for the next century. "The establishment of Frankish power in western Europe shaped that continent's destiny and the Battle of Tours confirmed that power."¹⁴²

¹⁴¹ Breivik 2011:150

¹⁴² Breivik 2011:226 - 227

Slaget beskrives altså som et avgjørende vendepunkt i kampen mot islam.

A number of modern historians and writers in other fields agree with Watson, and continue to maintain that this Battle was one of history's pivotal events. Professor of religion Huston Smith says in *The World's Religions: Our Great Wisdom Traditions* "But for their defeat by Charles Martel in the Battle of Tours in 733, the entire Western world might today be Muslim." Historian Robert Payne on page 142 in *"The History of Islam"* said "The more powerful Muslims and the spread of Islam were knocking on Europe's door. And the spread of Islam was stopped along the road between the towns of Tours and Poitiers, France, with just its head in Europe."¹⁴³

ABBs historiefremstilling vitner om en usikker fremtid for Europa, ettersom islam – ifølge ABBs syn – slo mot murene. Dermed forsterkes ABBs forsøk på å etablere den europeiske identiteten til å være tilknyttet en form for forsvarsrolle. Slaget ved Tours/Poitiers blir dermed betraktet som det avgjørende slaget som markerte slutten av det som ABB omtaler som den første islamske bølgen mot Europa:

First wave

- 634 AD Battle of Basra (Christian/Jewish)
- 635 AD Damascus Conquered
- 636 AD Ctesiphon Conquered
- 637 AD Jerusalem Conquered
- 641 AD Alexandria Conquered
- 666 AD Sicily Conquered
- 670 AD Kabul Conquered
- 698 AD Carthage Conquered
- 711 AD Southern Spain Conquered
- 720 AD Narbonne (South France) Conquered
- 732 AD Battle of Poitiers – Muslim Advance Halted¹⁴⁴

I denne fremstillingen setter det kristne Europa en stopper for de mange suksessfulle erobringene som denne første bølgen med islam har vunnet.

Slaget ved Wien omtales i all hovedsak i kapittel 1.21 «Battle of Vienna – Second Islamic wave – Year 1683» i ABBs manifest. Igjen kan kapittelittelen fungere som en indikasjon til hvilken betydning forfatteren ilegger slaget. Ifølge ABB markerer slaget slutten på det som omtales som den andre bølgen av islam mot Europa:

Second wave

- 1064 AD Armenia Conquered

¹⁴³ Breivik 2011:241

¹⁴⁴ Breivik 2011:119

1071 AD Battle of Manzikert
1331 AD Nicaea Conquered
1453 AD Constantinople Conquered
1460 AD Greece Conquered
1389 AD Battle of Kosovo
1521 AD Belgrade Conquered
1683 AD Siege of Vienna – Muslim Advance halted¹⁴⁵

Også dette kapittelet kan beskrives som krigshistorie, men ikke i like stor grad som kapittelet som omtalte slaget ved Tours. I motsetning til kapittelet som tar for seg slaget ved Tours, som på sin side besto av omtrent 15 sider, består kapittelet som tar for seg slaget ved Wien av 5 sider. Dette fører blant annet til en mindre detaljert skildring av denne krigshistorien. Slagets betydning derimot følger i liknende baner som ved slaget ved Tours. Gjennom historieskrivingen og diskursen som blir brukt, etablerer ABB slaget ved Wien som et slag med stor religiøs betydning for Europa, nærmest som en seier for kristendommen. ABB skriver blant annet:

The feast of the Holy Name of Mary is celebrated on September 12 on the liturgical calendar of the Catholic Church in commemoration of the victory in this battle of Christian Europe over the Muslim forces of the Ottoman Empire.¹⁴⁶

Det kristne Europa satte en stopper for fremmarsjen til de muslimske styrkene. Samtidig omtales også slaget ved flere anledninger ut gjennom hele empirimaterialet, hvor slagets betydning blir forsterket ved samtlige anledninger. I kapittel 1.7 «Review 2: Islam – What the West needs to know» skriver ABB blant annet:

”But not so very long ago, less than a hundred years before the Declaration of Independence... Vienna was almost taken and only saved by the Christian army under the command of the King of Poland... on a date that ought to be among the most famous in history --

September 11, 1683,

(...)

On September 11th, 1683 the siege of Vienna was broken. That was the high point of Islamic Jihad expansion into Europe. After that Islam went into a decline and the Islamic world was colonised and in a drastically weakened state.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Breivik 2011:119

¹⁴⁶ Breivik 2011:246

¹⁴⁷ Breivik 2011:120

Jeg vil dermed argumentere, på bakgrunn av de mange eksemplene som er blitt trukket fram gjennom dette delkapittelet, at ABB forsøker å etablere det kristne Europa som: (1) en sentral og viderekommen «sivilisasjon» med flere samfunnsmessige styrker, da i spesiell motsetning til den «muslimske sivilisasjonen», og (2) som den «siviliserte» verdens fremste beskytter, hvor trusselen ved flere anledninger, og nærmest kontinuerlig, har kommet av det aggressive islams mange fremstøt mot det kristne Europa. Denne identitetskonstruksjonen kommer derimot mye tydeligere fram dersom konstruksjonen blir sammenliknet med hvordan «islam» defineres og konstrueres, her som en form for motsetning til det kristne Europa. Den europeiske identiteten som ABB konstruerer etableres i en defensiv og ansvarsfull sammenheng, hvor det var ABBs etablering av Europa som satte en stopper for «de islamske bølgene». I lys av Stugu sine poeng jamfør denne oppgavens teorikapittel, tar ABB utgangspunkt i fortiden for å etablere en form for identitet i nåtiden. Flere momenter tyder på at fortiden settes i lederposisjon, hvor identitetsforståelsen nærmest hentes ut av fortiden. Dette gjøres ved å reetablere eller rekontekstualisere en mer eller mindre kjent historie til å passe ABBs formål. Denne distinksjonen vil bli tatt opp igjen i drøftingskapittelet.

4.3 Voldelig islam som fellesnevner og kontinuitet

It is a historical fact that Islam began as an overtly militant and aggressive cult in its fundamental and inherent nature of being & remains so. It was Islam that attacked, without any provocation whatsoever, its Christian neighbours, overran their lands and committed genocide and enslaved the remainder.¹⁴⁸

Hovedbolken av empirimaterialet som danner grunnlaget for denne oppgaven krinser rundt historie og islam på ulike måter. Det vil dermed være sentralt for denne oppgaven å si noe om hvordan islam og muslimer defineres, hovedtrekkene i denne identitetskonstruksjonen, og videre hvordan historie brukes i denne etableringen. Flere av kildene som ABB bruker for å etablere denne identiteten- og definisjonen av islam er oversettelser fra Koranen eller andre religiøse tekster knyttet til islam. ABBs sitater fra Koranen er derimot basert på en svært omstridt oversettelse, Halil-Khan-oversettelsen.¹⁴⁹ I denne oversettelsen av Koranen har oversetterne føyd inn egne kommentarer som er i tråd med deres egne tolkninger. Ifølge språkforsker og professor ved Oslomet, Anne Birgitta Nilsen, er ABBs utvalg av sitater fra Koranen spesielle. Et eksempel på spesielle sitater fra Koranen som ABB viser til er Koranen 9,5, det såkalte Sverd-verset. Dette verset er flittig brukt av blant al-Qaidas tilhengere og av

¹⁴⁸ Breivik 2011:150

¹⁴⁹ Nilsen 2012:214

personer med liknende oppfatninger, hvor blant al-Qaidas første leder, Osama bin Laden, har benyttet dette verset.¹⁵⁰ Verset lyder:

«Men når de fredlyste måneder er til ende, så drep avgudsdyrkerne hvor dere finner dem, pågrip dem, beleir dem, legg bakhold for dem overalt! Men hvis de omvender seg, forretter bønner og betaler de rituelle bidrag, så la dem dra sin vei. Gud er tilgivende, nåderik.»¹⁵¹

Som Nilsen poengterer, inneholder Koranen også vers som verken bin Laden eller ABB viser til, som for eksempel Koranen 2,86, som lyder:

Kjemp for Guds sak mot dem som bekjemper dere, men gjør dere ikke skyldige i aggresjon. Gud liker ikke de aggressive¹⁵²

Dermed blir ABBs henvisninger til Koranen i stor grad selektiv, her for å trekke fram de sitatene fra Koranen som passer hans narrativ best mulig.

4.3.1 Den retoriske makten til å definere

Et sentralt premiss for å kunne konstruere en form for identitet er å definere og etablere det grunnleggende ved dette fellesskapet. ABB bruker manifestets kapittel 1.4 «Review 1: Religions of Peace? Islam's war against the world – Islam 101» til å definere hva islam er og hvordan muslimer skal oppføre seg. Med makten til å definere islam og muslimer i sitt arsenal, tar ABB utgangspunkt i Muhammads liv og uttalelser for å definere islam, og videre hvordan den gode muslim skal handle. ABB skriver:

Muhammad is in no way considered divine, nor is he worshipped (no image of Muhammad is permitted lest it encourage idolatry), but he is the model par excellence for all Muslims in how they should conduct themselves. It is through Muhammad's personal teachings and actions -- which make up the "way of the Prophet," the Sunnah -- that Muslims discern what a good and holy life is. Details about the Prophet -- how he lived, what he did, his nonQuranic utterances, his personal habits -- are indispensable knowledge for any faithful Muslim.¹⁵³

Med denne definisjonen av islam etablert, vil enhver muslim som avviker fra Muhammads praksis og uttalelser avvike fra islam slik det her blir definert. Dermed fungerer Muhammads liv, virke og uttalelser som et udiskuterbart moralsk kompass for islam. ABB skriver videre:

Because Muhammad is himself the measuring stick of morality, his actions are not judged according to an independent moral standard but rather establish what the standard for Muslims properly is.

¹⁵⁰ Nilsen 2012:214

¹⁵¹ Nilsen 2012:214

¹⁵² Nilsen 2012:214

¹⁵³ Breivik 2011:69

Volume 7, Book 62, Number 88; Narrated Ursa: The Prophet wrote the (marriage contract) with Aisha while she was six years old and consummated his marriage with her while she was nine years old and she remained with him for nine years (i.e. till his death).

Volume 8, Book 82, Number 795; Narrated Anas: The Prophet cut off the hands and feet of the men belonging to the tribe of Uraina and did not cauterise (their bleeding limbs) till they died.

Volume 2, Book 23, Number 413; Narrated Abdullah bin Umar: The Jews (of Medina) brought to the Prophet a man and a woman from amongst them who have committed (adultery) illegal sexual intercourse. He ordered both of them to be stoned (to death), near the place of offering the funeral prayers beside the mosque.

Volume 9, Book 84, Number 57; Narrated Ikrima: Some Zanadiqa (atheists) were brought to Ali (the fourth Caliph) and he burnt them. The news of this event, reached Ibn 'Abbas who said, "If I had been in his place, I would not have burnt them, as Allah's Apostle forbade it, saying, "Do not punish anybody with Allah's punishment (fire)." I would have killed them according to the statement of Allah's Apostle, "Whoever changes his Islamic religion, then kill him."

Volume 1, Book 2, Number 25; Narrated Abu Huraira: Allah's Apostle was asked, "What is the best deed?" He replied, "To believe in Allah and His Apostle (Muhammad). The questioner then asked, "What is the next (in goodness)?" He replied, "To participate in Jihad (religious fighting) in Allah's Cause."

In Islam, there is no "natural" sense of morality or justice that transcends the specific examples and injunctions outlined in the Quran and the Sunnah. Because Muhammad is considered Allah's final prophet and the Quran the eternal, unalterable words of Allah himself, there is also no evolving morality that permits the modification or integration of Islamic morality with that from other sources. The entire Islamic moral universe devolves solely from the life and teachings of Muhammad.¹⁵⁴

Denne definisjonen av muslimer, og islam som sådan, fører til at de muslimene som ikke praktiserer jihad, de muslimene som ikke dreper de vantro, de muslimene som ikke steiner kvinner som bedriver utroskap, og så videre, ikke opptre i tråd med islam. Dermed rommer denne definisjonen et klart fåtall av faktiske muslimer.

Henter vi tilbake ABBs dualistiske oppfatning av «sann historie», finner vi likheter her med hvordan han tolker og definerer islam. Etter å ha definert og karakterisert islam og religionens ulike aspekter gjennom historien i kapittel 1.6 «Naskh – Quranic abrogaton», legger ABB til:

It is important to realise that we have been talking about Islam -- not Islamic "fundamentalism," "extremism," "fanaticism," "Islamofascism," or "Islamism," but Islam proper, Islam in its orthodox

¹⁵⁴Breivik 2011:69-70

form as it has been understood and practiced by rightbelieving Muslims from the time of Muhammad to the present.¹⁵⁵

Dermed, på lik linje som det etableres en sann historie, etableres det også en sann form for islam. Det som ABB definerer som islam eller «islam proper», er ellers kjent som radikal islamisme, som videre ellers har flere fellestrekk til ulike former for ekstremisme - altså udemokratiske metoder for maktoppnåelse – enn med religionen islam slik den blir tolket og forstått i samfunnet ellers.¹⁵⁶

Alle som ikke innrømmer hva islam «egentlig» forkynner, da ifølge ABBs syn, kan betraktes som apologeter som driver en appeasementpolitikk overfor en åpenbar aggressiv religion, jamfør kapittelet om kulturmarxistene og appeasementpolitikk.

4.3.2 Mistro og mistenksomhet

ABBs forhold til islam og muslimer er sterkt preget av mistro og mistenksomhet. Denne mistroen og mistenksomheten kommer godt til syne i manifestets kapittel 1.5 «Al-Taqiyya – Religious/political deception». Innen islam viser begrepet *taqiyya* til hvorvidt muslimer som forneker sin tro under tvang og forfølgelse, likevel kan få tilgivelse.¹⁵⁷ I ABBs tilfelle derimot, brukes begrepet i en annen sammenheng. ABB skriver i to separate, men svært beskrivende avsnitt:

1. Due to the state of war between dar al-Islam [den muslimske verden] and dar al-harb [den ikke-muslimske verden som ifølge ABB er i konflikt med den muslimske verden], systematic lying to the infidel must be considered part and parcel of Islamic tactics. The parroting by Muslim organisations throughout dar al-harb that "Islam is a religion of peace," or that the origins of Muslim violence lie in the unbalanced psyches of particular individual "fanatics," must be considered as disinformation intended to induce the infidel world to let down its guard.¹⁵⁸
2. In times when the greater strength of dar al-harb necessitates that the jihad take an indirect approach, the natural attitude of a Muslim to the infidel world must be one of deception and omission. Revealing frankly the ultimate goal of dar al-Islam to conquer and plunder dar al-harb when the latter holds the military trump cards would be strategic idiocy. Fortunately for the jihadists, most infidels do not understand how one is to read the Quran, nor do they trouble themselves to find out what Muhammad actually did and taught, which makes it easy to give the impression through selective quotations and omissions that "Islam is a religion of peace."

¹⁵⁵ Breivik 2011:104

¹⁵⁶ Plattform u.å a

¹⁵⁷ Vogt 2015

¹⁵⁸ Breivik 2011:78

Any infidel who wants to believe such fiction will happily persist in his mistake having been cited a handful of Meccan verses and told that Muhammad was a man of great piety and charity. Digging only slightly deeper is sufficient to dispel the falsehood.¹⁵⁹

Begrepsbruken i ABBs tilfelle brukes til å beskrive hvordan muslimer systematisk lyver om deres «egentlige hensikt». ABB bruker ordet «taktikk», noe som kan gi assosiasjoner til planlagte og utspekulerte individer eller grupper med klare hensikter. I tillegg beskrives praksisen ved å ta i bruk ord som «bedrageri» og «unnløst», da for å ikke røpe deres endelige mål. I manifestets kapittel 1.6 «Naskh – Quranic abrogation», ytres også denne kommentaren i kapitlets konklusjon:

It is paramount to note, however, that, even if no major terrorist attack ever occurs on Western soil again, Islam still poses a mortal danger to the West. A halt to terrorism would simply mean a change in Islam's tactics -- perhaps indicating a longer-term approach that would allow Muslim immigration and higher birth rates to bring Islam closer to victory before the next round of violence. It cannot be overemphasised that Muslim terrorism is a symptom of Islam that may increase or decrease in intensity while Islam proper remains permanently hostile.¹⁶⁰

Islam omtales med andre ord som en dødelig trussel for vesten. Muslimene, som igjen beskrives som utspekulerte taktikkbrukere, vil - uavhengig av metode – finne en måte å erobre kontinentet på. Ettersom muslimene for øyeblikket er i mindretall, må de ty til slue taktikker for å infiltrere samfunnet, da spesielt ved å lyve og bedra om deres egentlig, skjulte og destruktive intensjoner. Slik mistenkeliggjøring, da i kombinasjon med gruppens antatte destruktive formål, er et sentralt kjennetegn i konspirasjonsteoretiske samfunnsanskuelser.¹⁶¹

Mot slutten av kapittel 1.6 i manifestet, men også i kapittel 1.2 «General characteristics of European Islamic Negationism», svarer ABB på flere spørsmål og kommentarer som han stiller til seg selv. Spørsmålene og kommentarene tar formen som «ofte stilte spørsmål», eller «frequently asked questions (FAQ)» på engelsk. I begge kapitlene «svarer» ABB på spørsmål om fredelige, ikke-ekstreme muslimer, og hvordan disse individene passer inn i hans forståelse og konstruksjon av islam. ABB skriver:

1. Muslims differing from Islam:

Many people have a Muslim neighbour who is a fine man, and from this empirical fact they conclude: Islam cannot be all that bad considering our friend Mustapha. This one empirical fact gives them a tremendous resistance against all information about Islamic intolerance. People

¹⁵⁹ Breivik 2011:79

¹⁶⁰ Breivik 2011:104

¹⁶¹ Dyrendal & Emberland 2019:17

usually reduce the world to their own sphere of experience, and general historical facts of Islamic fanaticism are not allowed to disturb the private experience of good neighbourly relations.

Many nominal Muslims have retained some vague generalities about morality from the Quran, and they normally go by their own conscience and sensibility without ever developing the doctrinally prescribed hostility towards non-Muslims. These good people, although bad Muslims, can ignore but not change Islamic doctrine. They cannot prevent the Quranic message of hatred from infecting at least some of the more susceptible among their brethren and perhaps even their children or grandchildren in the future.

(...) the fact remains that the presence of a doctrine of intolerance as the official and identity-defining ideology of a community, exerts a constant pressure tending towards separatism and confrontation. The alleviating presence of the humanist factor even within the Muslim community should not be used to deny the ominous presence of Islamic factors.¹⁶²

2. If Islam is violent, why are so many Muslims peaceful?

This question is a bit like asking, "If Christianity teaches humility, tolerance, and forgiveness, why are so many Christians arrogant, intolerant, and vindictive?" The answer in both cases is obvious: in any religion or ideology there will be many who profess, but do not practice, its tenets. Just as it is often easier for a Christian to hit back, play holier-than-thou, or disdain others, so it is often easier for a Muslim to stay at home rather than embark on jihad. Hypocrites are everywhere.

Furthermore, there are also people who do not really understand their own faith and so act outside of its prescribed boundaries. In Islam, there are likely many Muslims who do not really understand their religion thanks to the importance of reciting the Quran in Arabic but not having to understand it. It is the words and sounds of the Quran that attract Allah's merciful attention rather than Quranic knowledge on the part of the supplicant. Especially in the West, Muslims here are more likely to be attracted by Western ways (which explains why they are here) and less likely to act violently against the society to which they may have fled from an Islamic tyranny abroad.

However, in any given social context, as Islam takes greater root -- increasing numbers of followers, the construction of more mosques and "cultural centers," etc. -- the greater the likelihood that some number of its adherents will take its violent precepts seriously. This is the problem that the West faces today.¹⁶³

ABB argumenterer her at disse gode menneskene, som ikke praktiserer voldelig islam, i realiteten er «dårlige muslimer». I denne sammenhengen viser han til at disse dårlige muslimene enten ikke praktiserer deres egen religion riktig, da med ABBs egen definisjon av

¹⁶² Breivik 2011:57

¹⁶³ Breivik 2011:106

islam i bakhodet, eller at disse menneskene simpelthen er uvitende om «islams egentlige læresetninger». Samtidig er det også interessant å bemerke at ABBs mistenksomhet og mistro til fredelige muslimer kommer til syne her. Hans ordlegging vil på overflaten antyde at fredelige muslimer ikke utgjør en trussel for det vest-europeiske samfunnet, men samtidig preges utdragene av mistro. Ifølge ABB vil selv fredelige muslimer bli et samfunnsproblemer i fremtiden. Etter hvert som islam får et større rotfestet i samfunnet, da med et økende antall moskeer og så videre, vil sannsynligheten øke ifølge ABB for at flere av disse fredelige muslimene vil innse islams «egentlige og aggressive» budskap.

ABBs islamofobiske forestilling om religionens og den troendes «egentlige natur» kommer også fram ved en rekke andre tilfeller i manifestet. Jeg vil avslutte dette delkapittelet med to tekstutdrag som på ulike måter illustrerer dette poenget godt:

If we look at the tectonic plates between the Islamic world and the non-Islamic world today we notice something very interesting. That even very diverse Muslim societies which can not be easily branded under one civilisation label have something in common and it is the tendency that they are in conflict with their neighbours.¹⁶⁴

ABB hevder her at muslimer ikke lett kan plasseres i en og samme bås, men fortsetter samme setning med å plassere muslimer i samme bås.

When one looks at the post-colonial world, it is apparent that the most successful postcolonial nations have a common attribute: they are not Muslim. The United States, Australia, Hong Kong, Israel, India, and the South American nations clearly outshine their Muslim-majority post-colonial counterparts -- Iraq, Algeria, Pakistan, Bangladesh, Indonesia, etc. -- by just about any standard.¹⁶⁵

4.3.3 Kontinuitet gjennom 1400 år – Evig jihad

En sentral del av historiebruken til ABB er knyttet til hans konstruksjon av en kontinuerlig og konstant islamsk trussel, fra Muhammads dager som religionens grunnlegger og fremste profet til mer moderne tilfeller av vold og terrorisme. For å etablere denne kontinuiteten viser ABB til det omdiskuterte begrepet *jihad*. I enkelte trekk kan begrepet *jihad* vise til muslimers plikt til å anstrenge seg for å utbre og forsvare islam. Begrepet er ofte oversatt til å bety «hellig krig», enten i offensiv forstand, eller – som det i senere tid er blitt lagt mer vekt på – i en defensiv forstand. Jihad har også blitt regnet som en kamp med seg selv, mot det onde i ens eget indre.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Breivik 2011:121

¹⁶⁵ Breivik 2011:107

¹⁶⁶ For en dypere begrepsavklaring se Opsal 2016:34-36 eller Vogt 2007:85-87

Hva legger ABB i begrepet jihad? I kapittel 1.4 av manifestet «Religion of Peace? Islam's war against the world – Islam 101» skriver ABB:

What does "Jihad" mean?

Jihad literally translates as "struggle." Strictly speaking, jihad does not mean "holy war" as Muslim apologists often point out. However, the question remains as to what sort of "struggle" is meant: an inner, spiritual struggle against the passions, or an outward, physical struggle.

As in any case of trying to determine Islamic teaching on a particular matter, one must look to the Quran and the Sunnah. From those sources (see above) it is evident that a Muslim is required to struggle against a variety of things: laziness in prayer, neglecting to give zakat (alms), etc. But it is also plain that a Muslim is commanded to struggle in physical combat against the infidel as well. Muhammad's impressive military career attests to the central role that military action plays in Islam.¹⁶⁷

Når begrepet tas i bruk i ABBs tilfelle kommer det fram at begrepets militære og ekspansive aspekt vektlegges mest. I tillegg brukes Muhammed igjen her for å definere begrepet, hvor ABB viser til Muhammeds tidlige militære ekspansjon som et grunnleggende aspekt av begrepet, men også som et grunnleggende trekk ved religionen islam. ABB skriver innledningsvis, under overskriften «Jihad Through History», det følgende om Muhammeds tidlige ekspansjon:

Jihad Through History

In 622 AD (year one in the Islamic calendar, AH 1), Muhammad abandoned Mecca for the city of Medina (Yathrib) some 200 farther north in the Arabian peninsula. In Medina, Muhammad established a paramilitary organisation that would spread his influence and that of his religion throughout Arabia. Because there has never been a separation of the political-military and the religious in Islam, this development was entirely natural by Islamic principles. By the time of his death in 632 AD, Muhammad had extended his control in a series of raids and battles over most of southern Arabia. The conquered populations of these areas either had to submit to Muslim rule and pay a protection tax or convert to Islam.¹⁶⁸

Videre, som jeg har vært innom tidligere, blir erobringen til islam beskrevet som to bølger av ekspansiv jihad. Ifølge ABB ble den første og andre bølgen av jihad henholdsvis stoppet av de kristne europeerne i 732 ved Slaget ved Tours, og i 1683 ved slaget ved Wien. Innholdet i disse bølgene av islam blir også beskrevet av ABB, men min behandling av disse skildringene

¹⁶⁷ Breivik 2011:75

¹⁶⁸ Breivik 2011:90

vil bli behandlet i denne oppgavens kapittel 4.4.1. Når det er nevnt, avslutter ABB skildringen av begge bølgene med jihad i korte trekk. Om den første bølgen med jihad skriver han:

This first wave of jihad engulfed much of the Byzantine, Visigothic, Frankish, and Persian Empires and left the newborn Islamic Empire controlling territory from Southern France, south through Spain, east across North Africa to India, and north to Russia. Early in the second millennium AD, the Mongol invasion from the east greatly weakened the Islamic Empire and ended Arab predominance therein.¹⁶⁹

Om den andre bølgen med jihad skriver han:

This second, Turkish wave of jihad reached its farthest extent at the failed sieges of Vienna in 1529 and 1683, where in the latter instance the Muslim army under Kara Mustapha was thrown back by the Roman Catholics under the command of the Polish King, John Sobieski. In the decades that followed, the Ottomans were driven back down through the Balkans, though they were never ejected from the European continent entirely. Still, even while the imperial jihad faltered, Muslim land- and sea-borne razzias into Christian territory continued, and Christians were being abducted into slavery from as far away as Iceland into the 19th century.¹⁷⁰

Denne kontinuiteten med offensiv jihad fortsetter inn i vår tidsalder, hvor ABB viser til ulike hendelser som etter hans syn er eksemplifiserer islams kontinuerlige jihad:

Since the break-up of the Islamic Empire following World War I, various jihads have been fought around the globe by the independent Muslim nations and sub-state jihadist groups. The most sustained effort has been directed against Israel, which has committed the unpardonable sin of rebuilding dar al-harb on land formerly a part of dar al-Islam. Other prominent jihads include that fought against the Soviets in Afghanistan, the Muslim Bosnians against the Serbs in the former Yugoslavia, the Muslim Albanians against the Serbs in Kosovo, and the Chechens against the Russians in the Caucasus. Jihads have also been waged throughout northern Africa, the Philippines, Thailand, Kashmir, and a host of other places throughout the world. In addition, the overwhelming majority of terrorist attacks around the world have been committed by Muslims, including, of course, the spectacular attacks of 9/11/01 (USA), 3/11/04 (Spain), and 7/7/05 (UK).¹⁷¹

The spectacular acts of Islamic terrorism in the late 20th and early 21st centuries are but the most recent manifestation of a global war of conquest that Islam has been waging since the days of the Prophet Muhammad in the 7th Century AD and that continues apace today. This is the simple, glaring truth that is staring the world today in the face -- and which has stared it in the face numerous times in the past -- but which it seems few today are willing to contemplate.¹⁷²

¹⁶⁹ Breivik 2011:92

¹⁷⁰ Breivik 2011:93

¹⁷¹ Breivik 2011:103

¹⁷² Breivik 2011:104

Jihadbegrepet blir altså brukt som selve grunnmuren i ABBs historiekonstruksjon, hvor muslimers «plikt» og «sanne natur» knyttes til jihad, her som en rød tråd eller en fellesnevner gjennom hele islams historie – fra Muhammads tidlige militærpolitiske ekspansjon til terrorangrepet 11. september 2001 i New York. Dermed blir mennesker over et tidsrom på om lag 1400 år, og over et enormt geografisk område – fra Marokko i vest til Pakistan i øst – plassert i den samme identitetsmessige båsen «islam». På denne måten etableres den islamske identiteten via en enorm historisk- og geografisk generalisering. Denne identitetsmessige båsen med merkelappen «islam» blir dermed et bilde på hvordan aggressive muslimer gjennom hele historien har søkt etter å utvide deres territorium, da ved å underlegge seg større og større landområder.

I kombinasjon med begrepet jihad, viser også ABB til begrepet *dhimmi*. Begrepet *dhimmi* har historiske røtter, og refererer – i begrepets historiske betydning - til religiøse minoriteters posisjon i islamske samfunn, hvor det i utgangspunktet er snakk om en beskyttet status eller posisjon som kunne oppnås av sabeere, jøder eller kristne. Minoritetene som kunne oppnå status som *dhimmi* måtte til gjengjeld betale en årlig skatt.¹⁷³ Begrepet *dhimmi* er derimot blitt et hyppig brukt begrep i den konspiratoriske eurabialitteraturen, her med Bat Ye'or i spissen. *Dhimmitude* er begrepet som brukes i denne litteraturen, og – som en avledet form for *dhimmi* – viser til den tilstanden man går inn i når man overgir kontrollen over sitt eget land til muslimene.¹⁷⁴ Både begrepets historiske betydning, samt dets videreutvikling gjennom eurabialitteraturen, blir flittig brukt av ABB. Manifestets kapittel 1.6 «Naskh – Quranic abrogation» er et særdeles sentralt kapittel som samlet sett sier det aller meste om ABBs historiekonstruksjon og -bruk. Det er nettopp her forfatterens oppfatning av historiens mange tilfeller av jihad og *dhimmitude* presenteres og fremmes. I første rekke blir *dhimmi*-begrepet brukt til å beskrive historiske – og særlig ydmykende – tilfeller gjennom historien. På generelt grunnlag om *dhimmitude* skriver ABB, samtidig som han avgivelig henter et tekstutdrag fra Bat Ye'or selv:

The *dhimma* provides that the life and property of the infidel are exempted from jihad for as long as the Muslim rulers permit, which has generally meant for as long as the subject non-Muslims -- the *dhimmi* - prove economically useful to the Islamic state. The Quran spells out the payment of the *jizya* (poll- or head-tax; Sura 9:29), which is the most conspicuous means by which the Muslim overlords exploit the

¹⁷³Igjen, se Opsal 2016:153-155 for en dypere begrepsavklaring.

¹⁷⁴Indregard & Strømme 2012:25-26

dhimmi. But the jizya is not merely economic in its function; it exists also to humiliate the dhimmi and impress on him the superiority of Islam. Al-Maghili, a fifteenth century Muslim theologian, explains:

On the day of payment (of the jizya) they (the dhimmi) shall be assembled in a public place like the suq (place of commerce). They should be standing there waiting in the lowest and dirtiest place. The acting officials representing the Law shall be placed above them and shall adopt a threatening attitude so that it seems to them, as well as to others, that our object is to degrade them by pretending to take their possessions. They will realise that we are doing them a favour in accepting from them the jizya and letting them go free.

(Al-Maghili, quoted in Bat Ye'or, *The Decline of Eastern Christianity under Islam*, 361.)¹⁷⁵

Videre fortsetter ABB med å beskrive dhimmisituasjoner ved flere anledninger gjennom historien, med liknende trekk. Det trekkes blant annet eksempler fra dhimmitude på den iberiske halvøy, dhimmitude under det osmanske riket – både i Hellas og i Palestina, dhimmitude i det osmanske rike ved- og etter tanzimatperioden, samt dhimmitude i Iran. Disse tilfellene av dhimmistatus som ABB ved flere anledninger viser til, blir allerede innledningsvis i manifestet knyttet til nåtiden og fremtiden, da i forkant av disse historiske fremstillingene av dhimmitilfeller. Her skriver ABB:

Time is of the essence. We have only a few decades to consolidate a sufficient level of resistance before our major cities are completely demographically overwhelmed by Muslims. Ensuring the successful distribution of this compendium to as many Europeans as humanly possible will significantly contribute to our success. It may be the only way to avoid our present and future dhimmitude (enslavement) under Islamic majority rule in our own countries.¹⁷⁶

Dermed knyttes dhimmitilfeller fra historien, som av ABB ofte blir beskrevet som en nedverdiggende tilværelse som minoritet i et islamsk samfunn, til nåtiden og fremtiden. Ordbruken og historiebruken til ABB maner dermed til handling blant manifestets lesere. Ifølge ABB er tiden knapp, og dersom ingenting gjøres, vil islam overvinne Europa. Dermed vil kristne atter igjen leve som minoriteter i et islamsk samfunn.

Denne fremstillingen av dhimmitilstand fra fortiden, i kombinasjon med hvordan det etableres linjer fra denne dhimmitilstanden til nåtiden og fremtiden, bidrar til å etablere en bestemt islamsk identitet. ABBs definisjon av religionen, i tillegg til hvordan tilfeller av mistro og mistenksomhet preger store deler av denne fremstillingen, bygger videre opp under denne identitetskonstruksjonen. Hovedmetoden bak denne islamske identitetskonstruksjonen er

¹⁷⁵Breivik 2011:93

¹⁷⁶ Breivik 2011:16

knyttet til en retorisk fremstilling av islams historie, en retorisk fremstilling som i stor grad er preget av et sterkt og negativt ladet språk. På denne måten konstrueres og etablerer ABB sin egen definisjon av identiteten «islam».

4.4 Selektiv moralsk vurdering av fortiden

I denne oppgavens teorikapittel, da under kapitlene 2.3.1 «Historie som fortelling» og 2.3.2 «Moralsk vurdering av historien» ble det presentert ulike perspektiver på hvordan språket og diskursen tilknyttet historieskriving kontinuerlig påvirker konstruksjonen av fortidshistorier, og videre hvordan skribentens egen sosiokulturelle bakgrunn bidrar til å legge rammene for historieskrivingen. Disse teoretiske perspektivene vil i dette kapittelet bli eksemplifisert gjennom konkrete utdrag fra empirimaterialet. Et svært tydelig og interessant aspekt når det kommer til ABBs historiebruk i forhold til et moralsk standpunkt til fortiden, er nettopp hvordan språkbruken i stor grad er med på å etablere et tydelig favoriserende syn på historiske hendelser og involverte aktører. Det blir med andre ord lagt en svært tydelig språklig føring for hvordan historie forstås og formidles. Denne språklige føringen reflekterer på mange måter ABBs moralske presentistiske vurdering av fortiden, som i hans tilfelle, brukes som et verktøy for å demonisere og generalisere en hel religion fordelt på et stort geografisk område over et tidsspenn på om lag 1400 år.

4.4.1 Krig, plyndring og middelalderens «blitzkrieg»

Som det er blitt forsøkt etablert gjennom hele analysekapittelet, dreier store deler av historiebruken til ABB seg om islam og muslimer. ABBs skildringer av islams- og muslimenes utbredelse via det som forfatteren omtaler som kontinuerlig jihad blir i størst grad beskrevet ved hjelp av en oppsiktsvekkende og sterk diskurs. Dette kommer særlig godt fram i manifestets kapittel 1.6 «Naskh – Quranic abrogation», da spesielt under forfatterens skildringer av den såkalte «første bølgen med islam». ABB skriver:

Unleashing upon the world the blitzkrieg of its day, Islam rapidly spread into the territories of Byzantium, Persia, and Western Europe in the decades after Muhammad's death. The creaking Byzantine and Persian powers, having battled each other into mutual decline, offered little resistance to this unanticipated onslaught. The Arab Muslim armies charged into the Holy Land, conquered what is now Iraq and Iran, then swept west across North Africa, into Spain, and finally into France. The Muslim offensive was finally halted in the West at the Battle of Poitiers/Tours, not far from Paris, in 732 AD. In the east, the jihad penetrated deep into Central Asia.

As Muhammad had plundered his foes, so his successors also stripped the conquered areas -- incomparably richer both materially and culturally than the desolate sands of Arabia -- of their wealth and manpower. Almost overnight, the more advanced civilisations of the Middle East, North Africa,

Persia, and Iberia saw their agriculture, native religions, and populations destroyed or plundered. Save for a handful of walled cities that managed to negotiate conditional surrenders, the catastrophes those lands suffered were very nearly complete.¹⁷⁷

Det interessante her er hvordan ord som *onslaught, plundered, stripped the conquered areas* og *destroyed* brukes for å beskrive fortidshendelsene. Samtidig bruker ABB begrepet *blitzkrieg of the day*, som da kan vekke sterke assosiasjoner til Nazi-tysklands hurtige og effektive invasjonen av Polen, Nederlandene og Frankrike under andre verdenskrig. Ordbruken setter islam i et klart negativt lys. Bruken av frasen *blitzkrieg of the day* brukes her for å understreke hendelsenes negative karakter og konsekvenser.

Eksempler på sterk ordbruk fra ABBs side, da i sammenheng med skildringer om islam og muslimer, finner man utallige steder i empirimaterialet. Et kort tekstutdrag som videre eksemplifiserer dette godt finner man på side 105 i manifestet, hvor konteksten til tekstutdraget er knyttet til hvorfor korstogene i realiteten var defensive kriger sett fra et europeisk perspektiv ifølge ABB. Her skriver han:

In 1071, Byzantine forces suffered a crushing defeat at the Battle of Manzikert in what is now Eastern Turkey. The Turks resumed the jihad in the Holy Land, abusing, robbing, enslaving, and killing Christians there and throughout Asia Minor.¹⁷⁸

Igjen brukes sterke fraser og ord som *resumed the jihad, abusing, robbing, enslaving* og *killing*. Igjen er det et godt eksempel på en diskurs som inneholder en klar negativ vurdering og oppfatning av den hendelsen og de involverte aktørene.

I tillegg skildres også ulike folkemord under det osmanske riket i kapittel 1.17 av manifestet, med navn «Jihadi Genocides of Christians in the Ottoman Empire and Turkey – The Armenian, Greek, Assyrian Genocides». ABB skriver blant annet, her om folkemordet på armenerne:

Armenian Genocide - 1915-1918 - 1,500,000+ Deaths

The genocide of the Armenians was a jihad. No rayas (non-Muslim dhimmis under Ottoman rule) took part in it. Despite the disapproval of many Muslim Turks and Arabs, and their refusal to collaborate in the crime, these massacres were perpetrated solely by Muslims and they alone profited from the booty: the victims' property, houses, and lands granted to the muhajirun, and the allocation to them of women and child slaves. The elimination of male children over the age of twelve was in accordance with the commandments of the Jihad and conformed to the age fixed for the payment of the Jizya. The four

¹⁷⁷ Breivik 2011:90-91

¹⁷⁸ Breivik 2011:105

stages of the liquidation- deportation, enslavement, forced conversion, and massacre- reproduced the historic conditions of the Jihad carried out in the dar-alharb from the seventh century on.¹⁷⁹

I utgangspunktet vil det ikke være noe oppsiktsvekkende med å skrive om disse hendelsene, men tatt i betraktning at disse hendelsene skildres som en videreføring av det som ellers kan kalles ABBs konstruksjon av islamsk historie, bidrar disse hendelsen til å knytte sammen folkemordet på armenerne med religionen islam som sådan. Samtidig etablerer ABB et forhold mellom islam på den ene siden, og jihad, da i kombinasjon med negativt ladde ord som *genocide, crime, massacres, elimination of male children, liquidation, deportation, enslavement* og *forced conversion*, på den andre siden. ABB etablerer også at deportasjon, slaveri, tvangskonvertering og massakrering inngår som historiske og normale forhold ved jihad og dermed islam, da helt fra religionens opprinnelse og helt fram til dette tidspunktet i historien.

Som det er blitt argumentert ved flere anledninger, bidrar ord og diskurs til å danne et rammeverk for forfatteren, som da kan si mye om forfatterens bakenforliggende oppfatninger. Denne tydelige diskursen vitner dermed om en moralsk vurdering av historiske hendelser fra ABBs side. Det eksisterer en relativt stor enighet blant historikere at fortiden bør skrives i lys av datidens egne premisser. Å ilegge fortiden moralske verdier, hvor personer og handlinger behandles som onde og fæle, bidrar ikke til å etablere en økt forståelse av fortiden. Dette er allmenn godtatte målsetninger blant respekterte og akademiske historikere. Som det ble forsøkt etablert i avhandlings teorikapittel kan det være problematisk å hevde at historikere ikke bør blande sammen deres egne moralske overbevisninger med en skildring av fortiden. I første omgang handler dette om at historikeren – på lik linje med alle andre individer i samfunnet – er uadskillelig knyttet til samtiden han eller hun skriver i, og at denne sosiokulturelle forankringen videre legger føringer på historieskrivingen. I tillegg tjener historiefaget på mange måter også samfunnet det er en del av, da ved å besvare og nyansere fortidsspørsmål som har påvirkning på nåtiden. På denne måten er det ikke ABBs moralske overbevisning i seg selv som er problematisk, men heller hvordan denne overbevisningen aktivt og selektivt brukes som et redskap for å bygge opp under formålet hans med historiebruken. Der er nemlig i denne sammenhengen Boobbyer og Kjeldstadli sine poeng blir svært relevante, hvor intensjonen om en objektiv, transparent, ærlig og redelig historieskriving fungerer som fundamentet i et godt og respekter historiarbeid. Språkbruken til ABB i disse tekstutsnittene vitner dermed ikke om noen former for en slik målsetning. Via

¹⁷⁹ Breivik 2011:166

språket skinner ABBs moralske synspunkter tvers igjennom til leseren, hvor målsetningen og moraliteten til ABB kan knyttes til å etablere islam som representant for forkastelige handlinger, både i lys av folkemordene rundt århundreskiftet, men også via de mange eksemplifiseringene som blir presentert ut gjennom empirimaterialet. Den åpne, reflekterende og undersøkende moralske holdningen som Boobbyer argumenterer for er totalt fraværende i ABB skildringer av «islams» forkastelige handlinger gjennom historien.

4.4.2 «Korsfarernes plyndring av Jerusalem må ses i lys av sin samtid»

Samtidig som ABB tar et tydelig moralsk og sterkt negativt standpunkt til islams handlinger gjennom historien, kan det ikke argumenteres at dette moralske og sterke standpunktet er konsist gjennom manifestets historiekonstruksjon. Samtidig som islams militære ekspansjon fordømmes, oppfordrer ABB også leseren til å stoppe opp og å prøve å forstå deler av fortiden i lys av sin egen samtid. Denne fremtredende og utrolig selektive moralske dømmekraften kommer klarest til syne i forfatterens behandling av korstogene, da i første omgang i kapittel 1.11 i manifestet med navn «What the Crusades Were Really Like». Her skriver ABB:

It is certainly true that many people in Jerusalem were killed after the Crusaders captured the city. But this must be understood in historical context.

The accepted moral standard in all pre-modern European and Asian civilisations was that a city that resisted capture and was taken by force belonged to the victorious forces. That included not just the buildings and goods, but the people as well. That is why every city or fortress had to weigh carefully whether it could hold out against besiegers. If not, it was wise to negotiate terms of surrender.

In the case of Jerusalem, the defenders had resisted right up to the end. They calculated that the formidable walls of the city would keep the Crusaders at bay until a relief force from Egypt could arrive. They were wrong. When the city fell, therefore, it was put to the sack. Many were killed, yet many others were ransomed or allowed to go free.

By modern standards this may seem brutal. Yet a medieval knight would point out that many more innocent men, women and children are killed in modern bombing warfare than could possibly be put to the sword in one or two days.¹⁸⁰

Det interessante her er nettopp hvordan ABB anmoder leseren til å forstå den historiske begivenheten i sin historiske kontekst, nettopp slik historie bør forstås. Samtidig står også denne anmodningen stikk i strid med historiekonstruksjonen som ble eksemplifisert i forrige kapittel av denne oppgaven, hvor islams kriger i middelalderen ble beskrevet som en katastrofe fylt av plyndring og mord. Selve middelalderen var ellers fylt av krig og ekspansjon

¹⁸⁰ Breivik 2011:146

flere andre steder i verden, hvor da islamsk ekspansjon ikke var noe særegent. Et annet eksempler på denne selektive moralske vurderingen av fortiden finner vi også i manifestets kapittel 1.14 med navn «Modern Aftermath of the Crusades». Her skriver ABB følgende:

The capture of Jerusalem is often portrayed as unique in medieval history, and as the cause of Muslim mistrust of the West. It might be more accurate to say that it was the start of a millennium of anti-Western grievance mongering and propaganda.

The Crusaders' sack of Jerusalem was a heinous crime - particularly in light of the religious and moral principles they professed to uphold. However, by the military standards of the day, it was not actually anything out of the ordinary.

In those days, it was a generally accepted principle of warfare that if a city under siege resisted capture, it could be sacked, and while if it did not resist, mercy would be shown. It is a matter of record that Muslim armies frequently behaved in exactly the same way when entering a conquered city.

This is not to excuse the Crusaders' conduct by pointing to similar actions. One atrocity does not excuse another. But it does illustrate that the Crusaders' behaviour in Jerusalem was consistent with that of other armies of the period — since all states subscribed to the same notions of siege and resistance.¹⁸¹

Dette tekstutdraget står, i likhet med det forrige tekstutdraget, som et godt eksempel nettopp på hvordan ABBs historiekonstruksjon er svært selektiv. Igjen står denne anmodningen stikk i strid med historiekonstruksjonen som ble eksemplifisert i forrige kapittel av denne oppgaven, hvor islams kriger fra middelalderen på ingen måte ble betraktet i lys av sin samtid, men heller som handlinger som ABB selv sterkt fordømmer. Det interessante her er nettopp hvordan ABB opererer med to motstridene konsept om hva historie som fenomen er, hva historie som fremstilling handler om, eller hvilken normativ tilnærming nåtiden bør ha til fortiden og dens aktører.

4.4.3 Osmanerne på retretten – Europa «får kontrollen»

Samtidig som ABB etablerer islams ekspansjon ved hjelp av et sterkt språk, fremstiller han europeiske fremstøt mot det vaklende osmanske riket i andre baner. Det er i manifestets kapittel 1.15 hvor disse temaene blir behandlet og fremstilt. I kapittel 1.15 «History of the Islamic Ottoman Turkish Empire I (1299-1876)» skriver forfatteren blant annet:

Era of Stagnation (1683-1808)

After its defeat in [1683], the Ottoman Empire went through a stagnation period, during which many territories ceded. New forces appeared on the horizon, Austria, Britain, France and Russia. Peter the Great of Russia defeats the Ottomans in 1723 and takes Dorbent, Baku, and North Atrpatakan

¹⁸¹ Breivik 2011:152

(Azerbaijan) from the Turks and Persians. In the decisive Russian-Turkish War of 1768-1774, Catherine II brings Southern Ukraine, the Northern Caucasus, and Crimea within the orbit of the Russian Empire. The Turks try to regain the lost territories, but a united Russian-Austrian force defeats them in 1791 and 1792, and takes Transylvania, Bessarabia and Hungary.

Napoleon invades Egypt in 1798 and takes control over Christian Malta and Christian Palestine. However, Britain fights France defending the Ottomans. Napoleon withdraws, the Turks regain Egypt, and Britain is rewarded with Malta.¹⁸²

Særlig interessant er det å bemerke seg hvordan europeisk ekspansjon fremstilles, da om denne fremstillingen sammenliknes med hvordan ABB fremstiller muslimsk ekspansjon. I europeisk sammenheng omtales ekspansjon i helt andre diskursmessige talemåter, hvor det russiske keiserdømmet får inkludert landområder «within the orbit of the Russian Empire», eller som på norsk kan oversettes til å få landområder inkludert i den russiske sfære. I tillegg «tar Napoleon kontrollen over» landområder, samtidig som Storbritannia «blir belønnet» med Malta. Samtidig er det interessant å bemerke at det innledningsvis i fremstillingen er det osmanske riket som mister territorium, og ikke europeerne som er på offensiven: «After its defeat in [1683], the Ottoman Empire went through a stagnation period, during which many territories ceded.»¹⁸³

Videre skriver ABB:

With the “Second Serbian Uprising” in 1815, Serbia gains independence from the Ottoman Empire with heroes like Karadorde Petrovic and Milos Obrenovic.

Influenced by the writings and murder of Greek author Rigas Feraios, The Greek War of Independence begins in 1821 and lasts for almost ten years. The Greek people struggle to rid themselves of Ottoman Turkish tyranny and win their recognised independence in 1832.

At the Battle of Navarino, the Sultan closes the Dardanelles for Russian ships and revokes the Akkerman Convention.

After the Russian-Persian and Russian-Turkish Wars of 1828-1829, the Ottomans recognise Russian sovereignty over Georgia and Eastern Armenia.

Starting in the 1830’s, the Ottoman Empire became known as the “Sick man of Europe”.¹⁸⁴

Her beskrives serbiske opposisjonelle som «helter», samtidig som gresk uavhengighet beskrives som «en kamp for å bli kvitt det osmanske tyranniet». Stormakten Russland sin

¹⁸² Breivik 2011:155

¹⁸³ Breivik 2011:155

¹⁸⁴ Breivik 2011:155

maktutbredelse, som en innflytelsesrik stat i Europeisk geopolittikk, blir fremstilt hvor «osmanerne anerkjenner russisk suverenitet over Georgia og Øst-Armenia.»

Offensive kriger og generell maktutbredelse, som i islams tilfelle blir beskrevet ved hjelp av ord som slakt, mord og plyndring, blir i europeisk sammenheng beskrevet i former hvor «europeerne får kontrollen over området». Språkbruken er i mye mindre grad preget av sterke adjektiv som maler et sterkt bilde av fortiden.

ABBs behandling av denne tematikken utgjør en svært liten del av historiekonstruksjonen i sin helhet, så det vil derfor være vanskelig å trekke ut flere eksempler enn de som allerede er gitt. Samtidig bidrar disse korte, men betydningsfulle, tekstutdragene til å eksemplifisere hvordan ABBs fremstilling av historiske hendelser i aller største grad er selektiv, da i lyset av både språkbruk og utvalg. Som disse tekstutdragene har eksemplifisert, preges denne delen av historiefremstillingen av en større grad av nøytral og upartisk språkbruk, da i forhold til historiekonstruksjonen som krinser rundt islams ekspansjon.

5. Drøfting og kritisk refleksjon

Som det ble nevnt innledningsvis i analysekapittelet vil det her bli dedikert et eget kapittel til drøfting og kritisk refleksjon i lys av funnene i analysekapittelet. Dette refleksjonskapittelet vil trinnvis drøfte ulike temaer som på ulike måter kan trekkes ut av analysekapittelet. Ved å ta i bruk ulike perspektiv fra teorikapittelet, vil dette refleksjonskapittelet fungere som en drøftende syntese mellom empiri og teori. I første omgang vil det bli reflektert rundt historiekonstruksjon, da i lys av objektiv og subjektiv historie. Deretter vil ABBs forståelse av identitetskonstruksjon bli drøftet. Her vil oppgaven forsøke å trekke inn relevante perspektiver fra A.Assmann, J.Assmann og Stugu. ABBs selektive moralske vurdering av fortiden vil så bli behandlet. I kapittelets siste delkapittel vil jeg forsøke å vende blikket fremover, med mulige perspektiver på forebygging.

5.1 Paradokset: Dekonstruksjon og konstruksjon

Et interessant trekk med ABBs historiebruk er hvordan konseptene med konstruksjon og dekonstruksjon blir stående i kontrast med hverandre, og hvordan dette binære forholdet på mange måter kan bli betraktet som et paradoks i ABBs tilfelle, eller i det minste, en ironisk selvmotsigelse. På den ene siden har vi ABB som, i manifestets tidlige kapitler, kritiserer den etablerte historien som usann, og som videre er et produkt av kulturmarxister som bevisst undergraver europeisk identitet og kultur fra innsiden. I denne sammenhengen dekonstruerer og diskrediterer ABB etablert historie, men også det mer statiske og homogene kollektive

minnet. Det påstås at historien slik vi kjenner den er en forfalskning: en revisjonert historiekonstruksjon som apologeter tar i bruk som en form for appeasementpolitikk overfor islam. På den andre siden fungerer historiebruken i manifestet nettopp som en egen subjektiv og selektiv konstruksjon av fortiden. ABB selv hevder at dette er «den sanne historien», da i motsetning til kulturmarxistenes reviderte historie som bare tjener deres formål. Det paradoksale poenget her er nettopp hvordan ABBs historiekonstruksjon har samme funksjon som det han anklager den etablerte historien for å ha. ABBs historiekonstruksjon, på lik linje med hans kritikk, dreier seg i all hovedsak om hvordan hans historiekonstruksjon heller brukes til å underbygge hans egne formål, enn å beskrive noen former for «sann og objektiv historie slik det egentlig var», for å bruke ABBs egen formulering.

5.1.1 Sosialkonstruktivisme vs. Wie es eigentlich gewesen & den «sanne» historien

Som en forlengelse av dette paradokset kan ABBs historiekonstruksjon og -formidling bli betraktet som et godt eksempel på den lange teoretiske diskusjonen om hvorvidt historie kan skrives i objektiv tilstand. Denne debatten kan gjerne betraktes som en diskusjon mellom objektiv historie på den ene siden, og subjektiv historie på den andre. Videre er disse posisjonene muligens best kjent gjennom henholdsvis Leopold von Rankes «*wie es eigentlich gewesen ist*»¹⁸⁵ og Hayden White.

Som det ble diskutert i denne oppgavens kapitler 2.3.1 og 2.3.2 er det på den ene siden problematisk å argumentere for at det eksisterer en perfekt og objektiv sannhet i historie. For det første, da i baner som ble etablert gjennom Boobbyer i oppgavens kapittel 2.3.2, foretar alle historikere seg bevisst valg av hvilke historiske fenomener de selv ønsker å undersøke, og videre hvilke fakta eller synspunkt som blir vektlagt mest. I tillegg blir det foretatt et konkret og begrenset utvalg av kilder som undersøkelsene blir basert på. Selv om disse prosessene oftest ikke er basert på et bevisst ønske om å presentere fortiden på en bestemt måte, er det alltså en kontinuerlige vurderinger som blir lagt til grunn.¹⁸⁶ For å ta Rankes mål om å skrive historien «hvordan det egentlig var» som et eksempel her, er ikke dette mulig, ettersom historikeren forholder seg til levninger fra fortiden, og ikke fortiden direkte.¹⁸⁷ For det andre er det problematisk å hevde at historikeren befinner seg i et hermeneutisk nullpunkt, at historikeren ikke ankommer forskningsposten med eksisterende kunnskaper, holdninger, mistanker, perspektiver eller antagelser om emnet.¹⁸⁸ Denne persepsjonelle tilnærmingen er

¹⁸⁵ Melve 2010:113

¹⁸⁶ Boobbyer 2002:84

¹⁸⁷ Lenz & Nilssen 2011:17

¹⁸⁸ Fulsås 2005

også kjent som *sosialkonstruktivisme*, og brukes som en betegnelse på et perspektiv i samfunnsfagene hvor menneskers samfunnsforståelse kontinuerlig blir påvirket av, og er formet av, tidligere opplevelser i tillegg til situasjonen de befinner seg i.¹⁸⁹ Perspektivet vårt på verden avgjør hva vi ser av den. Dermed fører våre teorier om omverdenen til at historiske levninger som kan brukes som bevis- og kildemateriale alltid plasseres i en sammenheng.¹⁹⁰

På den andre siden kan denne sosialkonstruktivistiske tilnærmingen til sannhetskonseptet i historie trekkes til sitt subjektive ytterpunkt. Dette ytterpunktet kan på mange måter sies å finnes hos Hayden White, som på sin side argumenterer for at historieformidlingen som potensielt skal undersøkes må dissekteres ved nettopp å undersøke hvilken rolle språket og diskursen spiller, da for å avdekke hvilke formål historiekonstruksjonen spiller. Denne posisjonen er blitt kritisert for å være *relativistisk*, og med god grunn. Selv om Whites poeng rundt språkets påvirkning av historieformidlingen er viktige for å kunne reflektere rundt samfunnsaktørers (inkludert våre egne) historieformidling, blir det samtidig problematisk å følge denne slutningen helt ut til sitt subjektive ytterpunkt. For det første kan historikeren, via kritisk kildegransking, avvise ulike påstander som ikke er i overenstemmelse med kildematerialet.¹⁹¹ Vi kan altså forholde oss til en form for sannhet, en *relativ objektivitet*, ettersom en vi kan avkrefte påstander som for eksempel «Adolf Hitler levde aldri.». Eksempelet kan i utgangspunktet virke noe banalt, men premisset endrer seg ikke av den grunn. Utsagn og påstander kan dermed falsifiseres, ettersom påstander som ikke støtter seg på levninger ikke har noe belegg for å være sanne. For det andre kan vi noen ganger legge flere perspektiver sammen for å danne et mer sammensatt bilde av fortiden. I dette tilfellet blir det gjerne mer snakk om en korrelasjon mellom fortiden og våre tolkninger av den, og ikke en direkte objektiv sannhet mellom fortiden og historieskrivingen.¹⁹² For det tredje kan historie formidles fra ulike perspektiver hvor det da ikke er en nødvendighet at disse perspektivene motsier hverandre. Historieformidlingen blir da sann ut ifra dette perspektivets erkjennelsesinteresse.¹⁹³ For det fjerde kan det argumenteres at selv om historikerens sosiokulturelle bakgrunn påvirker historieskrivingen og selve tolkningsprosessen, betyr ikke dette at historieskriving i seg selv er relativistisk, hvor alle historiekonstruksjoner er likeverdige ettersom ulike perspektiver skiller ulike fremstillinger. Tvert imot. Ved å ta

¹⁸⁹ Tjora 2019

¹⁹⁰ Kjeldstadli 1999b:380

¹⁹¹ Kjeldstadli 1999b:383-385

¹⁹² Kjeldstadli 1999b:385

¹⁹³ Kjeldstadli 1999b:386

utgangspunkt i den sosialkonstruktivistiske tilnærmingen til historieskriving, kreves det en større grad av kompetanse og refleksjon i historiefaget¹⁹⁴, enn hvis en mer naivt antar at historiefremstilling representerer «den objektive fortiden slik den faktisk var». Dermed kan nettopp en slik tilnærming til historieskriving diskreditere og avkrefte historiefremstillinger som på sin side hevder å sitte med den historiske sannheten, og videre undersøke og peke på fremstillingens tendenser innen historiebruk. Denne akademiske kompetansen og bevisstgjøringen Lenz & Nilssen skisserer henger på mange måter sammen med Boobys tidlige poeng fra oppgavens kapittel 2.3.2, at god historieskriving krever et høyt nivå av moralsk integritet og en selvbevisst, selvdisiplinert og selvkritisk skribent. Uten disse grunnleggende egenskapene, vil bevis- og kildematerialet bli manipulert til å passe inn i forfatterens moralske eller politiske overbevisning.¹⁹⁵

Ser vi ABBs påstander om hans historiefremstilling som «den sanne historien» i lys av en slik teoretisk drøfting blir det videre klart hvorfor en slik påstand blir svært problematisk. Dette todelte sannhet-løgn-paradigme som ABB opererer med vitner i større grad om hans svært begrensede forståelse av hva historie er, eller hva historieskriving innebærer. Konseptet med en «egentlig og sann historie» - for å bruke ABB sin formulering – kolliderer allerede a priori, før skriveprosessen i det hele har begynt.

Jeg ønsker å komme med et avsluttende poeng rundt denne tematikken: Det er viktig å se den språklige, postmoderne utviklingen som White på mange måter representerer i et historiedidaktisk lys. Selv om historieskriving i dag i bred forstand kan plasseres et sted mellom det objektive- og det subjektive ytterpunktet, fungerer Whites poeng som en vaksine mot en ukritisk tro på at historiefaget, enten i akademisk- eller minneforstand, på noen som helst måte representerer den sanne historien «slik den faktisk var». Denne erkjennelsen tvinger oss alle til å rette et kritisk blikk både mot andres historieformidling, men spesielt mot våre egne historieførståelser og -fremstillinger.

Et annet interessant perspektiv på ABBs sannhetsforståelse kommer fra den akademiske konspirasjonsteoretiske litteraturen. I boken *Hva er konspirasjonsteorier* diskuterer forfatterne Asbjørn Dyrendal og Terje Emberland flere temaer knyttet til konspirasjonsteorier, deriblant forholdet mellom konspirasjonsteorier og ekstremisme. En interessant forbindelse mellom ekstremisme og konspirasjonsforestillinger kan etableres gjennom flere fellestrekk i

¹⁹⁴ Lenz & Nilssen 2011:22

¹⁹⁵ Boobys 2002:107

tankemåte. Ifølge forfatterne preges både ekstremisme og konspirasjonstenkning av det samme apokalyptiske synet på samfunnsutviklingen, det rigide tankemønsteret preget av mistro og den dualistiske inndelingen av verdenen i venner og fiender.¹⁹⁶ Videre tilfredsstillende også konspirasjonsteorier viktige forklaringsbehov for personer med avvikende og marginale oppfatninger. Konspirasjonsteoriene forklarer hvorfor «sannheten» man mener å forvalte ikke har fått allmenn aksept. I den konspiratoriske tankegangen skyldes dette ikke annet enn at sannheten blir bekjempet og undertrykt av destruktive krefter i samfunnets midte.¹⁹⁷ I ABBs tilfelle er det nettopp kulturmarxistene som forfalsker og reviderer den «sanne historien». I denne sammenhengen blir ABBs historiefremstilling mindre oppsiktsvekkende dersom den blir betraktet i et konspiratorisk perspektiv. Historiefremstillingen i manifestet blir på denne måten brukt som et redskap for å forklare konspiratoriske og destruktive skjulte krefter i samfunnet, og dermed ikke en direkte redegjørelse av ABBs epistemologiske forståelse av historiefaget som sådan. Fremstillingen blir ikke mindre problematisk av den grunn, men den blir mindre oppsiktsvekkende, og muligens mer forutsigbar.

5.2 Forståelsen av identitetskonstruksjon

Som det er blitt forsøkt etablert i analysekapittelet i denne oppgaven, preges store deler av ABBs historiebruk i manifestet av identitetskonstruksjon. Det vil derfor være sentralt å kunne drøfte dette aspektet ved hans historiebruk på en grundig og tilfredsstillende måte. I denne sammenhengen vil det være interessant å reflektere rundt ABBs forståelse av hva identitet er og hvordan identitet skapes, samt forsøke å trekke noen oppsummerende linjer om hvilke identiteter som konstrueres gjennom historiebruken og hvordan disse identitetene kan sees i lys av andre teoretisk felt.

I denne oppgavens teorikapittel, nærmere bestemt kapittel 2.1.2 og 2.2, ble det presentert ulike perspektiver på hvordan identitet kan forstås og hvordan identitet skapes. Blant annet ble A.Assmanns perspektiver på minner og identitet presentert. Sentralt i resonnetet er det at mennesker ikke handler og eksisterer utelukkende som enkeltpersoner som omtaler seg selv som «jeg», vi opererer også som deltakere og medlemmer av et større sosialt nettverk eller rammeverk. Vi mennesker blir en del av et større vi-fellesskap. Disse fellesskapene kan variere ut ifra hva som er fellesskapets felles fundament, men også i fellesskapenes omfang. For å føle en tilhørighet til et vi-fellesskap må individer gjenkjenne seg i eller delta i fellesskapets historie. Denne historien har selvsagt større tidsmessig rekkevidde enn

¹⁹⁶ Dyrendal & Emberland 2019:124

¹⁹⁷ Dyrendal & Emberland 2019:124-125

individenes livsløp. Gjennom denne tilnærmingen til identitet må historien læres og internaliseres, og bare gjennom denne prosessen skapes det en felles identitet som binder individer sammen til et «vi». Gjennom en slik kanonisering av kulturen muliggjøres, ifølge A.Assmann, en form for kontinuitet og en felles identitet. Kulturen forstås dermed i lys av at minnene og identitetene manifesterer seg eller institusjonaliserer seg i mer statiske objekter eller sedvaner. Her fyller begrepet *minnekultur*, A.Assmanns *memorial signs*, og J.Assmanns *kulturelle minner* i stor grad samme funksjon. Denne internaliseringen av minner som A.Assmann trekker fram er særlig tydelig i ABBs referanse til 1950-talls samfunnet¹⁹⁸, hvor han blant annet skriver: «Most Europeans look back on the 1950s as a good time. Our homes were safe, to the point where many people did not bother to lock their doors.»¹⁹⁹

Internaliseringen er så svært tydelig ettersom ABB bruker ordene «our homes were safe», selv om ABB selv ikke levde på 50-tallet. Han bruker ordet «our» - våre – i stedet for å ordlegge seg i andre baner, som for eksempel kunne ha vært «the homes during the 1950s were safe».

I tillegg kan det sies at ABB opererer med ulike strategier for hvordan de ulike identitetene gjennom historiebruken etableres. Identitetsetableringen av ABBs vi-fellesskap, altså det kristne Vest-Europa, og etableringen av kulturmarxistene som indre fiender preges av en reetablering og rekontekstualisering av mer eller mindre kjente historiske anekdoter, her for å bidra til etableringen av de identitetsmessige egenskapene ABB er ute etter. Defineringen av «islam» og «muslimer» og identiteten som omfavner disse preges i større grad av en diskursrettet strategi som enten tar i bruk en sterkt ladet retorikk, eller som definerer sentrale aspekter ved religionen og kulturen ved å sette opp en form for stråmannsargumentasjon som i etterkant brukes for å beskrive alle muslimer under denne stråmannsargumentasjonen. Etableringen av Muhammad som moralsk kompass innen religionen, eller betydningen av jihad, begge som representative aspekt for religionen på et overordnet plan er gode eksempler her.

Som det blant annet ble etablert i oppgavens kapittel 2.1.1 og 2.2, da henholdsvis via Bøe & Knutsen og Stugu, kan fortiden og samtiden eksistere i et skiftende forhold, hvor det kan variere hvilket tidsrom som det blir tatt utgangspunkt i: om det er fortiden som påvirker nåtiden, eller motsatt, om det er nåtiden som påvirker fortiden. Ser man ABBs identitetsforståelse og -konstruksjon i denne sammenhengen, tyder spesielt ABBs forståelse av sannhetskonseptet på at, fra hans perspektiv, det er det fortiden som står i førerposisjon,

¹⁹⁸ Denne tematikken ble presentert og behandlet i denne oppgavens kapittel 4.2.1.

¹⁹⁹ Breivik 2011:19

som da påvirker nåtiden. Fortiden, og identitetskonstruksjonen som følger av den, fungerer dermed som en absolutt kilde av viten som supplerer nåtiden med kunnskap og identitet. Her kan også Stugus perspektiver trekkes inn, som på sin side trekker fram at «historisk reflekterte individer» kan ha en mer dynamisk forståelse av forholdet mellom historie og identitet. I motsatt ende kan man da argumentere at «historisk ureflekterte individer» - om vi kan bruke et slikt begrep - kan forstå seg selv og sin egen identitet som «forutbestemt» og «gitt» i lys av fortiden, i motsetning til en forståelse hvor identitet aktivt skapes i nåtiden, da i lys av ulike forståelser av fortiden og ulike behov. Denne essensialistiske formen for identitetsforståelse har potensialet for å være ganske farlig, ettersom en slik tilnærming ikke tar hensyn til aktørskapet rundt identitet-, kultur- og historiekonstruksjon, nemlig samfunnsaktørene i nåtiden.

Ut ifra en slik forståelse av identitet vil det være utfordrende å akseptere andres definisjoner av og perspektiver på ulike identiteter, både når det kommer til perspektiver på ABBs egen identitet, samt perspektiver på andre identiteter. Som det er blitt forsøkt etablert, eksisterer ikke fortiden som en stillestående tidsalder som venter på at nåtiden skal oppdage den. Skiftende perspektiver på ulike spørsmål i nåtiden påvirker hvordan ulike samfunnsaktører betrakter og bruker fortiden. Dermed vil koblingene mellom identitet og historie alltid befinne seg i et skiftende og dynamisk landskap. Dersom ABB opererer med en forståelse av identitet som «gitt» av fortiden, hvor det er fortiden i seg selv som er kilden til hans identitetsetablering, noe som etter alt å dømme ser ut til å være tilfelle, vil en slik forståelse raskt by på store utfordringer. ABB er selv et produkt av nåtiden, og forholder seg selv til den dynamiske problematikken til identitet og historie, uavhengig om han er klar over dette eller ei. Dermed vil alle andre tolkninger av identitet som ikke samsvarer med hans definisjoner og forståelse bli utelukket. Skiftende selvoppfatning og en flerstemt identitetsetablering, da spesielt i et flerkulturelt samfunn, vil dermed bli en umulighet, hvis det er en forståelse av at det er fortiden i seg selv som legger føring på nåtiden som ligger til grunn.

Et interessant poeng videre blir at ABBs manifest i seg selv, da med historiebruken som følger med, eksisterer som en form for historiekultur. For å ta i bruk et gjennomgående begrep i minneteorien, som i stor grad påvirker og bidrar til å etablere former for identiteter, kan ABBs manifest i seg selv betraktes som et eget kulturelt minne, da for kontrajihadistiske- eller høyreekstreme miljøer. Historiebruken og identitetskonstruksjonene er manifestert og objektifisert nettopp gjennom manifestet. ABBs manifest fungerer derfor som et kulturelt og identitetsfylt redskap i seg selv. Dette argumentet forsterkes ytterligere ettersom terrorsiktede

har vist til ABBs manifest som inspirasjon og legitimasjon for deres handlinger, hvor Brenton Tarrant fra terrorangrepet i New Zealand i 2019 er et eksempel. Det faktum at ABB i forsvinnende liten grad nevner europeisk kolonialisme eller europeisk religionskriger for eksempel, bidrar igjen ytterligere til å etablere manifestet som et eget kulturelt minne. Slike eksempler kunne ha bidratt til å nyansere ABBs historiefremstilling, men blir i stedet et klart eksempel på ikke-bruk av historie. Dermed etableres det videre en felles identitet blant kontrajihadister og høyreekstreme, med deres felles kollektive minner om islams kontinuerlige vold manifestert i ABBs manifest. Minnene som etableres i manifestet kan selvsagt, og bør selvsagt, kritiseres og dissekeres, noe denne oppgaven på mange måter er et bidrag til. Ettersom fortiden, historie og minner potensielt kan brukes for å skape hatefulle, diskriminerende og illevarslende diskurser, da med tanke på Hobsbawns perspektiv fra introduksjonskapittelet²⁰⁰, bør alle fortidsfremstillinger eller representasjoner, inkludert ulike typer minner og historie, leses eller analyseres kritisk.

I likhet med forrige delkapittel, kan også ABBs identitetsforståelse også sees i lys av det konspirasjonsteoretiske fagfeltet. Som det kort ble etablert i denne oppgavens kapittel 3.1.2, er det et vanlig fenomen at mennesker i ulike sammenhenger sammensverger seg med eller mot andre. Vi planlegger og samarbeider om saker som vi gjerne holder hemmelig for andre. I disse tilfellene handler det ofte om å skaffe oss selv eller vår gruppe ekstra goder eller fordeler, også på andres bekostning. I lys av dette fundamentet, blir en viss grad av konspirasjonstenkning helt normalt, og kan i balansert forstand være et evolusjonært fortrinn, som gjør oss i stand til å antyde faren før den inntreffer. Men det handler her om, som med det meste, å finne et balansepunkt.²⁰¹ Det vil være uheldig å være så positiv innstilt til andre mennesker at man blir lurt, samtidig som det er uheldig å være så mistenksom at man gjør alle andre til fiender. I denne sammenhengen argumenterer Dyrendal & Emberland for at konspirasjonsteorier preges av en opplevelse av en trussel mot det identitetsfellesskapet vi mener vi tilhører.²⁰² I likhet med Stugu, viser også Dyrendal & Emberland til at en del av ens egen identitetskonstruksjon er å definere hva vi ikke er, altså hva som kan definere andre. I denne sammenhengen utvider Dyrendal & Emberland argumentasjonen noe, og hevder videre at vi tenker enklere om «de andre» enn om våre egne. Ifølge forfatterne ser vi færre nyanser og forskjeller i den andre gruppen, og konsekvensene blir at «de andre» kan bli betraktet som

²⁰⁰ Hobsbawm 1997: kap. 1, avsn. 8

²⁰¹ Dyrendal & Emberland 2019:43

²⁰² Dyrendal & Emberland 2019:43

en homogen gruppe med én vilje.²⁰³ Denne tilbøyeligheten blir beskrevet som naturlig, da som et eksempel på det som innen psykologien kalles den grunnleggende attribusjonsfeilen: Vi tenker oftere at handlingene til medlemmene av utegruppen er styrt av personlige trekk, i stedet for situasjonelle og eksterne årsaker. Dermed blir det lettere å attribuere «de andre» mistenkelige, hemmelige og destruktive motiver.²⁰⁴

Det balansepunktet som Dyrendal & Emberland skisserer som en nødvendighet, er ellers vanskelig å argumentere for eksisterer i empirimaterialet. I tråd med flere av punktene som bli løftet fram av Dyrendal & Emberland, blir islam etablert som en homogen og enhetlig masse som kontinuerlig har presset mot Europas murer. Identitetene av Europa og av islam som store sivilisasjoner støtter videre opp under dette argumentet, da spesielt i islams tilfelle. Videre kommer det også fram i empirimaterialet et klart skille mellom en fiende og frende. Det Europa som motsatte seg islam blir gitt prestisje og løftet frem, samtidig som kulturmarxistene etableres som en indre fiende, og hvor islam etableres som en ytre fiende, begge med destruktive mål mot det europeiske kontinentet som blir etablert.

Som et avrundende punkt rundt denne tematikken, vil det å konkludere med at ABB påvirkes av, eller er et produkt av, konspirasjonstenkning og konspirasjonsteorier, på ingen måte bli betraktet som et revolusjonerende funn. Dette forholdet er blitt etablert ved utallige tilfeller tidligere. Det som er interessant derimot, er hvordan denne konspiratoriske undertonen i stor grad legger føringer på historiebruken, og videre hvordan denne historiebruken danner grunnlaget for ABBs identitetskonstruksjon, som i stor grad preges av mistro og mistenksomhet til en stor og homogen gruppe som løst kan kalles «islam». Etableringen av en form for felles islamsk identitet via historiebruken i manifestet rommer et ytterst fåtall muslimer, og blir videre problematisk ettersom inkluderingsflaten til denne identitetsetableringen går over et enormt geografisk område og et tidsspenn på om lag 1400 år. Ettersom ABB etablerer en kontinuerlig rød tråd gjennom disse 1400 årene og over dette geografiske området, ender hele denne homogene islamske identitetsetableringen opp som et fiktivt verktøy, uten et pragmatisk rotfeste i virkeligheten. Dette verktøyet brukes for å ekskludere og mistenkeliggjøre alt og alle som assosieres med denne enorme identitetsetableringen.

²⁰³ Dyrendal & Emberland 2019:44

²⁰⁴ Dyrendal & Emberland 2019:44-45

Det siste, men også interessante, perspektivet som vil bli trukket inn kommer fra professor i interreligiøse studier ved Universitetet i Oslo, Oddbjørn Leirvik. Leirvik kaller fremstillingen med «det kristne vesten» mot «islam», her med et retrospektivt blikk på korstogene, for «ei anakronistisk forenkling». Med dette argumenterer Leirvik at kristne islamkritikeres - samt muslimske kristendomsskeptikeres – minner om korstogene er preget og overstyrt av en langt nyere erfaring, nemlig den vestligkristne imperialismen som la store deler av den muslimske verden under europeisk kontroll.²⁰⁵ ABB og hans historiebruk kan i denne sammenhengen bli betraktet som et lite oppsiktsvekkende resultat av geopolitiske trefninger mellom tidligere imperialiststater og deres kolonier i Midtøsten.

5.3 Moralsk språkbruk og -utvalg av historiske hendelser

Ifølge forsker ved Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter Cora Alexa Døving, kan islamofobi på mange måter betraktes som en mer stueren form for ekskludering i den offentlige debatten.²⁰⁶ Det ene argumentet som trekkes fram for å forklare hva som gjør at islamofobien fremstår som mer stueren, er at islamofobien i større grad kan bli oppfattet som mer intellektuell. Ifølge forfatteren kommer mange av bidragsytere til den islamofobe diskursen både fra akademia, journalistikken og fra debattsirkler. At sentrale bidragsytere fra disse bakgrunnene holder foredrag ved prestisjefylte universiteter og deltar i talkshows, bidrar til å gi islamofobien en karakter av å tilhøre *mainstream*.²⁰⁷ Jeg vil gjerne ta med dette punktet videre og sette det inn i ABBs kontekst, da spesielt med tanke på moralsk diskurs og -utvalg.

I korte trekk kan det argumenteres for at ABB intellektuelt feiler på både språkbruk og utvalg. I ABBs historiebruk beskrives historiske aktører som plyndrere, krigere og mordere på den ene siden, og motstandsmenn og helter på den andre. Som det er blitt etablert i oppgavens kapittel 2.3.2, eksisterer det en bred enighet blant historikere at det å dele inn historien og dens aktører inn i helter og skurker ikke fører til noen former for økt kunnskap eller innsikt om fortiden. Slike åpenbare og subjektive moralske vurderinger er uadskillelig knyttet til nåtiden, og bidrar videre til å sette et presentistisk preg på fortiden. Samtidig som islams fremstøt karakteriseres ved hjelp et sterk ladet språk, preges europeisk fremstøt mot det osmanske riket på 1800-tallet og 1900-tallet av en større grad av nøytralt og upartisk språk. Denne selektive språkbruken fører til at historiekonstruksjonen til ABB i sin helhet blir alt annet enn nøytral og upartisk. Ved å fremstille islams historie - ved hjelp av et sterkt og

²⁰⁵ Leirvik 2012:84-85

²⁰⁶ Døving 2012:92-93

²⁰⁷ Døving 2012:93

deskriptivt språk – som horrible hendelser, samtidig som europeiske handlinger eller reaksjoner beskrives med en mer nøytral retorikk, skapes et bilde av fortiden som preges av sterk ubalanse, hvor historiekonstruksjonen heller brukes til å underbygge ABBs formål, enn å beskrive noen former for «sann og objektiv historie slik det egentlig var» - for å ta i bruk ABBs retorikk. Som det er blitt poengtert tidligere i oppgaven, eksisterer ikke denne «sanne og objektive historien». Dersom dette derimot var ABBs originale målsetning, kan heller ikke historiefremstillingen til ABB bli betraktet som en form for nyansert, kritisk eller reflekterende fremstilling av fortiden, igjen fordi historiekonstruksjonen heller brukes til å underbygge ABBs formål.

Gjennom ABBs utvalg av historiske hendelser fremstilles islam som en kontinuerlig og iboende voldelig religion som gjennom historien har utført grufulle handlinger. Denne fremstillingen nyanseres på ingen måte. Europeisk kolonialisme nevnes i forsvinnende liten grad, og negative religiøse aspekter ved kristendommen nevnes heller ikke. Dersom historie og identitet skulle ha blitt fremstilt på samme måte i andre tilfeller, da etter samme logikk som brukes i ABBs historiebruk, ville man blant annet kunne ha dømt dagens kristne for religionskrigene på 1600-tallet, dømme dagens skandinaver for vikingenes plyndring i vikingperioden, dømme dagens europeere for 450 år med kolonihistorie, eller å dømme det som løst sammensatt kan kalles for «europeere» for holocaust, ettersom nazistene var europeere. Det er åpenbart at slike homogene og generaliserende fremstillinger, som etablerer en kontinuerlig og statisk identitet fra fortiden til nåtiden, ikke holder vann. Responsen fra ABB ville muligens ha dreid seg om det som ABB betrakter som kontinuerlige ved islam, nemlig begrepet *jihad*. Det som videre blir problematisk med denne kontinuiteten, er at det i mine eksempler ikke vil være vanskelig å finne en eller annen form for kontinuitet som jeg kunne ha attribuert mine homogene og generaliserende fremstillinger til.

Som det er blitt nevnt tidligere, er det ikke blitt tatt noen former for kvalitative vurderinger om hendelsene som ABB viser til faktisk har funnet sted eller ei. Dersom vi tar utgangspunkt i at disse tilfellene faktamessig stemmer, bidrar uansett det selektive utvalget, og den språklige fremstillingen av dette utvalget, til å heller plassere ABB innenfor et subjektivt minnelandskap, enn innenfor respektert og anerkjent intellektuelt arbeid. På denne måten vitner ABBs historiebruk om hvordan han selv på mange måter tilhører et høyreekstremt eller kontrajihadistisk minnefellesskap, hvor eksisterende kulturelle- eller kollektive minner fra det høyreekstreme- eller kontrajihadistiske miljøet gjenbrukes.

Dersom denne språklige fremstillingen er bevisst selektiv fra ABB side, blir det videre lettere å plassere han innenfor en form for manipulatorisk pseudohistorie. Dersom den språklige fremstillingen er ubevisst selektiv, hvor ABB som skribent ikke er klar over denne enorme problematikken, bidrar det videre til å distansere ABB og hans manifest fra et godt, nyansert og reflektert intellektuelt arbeid.

Selv om det ikke er blitt tatt et kvalitativt standpunkt til ABBs kildebruk, vil den overfladiske observasjonen av tvilsomme kilder som jihadwatch.org, arabnews.com og brusselsjournal.com med flere blir tatt i bruk, ikke komme ABB til gode.

For et mer eller mindre trent øye blir det særdeles åpenbart at ABBs tekst på ingen måte kan betraktes som en form for godt, seriøst og kritisk akademisk arbeid. Historiebruken vitner i stedet om et stykke arbeid som heller søker å underbygge en forutinntatt konklusjon og mistro, enn å belyse «den egentlige historiske sannheten» som ABB hevder å være innehaver av, men som i realiteten er en umulighet.

5.4 Kontrajihadismens mål om å forhindre radikal islamisme – vårt mål om å forhindre begge

På sett og vis - sett bort fra de konspiratoriske understrømningene, forakten for de kulturmarxistiske indre fiendene, i tillegg til den generaliserende historiebruken som ligger nedfelt i manifestet – kan terroren 22.juli og manifestet bli betraktet som et desperat og forkastelig forsøk på å forhindre og stoppe radikal islamisme. I likhet med dette målet, er det et forsvinnende fåtall ellers i samfunnet som faktisk ønsker en oppblomstring av radikal islam. Ifølge Plattform, som er et tverrinstitusjonelt samarbeid mellom fagmiljø innen politi, kommuner og forskning som arbeider for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme i samfunnet, vil et inkluderende nærmiljø hvor alle kan delta ut fra egne ressurser og interesser virke sosialt forebyggende mot utstøtning, marginalisering, kriminalitet og andre følelser av utenforskap.²⁰⁸ I denne sammenhengen kan ABB, terroren og manifestet bli sett på som et tragisk paradoks. Det kan argumenteres at ABBs og hans meningsfellers ord og handlinger på denne måten bidrar til å marginalisere muslimer, og dermed bygge opp under ekstrem islamisme. Terroren og retorikken fra kontrajihadismen kan dermed bidra til at muslimer bærer på en følelse av utenforskap og marginalisering.

²⁰⁸ Plattform u.å b

Forfatteren bak masteravhandlingen *Nynazisme på nett: En studie av historiebruk på Vigrid og Nordfronts nettsteder* Ellen Nygard, konkluderer avslutningsvis med:

For å kunne forhindre denne formen for partisk assimilasjon, hvor vi avfeier påstander som ikke stemmer overens med vår virkelighetsoppfatning, kreves kunnskap. Kunnskap er det sterkeste våpenet mot et radikalisert samfunn. Gjennom et økt fokus på kunnskap om fortiden og på historiebevissthet, vil nynazistiske grupper som Vigrid og Nordfront ha vanskeligheter med å få gjennomslag for sine historier og sitt virkelighetssyn. Ved å eksplisitt synliggjøre hvilke metoder og teknikker nynazister og andre høyreekstreme bruker til å formidle historie på Internett, vil vi kunne styrke de kommende generasjoners kritiske sans i møte med formidlinger, særlig på Internett.²⁰⁹

Jeg vil argumentere at denne konklusjonen er god, men samtidig lite nyansert. Etter mitt syn vil kunnskap om historiedidaktikk og -metodikk være mer presist. Det vil ikke nødvendigvis være hjelpsomt med kunnskap om historiske hendelser dersom samfunnsaktører på godt og vondt kan ta i bruk historie og minner på ulike måter med ulike hensikter. I denne utfordringens mer uskyldige utfall kan nasjoners kollektive forståelse av fortiden plasseres. I utfordringens mer illevarslende utfall finner vi subjektiv historieskriving slik som i ABBs tilfelle. Derfor vil det være særdeles viktig med en bredere bevissthet til hvor subjektivt historiefaget i realiteten er, og hvorfor historiefaget tilhører humaniora og ikke naturvitenskapen. Det er bare igjennom et åpent, utforskende og analytisk utgangspunkt historie som fenomen og akademisk disiplin kan nærme seg det objektive sluttproduktet vi så sårt søker når vi leter etter den «sanne historien slik den faktisk var», selv om dette objektive sluttproduktet i realiteten ikke er oppnåelig.

6. Konklusjon

Denne studien har tatt sikte på å undersøke historiebruken i ABBs manifest, mer spesifikt i manifestets introduksjonskapittel og manifestets bok 1. Trekk og tendenser fra kontrajihadistisk og høyreekstrem historiebruk på overordnet plan er allerede kjent via blant annet Nygård (2015), Melkevik (2013) eller Strømmen (2011). Dermed har ikke denne oppgaven tatt sikte på å undersøke kontrajihadistisk- eller høyreekstrem historiebruk som fenomen, men heller historiebruken hos ABB ved å ta i bruk manifestet som empirimateriale. Samtidig ville fokuset for min del bli rettet mot diskursen som blir brukt, og hvorvidt denne diskursen legger rammene for historiekonstruksjonen i manifestet. På denne måten søker

²⁰⁹ Nygård 2015:130

oppgaven min å bidra til å gå i dybden på historiebruk og dens forhold til diskurskonstruksjon, da spesielt i ABBs anliggende.

Videre vil hovedfunnene i oppgaven bli presentert i tandem med svar på forskningsspørsmålene. Hovedfunnene, som på mange måter presenteres som svar på forskningsspørsmålene, vil samlet sett fungere som et svar på selve problemstillingen. Deretter vil det bli presentert forslag til videre forskning innen feltet.

6.1 Hovedfunn & svar på forskningsspørsmål og problemstilling

Problemstillingen som oppgaven har tatt sikte på å besvare er den følgende:

«Hvordan brukes historie i introduksjonskapitlet og i bok 1 av Anders Behring Breiviks manifest?»

For å kunne svare på denne problemstillingen, noe som vil være noe av formålet med dette avsluttende kapitlet, vil det bli tatt utgangspunkt i forskningsspørsmålene som har dannet grunnlaget for oppgaven. Hensikten her er ikke å komme med en lang og utfyllende repetisjon av alle funn og drøftinger, men heller å oppsummere funnene og drøftingene i kortfattet form i et samlet avsluttende kapittel. Dermed anmoder jeg om å se gjeldende kapitler for en mer gjennomgående presentasjon og drøfting av funn og refleksjoner. Forskningsspørsmålene som oppgaven har tatt sikte på å besvare er de følgende:

- *Hvordan forholder ABB seg til historiefagets epistemologiske utgangspunkt om objektivitet og subjektivitet?*
- *Hvordan brukes historie for å etablere ulike identiteter?*
- *Hvilken historisk fremstilling konstrueres av islam og muslimer?*
- *Hvordan forholder ABB seg til moralske vurderinger av fortiden?*

Allerede innledningsvis i manifestet etablerer ABB at noe av formålet med historiefremstillingen hans er å fortelle «den sanne historien om islam», ettersom historien slik vi kjenner den ifølge ABB er en bevisst forfalskning og revidering av historien. På denne måten etablerer ABB både at en absolutt objektiv og sann historie i det hele eksisterer, men også at ABB selv er innehaver av denne objektive sannheten. Som det er blitt drøftet ved flere anledninger i oppgaven, blir dette en problematisk posisjon å stå inne for innen en historiografisk setting.

Jeg vil hevde at store deler av manifestets historiebruk sirkler rundt konstruksjonen av ulike identiteter. Etter mitt syn er det særlig tre adskilte identitetsbåser som etableres. Disse er (1)

en indre fiende bestående av kulturmarxister, (2) et større kristeneuropeisk vi-fellesskap som forfatteren selv er en del av og (3) etableringen av en omfattende, homogen og kontinuerlig islamsk trussel. Ifølge ABB eksisterer det såkalte kulturmarxister skjult innad i politikken og i academia som søker å dekonstruere europeiske kulturer, identiteter og stater. Det er ifølge ABB disse kulturmarxistene som er årsaken til at islam igjen utgjør en eksistensiell trussel, og det er kulturmarxistene som står bak forfalskningen av historien. Det kristen-europeiske identitetsfellesskapet som ABB etablerer har fungert som sivilisasjonens fremste frontfigur og beskytter gjennom historien. Det kristne Europa har ifølge ABB hatt en særegen og selvkritisk stilling, da spesielt i motsetning til «den islamske sivilisasjonen». Denne spesielle egenarten gjorde det mulig for det kristne Europa å finne opp den mekaniske klokken samt teleskopet. Samtidig som «den islamske sivilisasjonen» angrep Europas murer, var det det kristne Europa som slo angriperne tilbake, da ved flere anledninger. Etableringen av disse to formene for identitet blir i stor grad gjort ved å rekontekstualisere mer eller mindre kjente historiske hendelser for å underbygge ABBs argumentasjon.

Etableringen av en samlet form for muslimsk identitet gjøres i stor grad ved å ta i bruk retoriske verktøy. Her vil jeg argumentere at ABB blant annet tar i bruk en form for stråmannsargumentasjon, hvor han etablerer og angriper en stilling som ikke holdes av mange muslimer. Fremstillingen preges av en sterk mistro og mistenksomhet, hvor ABBs definisjon av islam bidrar til å etablere islam som en kontinuerlig trussel gjennom 1400 år med historie. Her blir begrepet *jihad* brukt som selve grunnmuren i ABB historiekonstruksjon, hvor muslimers «plikt» og «sanne natur» knyttes til jihad, her som en rød tråd eller en fellesnevner gjennom hele islams historie – fra Muhammads tidlige militærpolitiske ekspansjon til terrorangrepet 11. september 2001 i New York. Dermed blir mennesker over et tidsrom på om lag 1400 år, og over et enormt geografisk område – fra Marokko i vest til Pakistan i øst – plassert i den samme identitetsmessige båsen «islam». På denne måten etableres den islamske identiteten via en enorm historisk- og geografisk generalisering.

Ut i fra historiebruken som ligger nedfelt i manifestet, da spesielt via ABBs sannhet-løgn-forståelse av historie, peker denne historiebruken i retning av at ABB opererer med en form for essensialistisk identitetsforståelse, med identitet som «forutbestemt» og «gitt» i lys av fortiden. Denne formen for identitetsforståelse har potensialet for å være ganske farlig, ettersom en slik tilnærming ikke tar hensyn til aktørskapet rundt identitet-, kultur- og historiekonstruksjon, nemlig samfunnsaktørene i nåtiden. Ut ifra en slik forståelse av identitet vil det være utfordrende å akseptere andres definisjoner av og perspektiver på ulike

identiteter, både når det kommer til perspektiver på ABBs egen identitet, samt perspektiver på andre identiteter.

Som et fellestrekk gjennom hele historiekonstruksjonen til ABB kan en svært selektiv moralsk vurderingen av historien trekkes frem, hvor denne moralske favoriseringen kommer tydelig fram gjennom den språklige fremstillingen av ulike aktører gjennom historien. Islams fremrykninger blir ofte beskrevet ved et sterkt negativt ladet språk, hvor ord som *onslaught*, *plundered*, *stripped the conquered areas* og *destroyed* brukes for å beskrive fortidshendelsene. Denne retoriske fremstillingen står i sterk kontrast til hvordan korstogene fremstilles, da fra et kristen-europeisk perspektiv. Her maner ABB til at vi må forstå korsfarernes plyndring av Jerusalem i lys av sin samtid, noe som ABB selv ikke gjorde i sin egen fremstilling av islam gjennom historien. Samtidig preges europeiske fremstøt mot det osmanske riket av en mer nøytral fremstilling, noe som videre underbygger ABBs sterkt selektive moralske vurdering og fremstilling.

Samlet sett kan historiebruken i ABBs manifest beskrives som et forsøk på å underbygge en forutinntatt konklusjon, som i stor grad preges av identitetsetablering gjennom et selektivt utvalg av hendelser som beskrives gjennom en selektiv og moralsk dømmende retorikk.

I mastergradsavhandlingen til Nygård (2015) om Vigrig og Nordfronts historiebruk konkluderer forfatteren blant annet med at:

«De [Vigrig og Nordfront] plukker ut enkeltdeleer for og så sette de inn i en kontekst hvor de gir mening, uavhengig av normer, etiske og moralske retningslinjer. De plukker ut de delene som stemmer overens med deres virkelighetsbilde, og lukker øynene for det som er motstridene.»²¹⁰

I tillegg trekker Nygård fram at:

«Måten gruppene trekker konklusjoner som baserer seg på ett enkeltstående perspektiv, vitner om en tilsynelatende naiv og doksisk historisk forankring. De deler verden inn i absolutte og totale enheter; én konspirasjon, én sannhet og én løgn.»²¹¹

Samtidig konkluderer også Melkevik (2013), i masteravhandlingen om kontrajihadistisk historiebruk, blant annet at:

«Videre legger kontrajihadistene stor vekt på jihad, og spesielt den krigerske siden av jihad. Spesielt legges det her vekt på historier fra Muhammads og hans etterfølgeres tid, og denne perioden blir ikke plassert i en historisk kontekst, men blir generalisert til å gjelde også i våre dager. Denne

²¹⁰ Nygård 2015:129

²¹¹ Nygård 2015:128

generaliseringen er essensiell også i konstruksjonen av en kontinuitet i konflikten mellom islam og Vesten.»²¹²

Det er gjerne ikke særlig oppsiktsvekkende å konkludere med at ABB har flere klare fellestrekk ved både høyreekstrem- og kontrajihadistisk historiebruk, jamfør en selektiv utvelgelse med fokus på «den sanne historien» i Vigrid og Nordfront sitt anliggende, og konstruksjonen av en kontinuerlig islamsk trussel i en kontrajihadistisk sammenheng.

Det denne oppgaven til gjengjeld bidrar med, er i første omgang å si noe mer konkret om historiebruken som ligger nedfelt i ABBs manifest. Videre bidrar også denne oppgaven med å synliggjør den sentrale diskursmessige dimensjonen i historiefremstillingen, og hvordan dette språklige rammeverket kan etablerere selve grunnlaget for ulike fremstillinger av fortiden. I ABBs tilfelle følger diskursen kontinuerlig med, både når det gjelder hvordan ulike identiteter blir fremstilt og forstått, men også hvordan språket avslører en underliggende og selektiv moralsk vurdering av historiske hendelser. I tillegg poengteres det hvordan manifestet i seg selv videre fremover vil kunne fungere som et samlende kulturelt minne blant høyreekstremer og kontrajihadistiske minnekulturer, hvor manifestet i seg selv kan sies å omfavne en begrenset og statisk identitetsforståelse.

6.2 Forslag til videre forskning

På et generelt plan vil det etter mitt syn være interessant og nødvendig med flere historiebruksundersøkelser, spesielt innen ekstreme og radiale sirkler, da på tvers av en tradisjonell venstre-høyre-akse innen politikken. Ved å studere og forstå ekstreme og radikale former for historiebruk, kan funnene i slike studier fungere som samfunnsmessige vaksiner mot slike miljøer, da med tanke på miljøenes historiske referanser og hvordan disse fortidsreferansene påvirker mottakeren. Konklusjoner på hvorvidt det vil være fellestrekk eller store ulikheter mellom ulike former for ekstrem historiebruk vil være interessante funn i seg selv, hvor svaret på slike analyser videre kan brukes til å demme opp for ekstremisme i ulike former, da for eksempel gjennom undervisningsopplegg i skoler eller liknende. På denne måten kan studier av radikale og ekstreme former for historiebruk tjene et større samfunnsmessig formål.

Slik det ble presentert innledningsvis i oppgaven, gjennom PST sin vurdering av trusselbildet i Norge for 2020, har aktiviteten blant høyreekstremer tatt seg opp. I den sammenheng ville det videre vært interessant å undersøke en høyreekstrem minnekultur i en bredere kontekst,

²¹² Melkevik 2013:84

ettersom man kan skimte et omriss av flere fellestrekk av en slik minnekultur. Spesielt interessant hadde en slik undersøkelse vært i lys av sosiale medier. Hvilken minnekultur kommer fram på generell basis? Hvilke referanser tas i bruk? Hva er innholdet i disse referansene? Hvordan blir referansene tatt i bruk og til hvilken hensikt? Slike spørsmål vil være sentrale for å videre kunne kartlegge, forstå og forebygge særlig ekstreme minnekulturer.

8. Referanseliste og vedlegg

8.1 Referanseliste

- Assmann, A. (2008a). Canon and Archive. I A. Erll & A. Nünning (Red.), *Cultural memory studies: an international and interdisciplinary handbook* (s. 97 - 108). Berlin: Walter de Gruyter.
- Assmann, A. (2008b). Transformations between History and Memory. *Social Research*, 75(1), 49 - 72.
- Assmann, J. (1995). Collective Memory and Cultural Identity. *New German Critique*, 65, 125 - 133. Hentet fra www.jstor.org/stable/488538. doi: 10.2307/488538
- Assmann, J. (2011). Communicative and Cultural Memory. I P. Meusburger, M. Heffernan & E. Wunder (Red.), *Cultural Memories - The Geographical point of view* (s. 15 - 28). London & New York: Springer.
- Boobbyer, P. (2002). Moral Judgements and Moral Realism in History. *Totalitarian Movements and Political Religions*, 3(2), 83 - 112. doi: 10.1080/714005478
- Breivik, A. B. (Red.). (2011). *2083 – a European Declaration of Independence*: Upublisert kompendium.
- Bøe, J. B. & Knutsen, K. (2012). *Innføring i historiebruk*. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlaget.
- Dessingué, A. (2015). From Collectivity to Collectiveness: Reflections (with Halbwachs and Bakhtin) on the Concept of Collective Memory. I S. Kattago (Red.), *The Ashgate Research Companion to Memory Studies* (s. 89-101). Surrey: Ashgate Publishing Limited.
- Dessingué, A. (2020). Developing Critical Historical Consciousness: Rethinking the Dynamics between History and Memory in History Education. *Nordidactica – Journal of Humanities and Social Science Education*, 1, 1-17.
- Dyrendal, A. & Emberland, T. (2019). *Hva er konspirasjonsteorier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Døving, C. A. (2012). "Norge snikislamiseres". I S. Indregard (Red.), *Motgift: Akademisk respons på den nye høyreekstremismen* (s. 87 - 96). Oslo: Flamme Forlag & Forlaget Manifest.
- Emberland, T. (2019). «HAT OG DEL» - Om arbeiderpartihat, konspirasjons-snakk, subversjonsmyter og Sylvi Listhaug. *Arr - Idéhistorisk tidsskrift*, (3). Hentet fra <https://arrvev.no/artikler/hat-og-del>.
- Folkenborg, H. R. (2018). *Én fortid - mange fortellinger: Introduksjon til historiebruk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Fritze, R. H. (2009). *Invented knowledge: False history, fake science and pseudo-religions*. London: Reaktion Books Ltd.

- Fulsås, N. (2005). Historie og forteljing. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 22(3). Hentet fra https://www.idunn.no/nnt/2005/03/historie_og_forteljing.
- Gardell, M. (2011). *Islamofobi* (Norsk utg.). Oslo: Spartacus Forlag.
- Gee, J. P. (2011). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and method* (3. utg.). New York & London: Routledge.
- Hobsbawm, E. (1997). *On History*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Hoffman, C. & Moe, V. (Red.). (2017). *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017: Befolkningsundersøkelse og minoritetsstudie*. Oslo: HL-senteret.
- Indregard, S. (Red.). (2012). *Motgift: Akademisk respons på den nye høyreekstremismen*. Oslo: Flamme Forlag & Forlaget Manifest.
- Indregard, S. & Strømme, Ø. (2012). Den nye høyreekstremismen IS. Indregard (Red.), *Motgift: Akademisk respons på den nye høyreekstremismen* (s. 20 - 41). Oslo: Flamme Forlag & Forlaget Manifest.
- Indregard, S., Wergeland, I. & Wold, B. (2012). Svar på tiltale. I S. Indregard (Red.), *Motgift: Akademisk respons på den nye høyreekstremismen* (s. 13 - 16). Oslo: Flamme Forlag & Forlaget Manifest.
- Jupskås, A. R. (2017). *Ekstreme Europa: Ideologi, årsaker og konsekvenser*. Oslo: Cappelen Damm.
- Jupskås, A. R. (Red.). (2012). *Akademiske perspektiver på 22.juli*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Karlsson, K.-G. (2010). The Uses of History and the third Wave of Europeanisation. I M. Pakier & B. Stråth (Red.), *A European Memory? Contested Histories and Politics of Remembrance* (s. 38 - 56). New York & Oxford: Berghahn Books.
- Kjeldstadli, K. (1999a). *Fortida er ikke hva den en gang var: En innføring i historiefaget* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kjeldstadli, K. (1999b). I hvilken forstand kan vi snakke om sannhet i historie? *Historisk Tidsskrift*, 3, 375 - 386.
- Kjos, I. (2013). *Anders Behring Breiviks manifest: En idéanalyse* (Mastergradsavhandling). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/36983/IngeborgxKjosxmaster.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kjos, I. (2014, 5. desember). Norge lider av en usunn uvilje mot å ta i Breiviks tankegods. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/vmyzm/norge-lider-av-en-usunn-uvilje-mot-aa-ta-i-breiviks-tankegods>
- Knutsen, K. (2015). Strategic silence: Political persuasion between the remembered and the forgotten. I A. Dessingué & J. M. Winter (Red.), *Beyond Memory. Silence and the Aesthetics of Remembrance* (s. 125 - 140): Routledge.

- Landsberg, A. (2004). *Prosthetic Memory: The Transformation of American Remembrance in the Age of Mass Culture*. New York: Columbia University Press.
- Leirvik, O. (2012). "Islam er i krig med vesten". I S. Indregard (Red.), *Motgift: Akademisk respons på den nye høyreekstremismen* (s. 76 - 86). Oslo: Flamme Forlag & Forlaget Manifest.
- Lenz, C. & Nilssen, T. R. (2011). Innledning: historiekultur, historiebevissthet og historisk kompetanse. I C. Lenz & T. R. Nilssen (Red.), *Fortiden i nåtiden: Nye veier i formidlingen av andre verdenskrigs historie* (s. 11 - 25). Oslo: Universitetsforlaget.
- Lindeland, C. (2016). *Breivik og det europeiske Nye høyre* (Mastergradsavhandling). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/53926/Christian-Lindeland---Breivik-og-det-europeiske-Nye-h-yre-HIS4090-H16.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Melkevik, C. (2013). *Konstruksjonen av en islamsk trussel: Et studie av kontrajihadismens historiebruk* (Mastergradsavhandling). Hentet fra <http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/6963/106776287.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Melve, L. (2010). *Historie: Historieskriving frå antikken til i dag*. Oslo: Dreyers Forlag.
- Molbæk-Steensin, S. (2011). Holocaustbenektelse. Hentet 12.04.20 fra <https://www.hlsenteret.no/kunnskapsbasen/folkemord/folkemord-under-nazismen/ettertid/holocaustbenektelse>
- Nilsen, A. B. (2012). Hatets verbale og visuelle retorikk. I S. Østerud (Red.), *22.juli: Forstå - forklare - forebygge* (s. 199 - 222). Oslo: Abstrakt Forlag.
- Norland, H. (2003). Innledning. I H. Norland (Red.), *Historie og fortelling: Utvalgte essay* (s. 7 - 28). Oslo: Pax Forlag.
- Nygård, E. (2015). *Nynazisme på nett: En studie av historiebruk på Vigrid og Nordfronts nettsted* (Mastergradsavhandling). Hentet fra https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/bitstream/handle/11250/286610/Nygaard_Ellen.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Opsal, J. (2016). *Islam: Lydighetens vei* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Plattform. (u.å a). Hva er ekstrem islamisme? Hentet 16.03.20 fra <https://www.plattform.no/islamisme/hva-er-islamisme/>
- Plattform. (u.å b). Hvordan forebygge ekstrem islamisme? Hentet 30.03.20 fra <https://www.plattform.no/islamisme/forebygging/>
- PST. (2019a). *Trusselvurdering 2019*. <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2019/>.

- PST. (2019b). *Oppdatert vurdering på trusselen frå høgreekstreme*.
<https://www.pst.no/alle-artikler/pressemeldinger/oppdatert-vurdering-pa-trusselen-fra-hogreekstreme/>.
- PST. (2020). *Nasjonal trusselvurdering 2020*. <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2020/>.
- Rothberg, M. (2009). *Multidirectional Memory: Remembering the Holocaust in the Age of Decolonization*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Rüsen, J. (2004). Historical Consciousness: Narrative Structure, Moral Function, and Ontogenetic Development. I P. Seixas (Red.), *Theorizing Historical Consciousness* (s. 63 - 85). Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press.
- Sjöberg, E. (2011). *Battlefields of Memory: The Macedonian Conflict and Greek Historical Culture* (Doktorgradsavhandling). Umeå University, Department of Historical, Philosophical and Religious Studies Hentet fra <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:458014/FULLTEXT01.pdf>
- Spoerhase, C. (2008). Presentism and Precursorship in Intellectual History. *Culture, Theory & Critique*, 49(1), 49 - 72. doi: 10.1080/14735780802024257
- Strømmen, Ø. (2011). *Det mørke nettet: Om høyreekstremisme, kontra jihadisme og terror i Europa*. Oslo: Cappelen Damm.
- Stugu, O. S. (2008). *Historie i bruk*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Thorp, R. (2016). *Uses of History in Education* (Doktorgradsavhandling). Umeå University & Dalarna University, Umeå Studies in History and Education. Hentet fra <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:958123/FULLTEXT01.pdf>
- Tjora, A. (2019). sosialkonstruktivisme. I A. Tjora (Red.), *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/sosialkonstruktivisme>
- Vogt, K. (2007). *Hva er islam*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Vogt, K. (2015). taqiyya. I K. Vogt (Red.), *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/taqiyya>
- von Brömssen, K. (2013). "2083 – A European Declaration of Independence" - An Analysis of Discourses from the Extreme. *Nordidactica – Journal of Humanities and Social Science Education*, 1, 12 - 33. Hentet fra <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:623531/FULLTEXT03.pdf>.
- Winter, J. (2000). The Generation of Memory: Reflections on the 'Memory Boom' in Contemporary Historical Studies. *Bulletin of the German Historical Institute*(27), 69-92.
- Winter, J. (2010). Thinking about silence. I E. Ben-Ze'ev, R. Ginio & J. Winter (Red.), *Shadows of War: A Social History of Silence in the Twentieth Century* (s. 3 - 31). New York: Cambridge University Press.

Wollenberg, D. (2014). The new knighthood: Terrorism and the medieaval.
Postmedieval: a journal of medieval cultural studies 5, 21 - 33. doi:
<https://doi.org/10.1057/pmed.2014.1>

Østerud, S. (Red.). (2012). *22.juli: Forstå - forklare - forebygge*. Oslo: Abstrakt Forlag.

8.2 Vedlegg

UNIVERSITETET I STAVANGER – FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

Obligatorisk erklæring

(leveres som vedlegg til alle skriftlige innleveringer)

Jeg/vi erklærer herved at innlevert skriftlig arbeid i emne nr:

LMHIMAS

Historiedidaktikk masteroppgave

emnenummer

emnenavn

1. ikke tidligere har vært brukt til skriftlige innleveringer ved Universitetet i Stavanger eller annet lærested.
2. ikke gjengir andres arbeid uten at dette er oppgitt ved litteraturhenvisning.
3. ikke gjengir eget tidligere arbeid uten at dette er oppgitt ved litteraturhenvisning.
4. oppgir alle referanser/kilder (også hentet fra Internett) i litteraturlisten.
5. markerer sitater med anførselstegn eller innrykk og anviser hvor sitatet er hentet.

Jeg/vi er kjent med at brudd på disse bestemmelsene er å betrakte som fusk. Fusk eller forsøk på fusk vil bli behandlet slik som beskrevet i Lov om universiteter og høyskoler, §§ 54, nr. 1 b og 42, nr. 3.

Jeg er villig til å la Universitetet i Stavanger få rett til å bruke denne besvarelsen i forsknings- og undervisningssammenheng: Sett ett kryss:

Ja: X Nei:

Sted/dato: Stavanger, 13.05.20

Underskrift(er): John Kenneth Haarr (John Kenneth Haarr)